

שינוי מקום לענין ברכות

- מסכת פסחים דף ק"א: ותו יתיב רב חסדא וכו' עד דף ק"ב ת"ר בני חבורה עם פ"י הראשונים.
- הר"ף דף כ'. מדפיו ותו יתיב ר"ח וכו' עד דף כ': לא סמכין אשינויא, עם פ"י הר"ן ושה"ג הבעל המאור והמלחמות.
- הרא"ש פרק ערבי פסחים סי' ו' ותו יתיב ר"ח וכו' עד סוף הסימן.
- הרמב"ם פרק ד' מהל' ברכות, ה' הלכות ראשונות עם הנ"כ, הגהות מ"י אות ה'.
- טור ב"י ושו"ע א"ח סי' קע"ח

פלוגתא דר"ח ור"ש בדברים הטעונים ברכה במקומן – נחלקו רב ששת ורב חסדא האם שינה מקומו בדברים הטעונים ברכה במקומם צריך לברך, רב ששת סובר שבין בדברים הטעונים ברכה במקומם ובין בדברים שאין טעונים צריך לברך, ורב חסדא סובר שבדברים הטעונים ברכה במקומם אין צריך לברך, ונחלקו הראשונים כאיזה שיטה לפסוק להלכה, הר"ף והרמב"ם (ברכות פ"ד ה"ג – ה) הר"ח (ד"ה וכיון) פסקו הלכה כרב ששת, וכן פסק השו"ע קע"ח א-ב), הרשב"ם (ד"ה ה"ג תניא) התוספות (סוף ד"ה כשהן) הרא"ש (סי' ו') הטור (סי' קעח) פסקו כרב חסדא וכן פסק הרמ"א (שם ס"ב).

האם שינוי מקום מחייב לברך ברכה אחרונה למפרע – שיטת התוס' (ד"ה כשהן) והרא"ש (סי' ו' בקצרה, ובחולין פ"ו סי' ה באריכות) דשינוי מקום אינו אלא כהיסח הדעת ואינו מחייב ברכה למפרע רק ברכה לכתחילה ומה שמבואר בברייתא דכשהן יוצאין טעונים ברכה למפרע אינו חיוב מעיקר הדין אלא רק עצה טובה קמ"ל שמא יהיו מלחזור עד שירעבו ואז לברך לא, אמנם הר"ן (על הר"ף ד"ה וקא) חולק על דין זה וסובר שגם אם לא בירכו ביציאתם לכשיחזרו עליהם לברך קודם ברכה אחרונה למפרע ואחר כך יברכו ברכה ראשונה אם רוצים להמשיך באכילה וכן הביא בשם הרמב"ן והרא"ה, וכ"כ הב"י (ד"ה יש לדקדק) בשם הרמב"ם, ועי' המאירי לעיל (ק. ד"ה ויש מי שכתב בטעם הראשון) והר"ן בחולין (על הר"ף פו: ד"ה ודאמרין) ביארו ששינוי מקום אינו כהיסח הדעת שמצאנו בשמש וכיוצא בזה אלא שינוי מקום הוא הפסק גמור.

שיטת הרמב"ן בחיוב הברכה למפרע כשחוזר למקומו הרמב"ן (מלחמת ה' ד"ה ועוד ואני) כתב ששינוי מקום מצריך ברכה אחרונה דווקא בדברים הטעונים ברכה לאחרים במקומם, אבל בדברים שאין טעונים ברכה במקומם אם יצא ולא בירך כשהוא חוזר אינו צריך לברך למפרע.

מה הם הדברים הטעונים ברכה לאחרים במקומם – דעת רשב"ם (ד"ה אבל) והרמב"ם (ברכות פ"ד ה"א) שהם הדברים שמברכים עליהם ברכה חשובה דהיינו ברכת המזון או ברכת מעין שלש וצריכים לברכה במקום האכילה וכלולים בזה פת וכל מיני דגן וכן יין ופירות משבעת המינים שמברכים לאחרים ברכת מעין שלש, ודעת הר"ף ותוספות (ד"ה אלא) והרא"ש (סי' ו') שרק פת ומיני דגן הם מדברים הטעונים ברכה לאחרים במקומם אולם פירות ויין ואפילו פירות משבעת המינים אינם טעונים ברכה במקומם, וברשב"א ברכות נג: (ד"ה מחלוקת) כ' שדברים הטעונים ברכה לאחרים במקומם זה רק פת שמברך עליה ברכת המזון וכן הביא הרמ"א (קע"ח ס"ה) בשם הגהות מימוניות (ברכות פ"ד אות א').

אם בדברים שאין טעונים ברכה במקומם מועיל הניח מקצת חברים – השלטי גיבורים (א') כ' שהטור לא הזכיר כלל החילוק בין הניח חברים או לא, משמע מדבריו שהדין של הניח מקצת חברים שמבואר בסוגיא שמהני שלא יצטרך שוב לברך זה רק לדעת רב ששת נחלקו הפוסקים אבל לדעת רב חסדא שדין שנוי מקום הוא רק בדברים שאין טעונים ברכה במקומם אין חילוק הניח מקצת חברים או לא, וכן מבואר בב"י (ד"ה ומשמע) וכ"כ הב"ח והט"ז בסק"ג וסק"ו, אולם בדברי הרמ"א בסעיף ב' מפורש שאם הניח מקצת חברים מהני גם בדברים שאין טעונים ברכה במקומן וכן דעת המג"א בסק"ג, וכ"כ המ"ב בסק"ח ובסק"ז.

שינוי מקום במקום שאינו מוקף מחיצות – בירושלמי (ס"ס כיצד מברכין) היה אוכל במזרחה של תאנה ובא לו במערבה צריך לברך, ובתוס' (פסחים קא ד"ה אלא) שחיוב הברכה משום שינוי מקום, ונפסק כן ברמב"ם פ"ד מהלכות ברכות הלכה ה', ועי' כס"מ דכל שרואה מקומו הראשון לא הוי שינוי מקום, ודעת הט"ז בסוף סק"ט שרק באותו אילן ממזרחו למערבו מועיל מה שרואה מקומו הראשון אבל לא מאילן לאילן, אבל הלבושי שרד הוכיח מדברי המג"א בסק"ט דגם מאילן לאילן מהני רואה את מקומו הראשון, ועיין במ"ב (ס"ק ל"ח) ובשעה"צ (ס"ק ל"א).

היה אוכל במזרחה ודעתו להמשיך במערבה – דעת הראב"ד (פ"ד בהלכות ברכות ה"ה) שמועיל, והכס"מ שם כתב לבאר בדעת הראב"ד דסובר דלא חשיב ליה לגמרי כמבית לבית ולכן מהני דעתו, ובבאר הגולה על סעיף ב' הביא את הראב"ד, אמנם בבגה"א (ס"ק י"ז) פשיטא ליה שהרמב"ם והשו"ע נקטו דבאינו מוקף מחיצות ואינו רואה מקומו הראשון לא מהני דעת ודלא כהראב"ד, ועי' מ"ב (ס"ק ל"ז) ושעה"צ (ס"ק ל').

המשנה מקומו לזמן קצר היעב"ץ בספרו מור וקציעה סימן קע"ח כותב שאם יצא מסעודתו לרגע קט וחזר פשוט הוא שאינו חוזר לברך, וכן מבואר בחי' הריטב"א בסוכה (דף מה בד"ה ורבה), וכ"כ הגר"ז (סעיף ח') אך במשנ"ב סק"ב וסק"ד כתב דכל יציאה אף שהיא עראית הוי שינוי מקום, וכ"ד החזו"א סי' קכד, ועי' ערוה"ש.

אוחז המאכל או השתייה בידו ויוצא – בשו"ע הרב (סעיף א) כתב שהמשנה מקומו אפילו אוחז הפרי בידו לא מהני, וכ"כ עוד בחיי אדם (כלל נט אות י) כתב שאם אוחז המאכל בידו ובירך עליו כאן ואוכל והולך לחדר אחר צריך לחזור ולברך דכל פתייה ופתייה הוא דבר אחר והובא במשנה ברורה (ס"ק לט) שהביא דברי החיי אדם להלכה וכתב דהיינו כשקבע עצמו לאכול במקום, ובכף החיים (ס"ק טו) כתב להקל בזה לענין אוכל פירות שאוחז הפרי בידו והולך ואוכל ומשום דאין קבע לפירות.

האם מהני דעתו לשנות מקומו מבית לבית – בשו"ע סעיף ד' פסק שאם אכל במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר אינו מברך אלא במקום השני, והמג"א (ס"ק י) כתב לבאר דהכא מיירי בעבר ואכל במקום השני דבדיעבד חשיב המקום השני כמקומו לענין ברהמ"ז, וכן כתבו המאמ"ר (ס"ק י"א) וערוה"ש (סי"ד) והמשנ"ב (ס"מ), ועי' במגן גיבורים (ס"ק ג), אולם הט"ז (ס"ק ט) כתב להוכיח מכאן שגם לדעת השו"ע מהני דעת בסעודת פת אף מבית לבית וזה דלא כהגהת רמ"א ס"א דלא מהני דעת אלא מחדר לחדר, וכדברי הט"ז נראה כבר בלבוש ס"א וכמו שצייד שם האליה רבה סק"ב בדבריו, וכן דקדק הפמ"ג (א"א ס"ק י"א) בלשון השו"ע דיותר מדויק כהבנת הט"ז, וכן פסק הבא"ח (שנה ראשונה פרשת בעליות ב') וכן נראה כה"ח (סק"ב).

(ח) זרכות נט: (ז) [ראש השנה ח. כתובות יז:],
(ג) [שנה דף יט: וש"נ],
(ז) תוספתא ברכות פ"ד.

(6) רש"י ד"ה נדרסים וכו' לשאריהם במקומן כגון מים: (3) ד"ה אכל וכו' לסעוד על דעת קציעות: (2) ד"ה מדקמי וכו' דעקירה משמע וכו' ולגדל תחלה נרכה שלאמריהם: (7) רשב"ם ד"ה כשתן יואלין אין טעוין ברכה למפרע כנ"ל ומינה לשאמריה נמחה:

שינוי מקורם. ילא מכאן
והלך לבית אחר והביאו לו
יין. שינוי יין. שמה יין
בסעודה והביאו לו יין
אחר טוב מן הראשון אין
צריך לצדק צורא פרי הגפן
[ברכות נט:].

[illegible]

ואחד שינוי מקום א"צ לברך מיתיבי ⁽⁶⁾ * שינוי

מקום צריך לברך שינוי יין אין צריך לברך
תיובתא דרבי יוחנן תיובתא יתיב רב אידי
בר אבין קמיה דרב חסדא ויתיב רב חסדא
וקאמר משמיה דרב הונא ^אהא דאמרת שינוי
מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית
אבל ממקום למקום ^בלא איל רב אידי בר
אבין הכי תניא ^גל"י במתניתא דבי רב הניק
ואמרי ליה במתניתא דבי בר הניק כוותיק
ויאלא רב הונא ^דמתניתא קמ"ל רב הונא
^המתניתא לא שמינ' ליה ותו יתיב רב חסדא
וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שינוי
מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים
שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אבל
דברים המעוניין ברכה לאחריהן במקומן אין
צריך לברך מאי טעמא לקיבעא קמא הדר
יורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך
לברך מתיבי ^ובני חבורה שהיו מסובין
לשתות ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן
או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונין
ברכה למפרע כשהן חוזרין אין טעונין
ברכה לכתחלה בד"א שהניחו שם זקן או
חולה אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה
כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כשהן
חוזרין טעונין ברכה לכתחלה מדרתני
עקרו רגליהן מכלל דבדברים המעוניין
ברכה לאחריהן במקומן עסקינן ומעמא
דהניחו שם זקן או חולה הוא דכשהן יוצאין
אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין
אין טעונין ברכה לכתחלה אבל לא הניחו
שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה
למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה
קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן בר יצחק

ואחד שינוי מקום. לכל דבר הנאכל
אם אכל ממנו במקום זה וחזר ואוכל
במקום אחר א"ל לבדך שניה וכגון
שלא היה לו היסח הדעת ציטתם:
שינוי מקום צריך לברך. כרז ושמואל
לאמרי ידי יין ולא יאלו וציטתם דרבי
יוחנן: ה"ג במתני' דבי רב דינאי
בוותיק ותו יתיב רב חסדא וקאמר
משמיה דנפשיה. ולא גרסי' מתני' אחא
לאשמועי' ושיצטו גמור היה שכן
הוא שיטת הגמרא להשמיענו האמורא
דבר המפורש בצרייתא דיומנין שאין
הכל ציקאין בצרייתא וגם האמורא
עצמו דיומנין דלא ידע לה לאהיא
בצרייתא עד דמיתיי ליה שיעיתא מיהי
ולפי שראו דמיתב דבר חסדא וקאמר
משמיה דנפשיה וטעמו לומר מכלל

אָלע בדברים שאין טענין זכרה ר' כגון מים ופירות שאין זכריה של ומה"ט א"ל לזכר במקומו הלכך ויזכר סעודה אחריתי היא וזריך לזכר זכרה לאחריהם במקומו כגון יין וכל ו' מינין לקיצעא קמא הדד וזכר דהנן זכריה (דף פז:) מי ששכל וסכה ולא זיך לכתחלה זריך לזכר במקומו בכל ו' מינים מיירי וזרייתא דמייתי בסמוך לא גרסינן לשמות יין מדמדקדק הנהג' דאירי דזכרים הטעונים זכרה לאחריהם במקומו מדקדקי עקרו ולא זיך במקדתי יין שהוא מו' מינין אבל זכרייתא דתניא כוונתה דרב חסדא גרסי' יין וימיהו קשה דאי הוה יין בכלל זכרים הטעונין זכרה לאחריהן במקומו א"כ אמאי איסוחב ר' יוחנן לעיל דרבי יוחנן איירי זיין דאמאי דקאמר ר' יוחנן אף די יין נמי יאזא קאמר ואודא ר' יוחנן לטעימיה דאמר שיעי מקום א"ל לזכר דזכרייתא איירי דזכרים טעונים זכרה לאחריהם במקומן ועוד דא"כ פליג רב חסדא ארבי ושמואל דאמר לעיל די יין לא יאזא ולכאורה משמע דלא פליג אלא עס רב ששת עוד קשה דאמר בירושלמי ס"פ כ"ד מזכרין היה אוכל במזרחיה של תלמידי וזא' ל' מעשרה זריך לזכר אלמא דו' מינין נמי שיעי מקום זריך לזכר ודוחק לומר דאחיא כרב ששת שאין הלכה כמותו לכך נראה דיין וכל ו' מינין לא הוו בכלל זכרים הטעונין זכרה לאחריהם אלא פת וכל זכריה פת שמזכרין עליו הנהג' מה' שמהל כל מיני מנוונות שיש צדדים מה' מינין הוו בכלל זכרים הטעונים זכרה לאחריהן במקומן ולהאי פ' נמי לא גרסינן בזכרייתא דבסמוך לשמות יין ולא דתניא כוונתה דרב חסדא דזכר וא' דה' מינין מיירי מדקדקי עקרו וכן הלכה בכל דבר חוץ מפת ומיני מנוונות שהם מתמשת מינין א"ל זכריה לאחריהם במקומן ושיעוי מקום זריך

לנצח ליכא למרוצי הכי דרבי יוחנן ס
לפרש דבריו יותר מן הברייתא ועוד
מקום אלו צריך לנצח אלל הברייתא ועוד
בנקומן בין שאין טעוין שאין מש
טעוין ברכה (ז) לאחריהן למפרע
ישראל: מוקדתיין עקרו מכלל דברברי
היו צריכין לעמוד ולנצח דברם שלא
אמר אז צריך לנצח ברכה מחלה

שחזר צו ממה שאמר למעלה משמיה דרב הונא והגיהו בספרים קושיא זו ואינה אלא שני דברים אמר רב חסדא צהיהו ברייתא חדא משמיה דרב הונא וחדא משמיה דנפשיה: דברברים שאינן בטענין ברבא לאחריהם במקומן. כגון מים או פירות שאינן טעונין ברכה ענינא אלא צורא נפשות רעות הלך א"ל לצרכי במקומו אחריהן דודאי כיון שזמד והלך במקום אחר ענינא וזו היא גמר סעודה ודאי סעודה אחריה היא והלך לצרך במחלה: אבא דברים הטענין ברבא לאחריהן במקומן. כלומר ברכה חשובה בפני עמנו (והלכך) גריכין במקומן כגון שצעת המניין דאית צהו ברכה אחת מעין שלש¹² הואיל ולא צירך אחריהן והלך במקום אחר לסעוד על דעת קציעות הראשונה הלך לצרך ברכה אחת על שתיקה ולפניהן נמי א"ל לחזור ולצרך. מהכא שמענין דהא דתנן (בסעודת פ' קד: דף קט) מי שאלו ואלו צירך ב"ש צ"ש אומרים כו' ושמענין מיינה דלכתחלה צרך לצרכי במקומו שצצעת המניין מיירי דאיכא כעין ברכת המזון ברכה אריכתא וחשיבותא מעין שלש: לקיבוציה קבוא הדר. כלומר על דעת סעודה הראשונה הוא אוכל עכשיו לקיים סעודתו. וא"ת אמאי אחיצינה לרבי יוחנן מנך ברייתא תיובתא הא איכא לתרומי ברייתא כרב חסדא שצאנין טעונין ברכה לאחריהן במקומו ומילתיה דרבי יוחנן שטעונין והלכך צריך לן לצרך לצרך בנך דבר הגאכל קאמר מלגא פירש שהממורה יש לו מההיא ברייתא לרבי יוחנן דבכל מקום קאמר רבי יוחנן שינוי לפרש כן וכן: אחד זה ואחד זה. צין שטעונין ברכה לאחריהן ונת¹³ ועקרו גרידיון בו. גרסקין ולא גרסי' יין: בשעה ויציאין אין הואיל ועתדיק לחזור: ה"ג בריא בו. ולא גרסי' צהא רבי מנע דמשום המירות חתן וכלה וכן נעקרין אצל אס לן כן עדיין לו לרב חסדא אפילו לא חזרו למקומן אלא גמרו סעודתן במקום בלא מוכח דאפילו חזרו למקומן הראשון אלא לצרך מחלה:

(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו'
אשריהן במקומן אין
נזכר: (ב) רשב"ם ד"ה
להודיען וכו' לא היה יכול
לומר כשהן יוצאין
טעוין וכו' שאפילו הכי
אין לזכור:

גב' א"ר ר"י ה"ה זכר
 ק"ל דלס ק גס מהמס
 יקנל חינחמל ד"ס לומר
 יצברייחא לשני מקום
 תפול לבנך אחיך כח"ס
 וצווי סבר כח"ק:
 רש"ב"ם ד"ה ה"ג ת"ב
 רד"ה ד"ב' ו'בוס' ד"ה
 ת"ב דר"ח. קשה ל'
 וזכורו הלל כפשוטו
 נחל דלס מיימי רחיה
 מצבר' לעלי ד"ל דנקט
 עקרו לעלי רחיה דר"
 ודדחה גבול אונת
 ויחנן לזב מיימי פיעחא
 מסך ציחא דלס קחי
 פונחא ג"ס
 עקרו מוסח דרוקא
 טעונס חסות: מחסות:

[illegible]

רבינו חננאל

לנדר היינו לפניו ולא למפרע וכן פירש רש"י^ט ו"ר"ח לקמן (ד' ק:)
 איתמר לנו למימשי עד דזרבינו צה"ג ואע"פ שלא היה יודע אם
 רוצים לשמות בלא זכרה מ"מ היה מורה להם שלא ישמו בלא זכרה
 וכן נראה עיקר דהא צ"ל כל הבשר (חילין ד' ק:) אמר השם מצד

יהודה דתניא חברים
רגליהם לילך לבית
יש כשהן יוצאין אין
וכשהן חוזרין אין
אמר רבי יהודה
בזמן שהניחו שם
א הניחו שם מקצת
מעונין ברכה למפרע
ברכה לכתחלה אלא
בזמן שהניחו שם
אין מעונין ברכה
אין מעונין ברכה
שאין מעונין ברכה
לרבנן כשהן יוצאין
וכשהן חוזרין מעונין
תיהו תיובתא דר'
יהודה חדא זימנא נימא
אמר לך ר' יוחנן
ש שאין מעונין ברכה
אין צריכין לברך
ליתן להודיעך כחו
בזמן שהמעונין ברכה
אמר דהניחו מקצת
מקצת חברים כשהן
למפרע וכשהן חוזרין
תניא כוותיה דרב
זבובן לשתות יין ועקרו
לברך תנו רבנן בני
אדם וקדש עליהן היום

מכאן משמע שאם שח
להתחלל וזכר באמצע סעוד' והתחלל
שח"צ ברכה אפי' לכתחלי ומה שהציא
ה"ה יום טוב ראה מפרק כסיו הדס
י' צהדי הדדי לא אפשר שזרץ לבדך
דווקא גבי צרה"א אחריתן הכי דהו
אפי' דרוב וולוי צהדי הדדי לא
ביותיה דרוב חסדא * פי' רש"ס הא
דר' יהודה משום דבהיא לא קמי
רסי' כהא יין יו"ל משום הכי לא מימי
רי כסגהרין (ד' עה) דמה גמי לפרש
קולא חסדא דטעמא דשינוי מקום
לכוס היא גמרא אכילתו ור"ה גמי חזרו:
ה"ג

שני חומרות על דברי חכמים דלא מיעביד דברים שאין זריזין ברכה ו דברים הריזין ברכה אחריהן במקומן נמי דחייב הלכך הכא כח שבתות יין ב'ו. והיינו כרב חסדא דלמר דברים שטעונין ברכה לאחריהן הווא דלעיל לא חנא יין צהלה. מיהו שמעיין משמעתיין שניו יין אין להניינן שטעונין ברכה לאחריהן במקומן מעין שלם כגון אוכל צויר פתא לך לחור וזכור וגמרא סעודה ציית אחר¹ בכל אלו אין תריך לחזור לפרוק ומשקין שאינן משענת מביית שאינן זריזין ברכה לאחריהן מפניה לפניה ציית אחד אין תריך לברך כדחניא צמחיתא דבי רב נקטת חברים תלמידי חכמים: ה"ג תנו ובנו בני חבורה שהיו מסובין ואכילנא סעודתו והשני מיד אומר עליו ברכת המזון וסופיק. דלאמר לשון אחר גרסינן ראשון אומר עליו ברכה המזון שני אומר עליו ברכה ודויליף. עד שחמרא סעודתו אי נמי² הולכין ואוכלין משתמשין אינן מפסיקין על³

גמלו

מאן תנא. להך דביימא דקמי אע"ג דדברים הטעונים ברכה לאחריהן^א
 דריך לדרך רמי יהודה הא: הברים שהיו מסובין ועקרו בו, ולא
 גרסין לשמות יין: ומקשין אלא טעמא דברברים הטעונים ברכה
 לאחריהם. משום הכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה. הא דברים

מאן תנא עקירות רב
שהיו מסובין ועקרו
הכנסת או לבית המ
טעונין ברכה למפר
טעונין ברכה לכתח
במה דברים אמורים
מקצת חברים אבל
חברים כשהן יוצאין
ובכשהן חוזרין טעונין
טעמא דרבנן חברים המ
במקומן דכשהן יוצא
למפרע ובכשהן חוזרין
לכתחלה אבל דבריו
לאחריהן במקומן אפי
טעונין ברכה למפרע
ברכה לכתחלה לייא
ייתני ⁽⁶⁾ ולא מי איתר

מִן תָּנָה עֲקִידוֹת. מִאֵן תָּנָה לֶסֶךְ
בְּיִיט' דְּקִמְנִי אֶשׁ"ג דְּבָרִים טַעֲמוֹנִין
בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהֶן צִמְקוֹנִין כִּדְּךָ לִבְךָ
יִשׁ יְהוּדָה הֵילֵ: הֵ"ג חֲבָרִים שְׁהוּ
מִסּוּבִין וְעִקְרוֹ בְּגִלְיָהּ בּוֹ. וְלֹא גִרְסִי
לְשִׁמּוֹת יֵין: אִיר יְהוּדָה בְּמֵה דְבָרִים
אֲמוּרִים בּוֹ. מִכְּלָל דְּרַעֲנָן פְּלִיגִי עֲלֵיהּ
בְּרִישָׁא דְלִעֲשׂ"ג לֵיל הֵימָנוּ שֶׁס מִקְנֵת
חֲבָרִים אֵין כִּדְּךָ לִבְךָ כִּכֵּז חֲסֵדָא
דְּלִא"ר חֲסֵן צִמְקוֹנִין צִפְרֵק מִלּוֹן (דֵּה)
(פ) כֹּל מִקְנֵת שְׁאֲמֹר ר' יְהוּדָה גְּמָה
לְמִלּוֹק אִימְנִי לְפָרֵס דְּבִיר כִּמְנִים
בָּא: וּמִקְשֵׁין אֵילָא שְׁמַעָא דְבִדְבָרִים
הַטַּעֲמוֹנִין בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהֶן. מִשּׁוּם הֵי
פְּלִיגִי רַעֲנָן עֲלֵיהּ דְּרִבִּי יְהוּדָה הֵילֵ
דְּבָרִים שְׁאֵין טַעֲמוֹנִין אִפִּי רַעֲנָן מִשּׁוּם:
לְדִקְרִךְ לִבְךָ פֶּסַס אֲחֵרַת צִמְקוֹנֵיהּ.
לִימָא לְדִקְרִי תִיבְתָּא דְרִבִּי יְהוּדָה. לְאִמְרִי

לעיל שניו מקום אין צריך לצרך ולא מפליג בין דברים הטעונין לדברים שאין טעונין: ואזי אותביניה חדא זימנא. לעיל: נימא תיהוי תיובתא גמי מחדא. שאס יצא אלס וימרז לכך קמייחא או ישבס אותה על ידי גריימות אחרות נמציה מנח: לאודיעך כהו דר' יהודה בן. כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כו' אבל בשאר דברים לא היה יכול לומר (ג) טעונין ברכה למפרע כו' דהא אין צריכין ברכה לאחריהן במקומן. וליכא לאקשוי אדרבה לישמעינן דברים שאין צריכין ברכה לאחריהן במקומן לאודיעך כהן דרשנן דמקלין כל כך שאפי' (הס) [עלה] אין צריכין לצרך ומשום דכה השרא עדיף און לומר כך דאין כהן יכול שישבס און אלו חמשינו לצרך בשרא כהן דמינו און לא היה הוסיף

הדעה במצבים למה יחזור ויבקר אבל כח דר' יהודה עדיף טפי משמחו
לחזרתו במקומו שחייב (אחריהם) לבקר אע"פ שמצריחו פוטרי^ט אלא
למסורא עדיף: *ה"ג תניא בוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין
במקומן א"ל לבקר והא בחדאי מסייעא לרז חסדא מדקמי יין אבל
נריך לבקר בזכא היין אבל מודק הטוב והמטיב שינוי מקום בשעה
זו וחור ואלל צבית אחר קודש שציר אחריהן או שאלל צבית או
וילבקר מחלה ללקצינה קמא הדר דלא תניא כוותיה דר"ח אבל ש
במקומן ואלל צבית זה וחור ואלל צבית אחר נריך לבקר מחלה אלא
הינא ומשום דקצעי לנתימי ועקרו רגליהן כדי לילך לצית המדרש הלכא
וקדיש עליהו היום במיתא^י לו כוס של יין ואומר עליו קדשת היום
ר' יהודה לעיל ומיהו הואיל והיגע שעת קדוש נריך לקדש מחלה
קדוש היום ובתוספתא דברכות מוכח כלשון ראשון: ר' יוחי אומר:
ור' יוסי לטעמיה דלדי

פירש דאזינה זכרה לצטלה דהא דלמחרין דאין קידוש אלא זמקוס סעודה היינו מדרגתן אפילו כדכתיב וקראת לשבת שונא. ועיקר הקידוש מן המורה הוא דכתיב וזכרו על היין זכרונה. הלכך כיון שיש צי אדם שאינם יודעים לקדש נהגו לקדש ציבת הכנסת כדי שילאו ידי קידוש מן המורה. [א] והא דקאמר אין קידוש אלא זמקוס סעודה לא משמע כפירושו דמשמע שאינו קידוש כלל. וכן הא דלמחר רבה וקדושה דהכא לא נפקיתו. ועוד קשה מאי קאמר לשמואל למה לי לקדושי צבי כנישתא נימא להוציא מי שאינו יודע לקדש ציבתו. וצין רב ושמואל מרזייהו ספירא להו ידי יין לא ילאו ותניא כוותיהו דתניא שינוי יין אין לרין לרבך שינוי מקוס לרין לרבך. וכן הלכתא:

הגה"ה מכת"י

(ע) נראה דלפילו השני גרוע מנכר (ע) ורבינו מנחם ונלמד שלא יאמר האחרון ר' יוחנן מנחם כשאין יוכלין לשמור אלא מדחק. ולרין לרבך הטוב והמטיב בין בשעת סעודה בין שלא בשעת סעודה יחיד אין לרין לרבך אי ליכא אחרינא צהריה כדמכח דהוראה. ודוקא בין מנכר לפי שזינא כדמכח דמנחם של ישראלי. הטוב שלא הסריחו והמטיב שמת לקטרה. מפ"י מהר"א:

ובא"י

כח דלס דבך על השעה בפי"ח חזר ומנכר על ידיו בפי"ח. ואמר בשם ר"י שיש לרבך הטוב והמטיב בין אם אחר מחזיק אחרת לפי שמשמנה הטובים על מחזיק ודוקא אין יין אלא חדש אין משמנה טעמו. מא"י:

כאן בהמ"ו. ורב שש אחר אחד זה ואחד זה לרין לרבך. מיימיה צני חצורה שהיו מוסרין ועקרו רגליהן לנאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהן יואצין אין טעוין זכרה למפרע וכשהן חוזרין אין טעוין זכרה

הגה"ה מכת"י

(ע) עקרו רגליהם לילך לנאת הכנסת מבוא משמע שאם היה לו להפלה ויזכר באמצע הסעודה והתפלה שאין לרין זכרה אפילו לכתחילה. ומה שהצא הר"ר יום טוב ראה

מפרק כסיו הדם דמשי וצווי לא אפשר שארין לרבך זכרה המון וליטול ר"י אינה ראה דדוקא בצי זכרה המון אחרים הכי דהוי הפסק וגמר סעודה אלא חפילה אפי"ג דמיכל ולמי"י בדי דהדי לא אפשר אין בך כלום. מפ"י מהר"א:

הגהות הב"ח א

מ"ט לקביעה קמא הדר:

קרבן נתנאל

היי צעיון תראה שרצו הסכים להלכה בזה אין אורחין צהב"ג דהיי זכרה לצטלה. ותימה על הטור סי' רע"א שהציב בשם רב האי ולא כתב וא"ל הרא"ש כ"כ כדרכו בנפסור: [ד] אמר רב יוסף בר אבא אמר רב. כ"ה ג' של הר"ף וצנח"ט שלפניו וג' הרשב"ם: [ה] יוחנן: [ו] הא דאמר רבינו זכרונות בריך דברך אמרין אלא בדבריהם שאין טעוין בברכה אחרונה במקומו. כתב מ"א בפי"ק ע"ס ק"ג א' דלס הניח מקצת חצרים א"ל זכרה ע"ש. וקצת קשה א"כ אמאי לא אשמעינן הך רבנא צברייתא דעיקרית דלמאי כר' יהודה ולאשמעינן כה דהיתר דלפי"ג דבגדים שאין טעוין זכרה במקומן מהני הניח מקצת חצרים. ומרן הגאון הביא ראייה מצרייתא דיומא דף ל' שהציב חוס' בשמעתין דיבר עם חצירו והפליג נוטל את ידיו. ומפרסם דה"ה דמנכר המוציא. וקשה אם הם ארבעה חצרים מקצת חצרים נדקתני מחזיר הטפיה על האורחים א"כ אמאי נוטל ידיו ומנכר. והא דבתיבת זכרה חצרים ל"כ ע"א לרבך. אלא ע"כ איירי החס דבגדים שאין טעוין זכרה במקומן כדאוקי רב חסדא בלשונות. ולא מהני הניח מקצת. ולא אוכל להצין דא"כ אמאי תני צברייתא מחזיר הטפיה על האורחים ולא תני מחזיר הטפיה על המסובין אלא להכי דייק התנא ונקט אורחים שבאו אח"כ ובתחלה אכל לבדו. אלא אם היו מסובים אחרים עמו לא לרין נט"י ולא זכרה בתחלה כיון דרביה מקצת חצרים. ולדבריהם לפ"י יש ראייה נכונה דלמאי הניח אפי"ג דבגדים שאין טעוין זכרה במקומן דהא רב חסדא מוקי הצרייתא ביצו לשמות. עוד כתב מ"א שם ס"ק ו' דבדברים שאין טעוין זכרה במקומן לא מהני הניח כ"א כשחזרו למקומן. אלא כשאוכלים זמקוס אחר לא. ומציא ראייה דלמאי ששמעו קידוש צהב"ג לרין לחזור ולקדש ציבתם. אפי"ג שהניח אורחים האוכלים צהב"ג ע"ש. ודבריו תמוהים היכי הוה הניח מקצת כיון דלא קצבו עם האורחים במסיבה. דלמאי מה יענה בשעת הרשב"ם דחשיב יין מדברים הטעוין זכרה במקומן ומהני הניח אפי"ג כשאוכלים זמקוס אחר. ולי נראה לקיים דבריו ולא מנעמיה. דכל שאתה פוטרו מלנכר משום הניח אינו כ"א אחר שחזרו למקומן. וכ"ה להדיא ברש"י וברשב"ם דבגדים הטעוין זכרה במקומן פי' ויכול זמקוס אחר לפטור ע"י קביעות הראשונה הן לרבך זכרה אחת על שתייה לקביעה קמא הדר כלומר ע"ד סעודתו הראשונה הוא אוכל עשוי לקיים סעודתו. משמע אפי"ג קובע גמר סעודה זמקוס אחר. ובתיבת מקצת פי' א"ל לרבך זכרה שלאחריה האיל ועמדין לחזור. ומן הסתם הוא כיון דמטעם הניח לרין דוקא לחזור למקום קביעת החצרים:

קיצור פסקי הרא"ש

ולרב אלפס אפילו דבגדים שטעוין זכרה לאחריהם זמקוס לרין לרבך ולרשב"ם כל ו' המינים לריכס זכרה זמקוס ולר"י דוקא מין דגן לרין זכרה לאחריהם זמקוס: וצין שני מקום וצין היסח דעת אין מנכרין אלא זכרה ראשונה להצא כשירה לאכול אלא לא זכרה למפרע על מה שאכל:

שדה צופים

רשב"ם ד"ה אחד שינוי יין וכו' אבל הטוב והמטיב מיהא מוכר אם משובח מן הראשון. הרא"ש נפסור פי"א סיון י"ד:

הודפס מאוצר החכמה

אלא זמקוס סעודה. ואפי"ג דקי"ל כרז צאיסורי וגם רצי יומן סבר כרז דלמחר אפי"ג יין נמי ילאו ונהי דליתא זיין צקידוש לא איתא. מכל מקום הלכה כשמואל כיון דהנהא אמוראי סברי כוותיה. והמקדש שרואה לאכול זמקוס אחר יכול לקדש לאוכלים שם דליתיהו הוי מקוס סעודה. וכן משמע הכא דמסתמא אחד מצני העיר מקדש ציבת הכנסת להוציא האורחין. [ז] והמקדש כיון שדעתו לקדש ציבתו אין לו לשמות כי אסור לו לטעום עד שיקדש. אפי"ג דרב דלמחר ידי יין לא ילאו מיירי כששתה מן הקידוש שקדש ציבת הכנסת דלס לא שמה פשיטא שלא יא' כיון דליכא הפסק בין זכרה לשמה. מ"מ לשמואל דלמחר ידי קידוש לא ילאו מיירי בלא שמה דכיון דלרין לקדש ציבתו אי אפשר לו לשמות. וכיון דהלכתא כשמואל המקדש ציבת הכנסת אי ליכא אורחין נראה דהויא זכרה לצטלה. ורבינו נסים ו"ל כתב צמגילת סתרים דהא דלמחרין דאין קידוש אלא זמקוס סעודה היינו היכא שהיה צדעמו מתחלה לאכול זמקוס הקידוש ושזו נמנך ואלכ זמקוס אחר אלא אם מתחלה קידש אדעתא דהכי לאכול זמקוס אחר יא' ידי קידוש. והביא ראייה מהא דלמחר [ח] צירושלמי בסוף כ"ד מצרכין מי סוכותו עריבה עליו ליל י"ט האחרון מקדש ציבתו ועולה ואוכל סוכותו. ולכאורה נראה דהירושלמי פליג אגמרא דידן [ט] דלפי הירושלמי מאי קאמר לשמואל למה ליה לקדושי צבי כנישתא נימא להוציא כל צני העיר שדעתם לאכול ציבתם. אלא שיש לפרש דה"ק ולשמואל למה לי לקדושי צבי כנישתא וכו' דלמאי למיטעי ונפק מיניה חורבה דמאן דחזי סבר שיש קידוש שלא זמקוס סעודה שלא יעלה על לבס לומר להוציא את מי שדעתו לאכול ציבתו שהרי אין אדם סומך על זה הקדוש והכל מקדשין ציבתו. ומשני דלא אחי למיטעי שצינו הכל שהוא להוציא האורחים שציבת הכנסת [י] ומיהו בזה פליגי אגמרא דידן דמשמע התם דרב ושמואל לא פליגי אהדדי. דגרסינן התם סוכה שבעה כ"ד גמר לאכול לא ימיר סוכתו אלא מוריד הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד י"ט האחרון. ריב"ל אמר לרין לרבך חזק ציבו. רבי אחא בר יעקב בשם שמואל אמר אם קדש ציבת זה ונמנך לאכול ציבת אחר לרין לקדש ור' חנינא בשם רבי אשעיה אמר רב מי סוכותו עריבה עליו ליל י"ט [יא] האחרון מקדש צמח ציבו ועולה ואוכל צמח סוכתו. אמר רבי אבא ולא פליגי [יב] דהא דלמחר רבי אשעיה אמר רב כשהיה דעתו לילך לציבת אחר ודקאמר שמואל בלא היה דעתו לאכול ציבת אחר. מיהו יש לתרץ דלא פליג אגמרא דידן והא דמשמע צירושלמי דתנאי לשמואל היינו ממקום לתקום דהו [יג] מארעא לאירא דהיי אירי צירושלמי מצית לסוכה. אלא מצית לציבת דמא פליגי כדמפרס בגמרא דידן שקדשו ציבת הכנסת ולשמואל לא מהני תנאי ולרב מהני תנאי אפילו מצית לציבת. והשתא פריך שפיר לשמואל למה ליה לקדושי צבי כנישתא אם אין תנאי מועיל לנאת ציבתו. [יד] ומהשתא הוי זכרה לצטלה אם אין שם אורחין וה"ר יונה

[ז] והמקדש כיון שדעתו לקדש בביתו אין לו ציבתות כי אסור לו ציבתות עד שיקדש. והשר מקוץ סוכה דמותר המקדש לשמות זמקוס אחר ולא חשיב כמותה קודם קידוש. עיין מרדכי ראיתו באור: [ח] בירושלמי. סוף פ' כ"מ על מחני' היו יושבין: [ט] ד"פ הירושלמי בפי"א קאמר צירושלמי ד"פ לקדושי צבי כנישתא. והמרדכי אמר עוד דתלמודא דידן לא ס"ל הך דהירושלמי מדלמחר רבה לאצי טעמו מיד. ש"מ דאף שהיה דעתו לאכול באשפוז לא מהני. ור' נסים לא חש להך כמו שמי' מרן הגאון דהיה חושש דלמא איתעקרא לבו שרגא ולא תרע לאכול בלא נר כמ"ש רבינו ומש"ה אין ילא צקידוש. והמרדכי ס"ל דעיקר חשש היה דלמא איתעקרא שרגא ואין קידוש בלא נר אלא היו אוכלים בלא נר ומש"ה לשיטתו ראייתו ראייה: [י] ומהו בהא פליגי אגמ' דידן. דלשטת ירושלמי ר' נמי ס"ל אין קידוש אלא זמקוס סעודה. ותלמודא דידן לא ס"ל הכי דהא קאמר שמואל לטעמיה ואפי"ג ר"ה ורבה סברי דאין קידוש אלא זמקוס סעודה. משמע דליכא מאן דפליג בזה. אפי"ג צ"ל דגמי דידן פליג אירושלמי א"כ ליכא קיעשתא מן הירושלמי דליכא למימר בזה נמי פליג אירושלמי אפי"ג קידש אדעתא דלאכול זמקוס אחר לא הוי קידוש זמקוס סעודה: [יא] דהא דלמחר ר' אשעיה כשהיה בדעתו לציץ לבית אחר. ראייתו מקשין על מ"ש רמ"א בפי"א דע"ג דמצינן לטובה כשיהיה בדעתו לפנה והוא מקיים שם עם המסובין שאם קידש לאכול בפנה זו ונמנך לאכול בפנה אחרת אינו לרין לחזור ולקדש. א"כ ה"ל למימר הא דר' אשעיה אפי"ג אין דעתו לילך לציבת אחר דמצינן לטובה הוי כמפנה לפנה. ולק"מ דהרב איירי כשאין מחזיק אחרת רק מחזיק הסוכה כמ"ש מרדכי כיון דהמחזיק עשיות למשמע הסוכה הוי כמפנה לפנה כאשר שהסוכה צמח הציב אלא כשהסוכה צעליה הוי כמחדר לחדר. וצד"ה אשעיה גרסי' עולה ואוכל צמח סוכתו כג' חוס'. ומש"ה לרין לאוקומי כשהיה דעתו לילך יען המרדכי פסק דלא מהני דעת מחדר לחדר ומפנה לפנה לרין דעת כי צני' לא היה גורם ועולה אלא ה"ג מקדש צמח ציבו ואוכל צמח סוכתו. וע"י קאמר צירושלמי דדוקא שהיה דעתו לילך זמקוס אחר והרב רמ"א אף שאינו מקיים לגירסתו מ"מ שמתעורר לידן היכא דהוי הסוכה צמח מחזיק הציבת הוי כמפנה לפנה ולדין א"ל דעת. וכן פ"י צמ"א ע"ש וכתב הכל לדין דמפנה לפנה א"ל דעת: [א] בארעא צאיגרא דבהבי איירי ירושלמי. דקתני עולה ואוכל סוכתו: [ב] ומהשתא הוי זכרה צבט"ה אם אין שם אורחין. ע"כ דברי רבינו נסים: [ג] והא דקאמר אין קידוש אלא זמקוס במקום סעודה לא משמע כפירושו.

ו שינוי יין א"ל לרבך צהב"ג אלא מנכר הטוב והמטיב לרשב"ם אם הוא יודע שהוא משונה. ולר"י אפילו בשם מנכר. רק שלא יא' ודאי גרוע מן הראשון. ושני מקום מפנה לפנה בקדש א"ל לרבך. מחדר לחדר דבגדים שאין טעוין זכרה לאחריהם זמקוס לרין לרבך [דבגדים שטעוין זכרה לאחריהם זמקוס א"ל לרבך] לרשב"ם וכו' א"ל הרא"ש ו"ל.

רשב"ם ד"ה אחד שינוי יין וכו' אבל הטוב והמטיב מיהא מוכר אם משובח מן הראשון. הרא"ש נפסור פי"א סיון י"ד: תלמוד בבלי - עזר והדר - ה פסחים / תלמוד בבלי (עמוד 293) 34170

טעוין צרכה לכתחלה. [ח] וקשה לרב חסדא. אמר רב נחמן בר יצחק [דף קב ע"א] מאן חנא עקירות רבי יהודה וכו'. [ח] ומניא כוותיה דרב חסדא חצרים שהיו מסובין לשמות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריך לצרר. כבז רב אלפס ז"ל וקאמרי דוותא הלכתא כרב ששת דמניא כוותיה ואע"ג דשנייה ר"נ בר יצחק לא סמכינא אשינויא.

הגה"ה מכת"י

וְכֵן הִלְכָה כָּל דְּבָרִים חוץ מִפֶּת וּמִיַּי
מִזְוָנוֹת שֶׁהֵם מֵה' מִיַּי אֵין צָרִיךְ בְּרַכָּה
אֲחֵרִיהֶם בְּמִקּוֹמָם. וְשִׁינֵי מִקּוֹם צָרִיךְ
לְבָרֵךְ אֶפְיֵלוּ בַּחֵד בִּיתָא כְּמוֹ מֵאִגְרָא
לְאִגְרָא אוֹ מִחֵד לְבֵית אֶל מִפְּיָה לְפִיָּה
לֹא. מִפִּי מֵהֶרָא:

זמאי פסיה בית

ועוד להניח כוונתה דבר חסדא ויש ספרים שכתבו בזה מניח כוונתה דברי יוחנן וכן
 כמוז במגילת ספרים דרבינו נסים ולא הניח לי גירסא זו [ט] דאין זו שיטת הש"ס
 דבאר דמסיק דברי המאוראים בחיובא דלימא בזה הכי מניח כוונתה. והא דלמרינן
 שני מקום לרין לצרף היינו בזה דהוא ראשונה להבא. אבל בזה אחרונה למפרע אין
 צריך לרין דשני מקום הזה הכסאם להבא. (ח)

דקאמר כשהן יוצאין

נכרחה למפרע דהיינו צרכת המזון היינו
ממששום שמה יהוה מלחזור עד שירעצו ואז
יוכלו לצדק צרכת המזון כדאמר באלו
צרכים. ומיהו אם יאלו ולא צרכו למפרע

וְתָנוּ רַצְנָן בְּנֵי חֲמוּרָה שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין וְקֹדֶשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם מֵבִיאִים כּוֹס רֵאשׁוֹן י] וְאוֹמֵר עָלָיו

קידוש היום והשני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר אורלין ושומין עד שתתאסף. [דף קב ע"ב] גמרו כוס ראשון מצרך עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קידוש היום. הא שמעיתא כבר אדמה לה דאמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא פורס מפה ומקדש. ומיהו אע"ג דלדחי לה גמרין מינה דהיכא דגמר סעודה מה מקמי דקדיש יומא ואדמשו ידיהו קיים יומא מתקמינן ומצרכין ברכת המזון על כוס ראשון ואחר כך אומר קידוש היום על הכוס שני כרבי יוסי דאמר גמרו כוס ראשון מצרך עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קידוש היום. ויש להסתפק אם נריך להוסיף על שבת בברכת המזון אף על גב דקמי' בתוספתא (ברכות פ"ד) בדברי רבי יוסי כוס ראשון מצרך עליו ברכת המזון ומוכיר של שבת בברכת המזון מכל מקום איכא למימר שאני התם שאכל משתתף הלכך דין שזכיר של שבת אצל הכא שגמר סעודתו מצדד יוס' לא. או למה כיון שקידוש היום נריך לצרך ברכת המזון של שבת מידי דהוה אמי שלא התפלל בערב שבת מנחה מתפלל שמים של שבת [ב] וכן נראה. ותמיה לי לדברי רב אלפס דע"כ נריך לאכול מיד אחר הקידוש אליצא דשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה סעודה שאכל אינה מועלת להחשיב קידוש במקום סעודה וכיון דנריך לאכול מיד ברכת המזון למה לי לפרוס מפה ולקדש אע"ג דשמואל דייחא ואימכר להו למיכל. הא ק"ל דהב לן ונבירך קודם לנריך לצרך בזה"ל וקני צפריסא מפה וקידוש והמוזיל [ג] ואם הוא קוצר לחשיב קידוש במקום סעודה כיון

קרובן נתנאל

לדיון שלא היה היסוד הדעת בימים למה יחזור ויבצר כי כל זה להליכה לא היה נכסיהם
הדעת. אבל אם נאמר דחכמים ס"ל לחלק בדברים שאין טעוין ברכה בין חזרו ללא חזרו
ש"מ דס"ל להליכה מקרי היסוד הדעת. ודלוי אי ס"ל לרבנן בדברים שאין טעוין ברכה
במקומן כשחזרו למקומן דל"ש ברכה. ה"ל לנאשמועין כח דהיתרא הוה אל"פ ז"ל דחכמים
ס"ל בדברים שאין טעוין ברכה במקומן אפי' בשני מקום א"ל לבצר כר"י ואז אפי' חזרו
למקומן דברי' לבצר ודוק: [א] ודאין זו שיטת האש"ל דבתר דמפיק דבריי
האמוראים בתיובתא דלימא בתר הכי תניא כוותיה. עדיפא מיניה ה"ל למפסד על ג'
וז דמה מ"כ דר"י הא ר"י סבר דשני מקום א"ל לבצר אפי' בדברים שאין טעוין ברכה
במקומן כדמוכח מתיבתא לר' יוחנן וכמו שפי' דבש"ס. ונצח ברייתא קמי' עקרו
משמע דוקא בדברים הטעוין ברכה במקומן לא בשרי' דברים שני מקום א"ל לבצר וע"כ
א"ל דג' וז ס"ל דעקרו לאו דוקא מדקמי' ון אש"פ שאין טעון ברכה לאחריי. והא דפריך
בשמעתין מדקמי' עקרו מכלל דבדברים הטעוין ברכה לאחריי במקומן עסקינן לאו
מלשנא דעקרו דייק אלא מדקמי' כשהן יואלין טעוין ברכה למפסד כמ"ש הר"ן. ע"ש א"כ
מוה דהסקה רבינו על ג' וז נמי לק"ה. בדעתה מומי' לר"י ע"כ דל"ל דל"ל דל"ל ברייתא ר'
יהודה היא ור"י סבר כמ"ק מ"א מומי' בפיר דהא ע"כ ס"ל ה"ל ברייתא כר' יוחנן
והכמים דר"י יהודה כמו כן בדל"ל כר"י דהא איכא למימר דלא פליגי רבנן על ר'
יהודה כי אם בדברים שטעוין ברכה במקומן. אמנם בחר דמלא ברייתא דס"ל כר' יוחנן
אפי' בדברים שאין טעוין ברכה במקומן מדקמי' ון. א"כ ליכא מתיבתא מברייתא דקמומי'
מיניה לר"י דהך ברייתא אינן לן למימר דלחייב כר' יהודה. ור"י סבר כדך ברייתא דקמי' מינה:
[א] ואומר ע"ז קידוש היום והשני אומר ע"ז בהמ"ז דברי ר"י. וז"ל הר"ן ור"י
לשמועיה דלמר מפסיקין לביתא ופסקא וז בהמ"ז ור"י למעלה. ולפיכך קודש לר' יהודה
היום. כיון שהוא גורם לקידוש דלמחר כיון שהוא גורם לקידוש שחמתי' כמ"ל. ואין דעמי'
מתחזרת הוה לפרש כן דברי הר"ן דהא הר"ן קבץ לעיל כמ"ש רבינו ס' ז' אמר רז יהודה
אמר שמואל אין הלכה כר"י דלמר מפסיק את סעודתו ועוקר את השלחן ומקדש ואח"כ גומר
סעודתו. ולפי דבריו צריך לפרש דהא דלמר ואח"כ גומר סעודתו היינו שמצד בהמ"ז. ובתר
כ' כחז ולא כר"י דלמר גומר סעודתו ואח"כ מקדש שפמשינן גומר סעודתו וז"ל ברכה
המזון ודוקת מלך. ע"כ ל' אומר ל' שס"ל להר"ף הא דלמר ר' יהודה מפסיקין לביתא ופסקא
אלא הפסקת אכילה בעיקרת השלחן ומקדש ואח"כ גומר סעודתו ומצד בהמ"ז. ומכאן לזה
למר קושיית מוס' דף ק' ד"ה ר' יוסי והיאך יעשה קידוש בלא סעודה הא אין קידוש אלא
במקום סעודה. ומה שמילוי מוס' דחשיב קידוש במקום סעודה כיון שמד אחר סעודה עושה
קידוש ואחיה סעודה עולה לן סעודתו שבת או אינו אלא לר' יוסי דהסעודה היא שבת. אבל
לר"י סעודה חול כיון שפסקינן בהמ"ז אין וז נחשבת לסעודה שבת. והא דלמר ר' יהודה מצי'
כוס ראשון ואומר עליו קידוש היום והשני אומר עליו בהמ"ז. אינן תרופים וא"ו אלא גמר
הסעודה היא בין כוס ראשון לשני ולא אחא לנאשמועין אלא לאפוקי ר' יוסי כנ"ל: [ב] וכן
בראיה. צריך ביאור למה י"מ כתר רבינו וכן נראה הא מסיק במתוך דלחן חילוק בין גמר קודש
חשיבו וז"ל גמר אלא בעולם שורם מפה ומקדש. וז"ל דנפלא מיניה אם אס' במקום סעודה ומצד
בהמ"ז ועכשיו אין רואה לאלו כ"א כ"א שעה או שתי' גליל שבת וקידוש במקום סעודה דלר' י'
להוכיח של שבת: [ג] ואלה אינם סובר דהחשוב קידוש במקום סעודה כיון שדורות
הקריאה במקום עונג ואש"ל דלא היתה ל"כבוד שבת לא מסתבר ל' שמייה בהאי.
השון והוא סובר דקודש להר"ף א"ל לימר הכי כן סברה דחשיב במקום סעודה דהא לפי
מ"ש במתוך דברי הר"ף לעיל ס' ז' וע"ד שפירשתי. אם מפסיק סעודתו חל ר' יהודה קידוש
צריך לגומר סעודה א"כ ר' יהי' דלחוי קידוש במקום סעודה וסעודתו חול לא עלמה ל'
לנו. אלא רבינו כותב כן לשמועיה לדינא אם יוכל ליישב דברי הר"ף. אלא הר"ף סבר שאולי'

[ו] וקשה לר"ב חסדא. מדקמיני עקרו מכלל דדבריס שטעינין ברכה לאחריהן במקומן עסקין
 וטעמא דהנינו שם זקן או חולה אצל לא הניח שם זקן או חולה כשהו יואלין טעונין ברכה
 למפרע ושכן חזרין טעונין ברכה לכתלה. כ"ה הגי' בש"ס ודריק. ודע דמדרבי כהנ' וז"ל
 גלג דיוקא לה מני לאקשוי מגופא דבריימא דקמיני אין טעון ברכה לכתלה. אלמא מפרש הוא
 הקושא. והוא פלה. וטע"מ מהר"ם מטיקטין מגיה דקמיני חזרו אין טעונין ברכה משמע הוא
 אכלו במקום אחר טעונין ברכה לכתלה אפי' דבריס הטעונין ברכה במקומן ע"מ. ודרינו
 ש"ע דא"כ לא משני רב נחמן בר יצחק מידי דרב חסדא דלמחר כמאן דהא רבנן נמי קמיני וכשהו
 חזרין אינם טעונין ברכה לכתלה אצל במקום אחר טעונין ברכה לכתלה. אפי"כ ז"ל כמו
 שכתב המוס' ד"ה כותים כיון דחזרו אין טעונין ברכה ש"מ דעמידין ממקומו לא הוה
 גמר אכילתו. אלא במקום אחר. וזכור דבריימא דמוציני מני לרב חסדא כיון דמלככתה הניח
 מקמא דבריס ענין חזרו. אצל שכלל במקום אחר לרב לנדר דהוה יחידי כמ"ס מה"ס פ'י
 קע"ה ס"ק ו' לענין דבריס שאין טעונין ברכה במקומן. ולשון מדרבי ודאי לר"ב מיקון וכמו
 שביא מהרש"א דה"מ לאקשוי מגופא דבריימא דקמיני טעון ברכה לכתלה היינו מספא
 בשלל הניח שם זקן או חולה. וע"ז מתחן אלמא מפרש הוא הקושא. ועיין שפ' מהר"ם לופלין
 שפ' כירה דף מ"ו ד"ה כצמח שכתב שם כלל גלג ענין לפעמיני מקשה מרישא ולפעמיני
 מדיוקא דספא ע"מ. וטע"מ מוציא מדרבי: [ז] ותניא בוותריה דרב חסדא דבריס שדיו
 בסובין פשות יין ועקרו רגציהן. וקשה לפי מה שס"ל לרבינו דין הוה מדרבי שאין
 טעונין ברכה במקומן ע"כ לא גרסי' יין דבריימא זו. ויש לישב ע"פ מ"ס המדרבי דמיירי
 בעבודה של פס ומה שזכיר יין היינו לכל הסעודה נקרא ע"ש יין כדמצינ בשמחה סוין:
 [ח] דבמה דבריס דבריימא דברי רבא דכ"ה פליג ארש"א. דפ' חלוץ דף פ"א אמר רביצ"ל
 ק"מ שחזרו ר"י אימתי וצמה בשמחתו חזרו אלל לפרש. דוקא בשמחה וכן דבריימא. ורבינו
 דקמיני כלל וי לאפקוי מה שפ' ה"מ לישב דברי הר"ף קדיל' כריצ"ל לגבי ר' יוחנן
 ורביצ"ל ס"ל דצמה לפרש. א"כ חכמים דר"י נמי ס"ל כד ששת. להכי קאמר דבריימא
 רביצ"ל נמי מודה דצמה להלוק ובריימא דעיקרית יחידהא היא. אצל קשה אחזי לא מימי
 מינא כותים דרב חסדא דקמיני דר' יהודה ומ"ס הרשב"ם משום דבצאי לא קמיני יין שדאי
 אינו נכון לשטות דקמיני דר' יוחנן ורביצ"ל שטעונין ברכה במקומן ע"מ חוס'
 מש"ה לא מימי סייעתא מינה משום דל"ד כפסדרינ דצמה נמי לו'. הלא לפי הך כלל
 דכיל רבינו דצמה דבריימא כ"ע להלוק קשה. ועוד מקשין חוס' אפי"ו דחזרו מימי רחיה
 לרב חסדא וע"ש שכתב דוקא מני' לאחוי רחיה לרב חסדא אימא חזרו דוקא. וז"ל לקיים
 דברי חכמים ולמחר קושיא אלו טעוב טעם והוא דרדאי ממכמים דר"י לא מני לאחוי רחיה
 לרב חסדא דה"ל דחכמים כר' יוחנן ס"ל והא דקמיני עקרו להודיען כמו דר"י וכו"ה ת"ה
 דבריימא דקמיני שניו מקום לרבן דבריס שאין טעונין ברכה במקומן אלאן סהדיה
 איבא למימר דלחאי כר' יהודה. ומש"ה מימיני כותים דר"מ חסדא חזרו א"ז לנדר. לנדר.
 וכו"ה דחזרו דוקא. אצל שניו מקום לרבן. א"כ נולד לנו רחיה לרב חסדא מדרבנן דר"י
 וליבא למימר דרבנן כר' יוחנן ס"ל. א"כ הך דבריימא דקמיני שניו מקום לרבן לנדר אלאן
 דרמייה. וליבא למימר דלחאי כר"י קשה אחזי מני שניו מקום לרבן לנדר ה"ל למחני
 רשטא יומר דלפי' חזרו לר"י לנדר. אפי"כ ז"ל דקמיני חזרו בנדרין א"ז לנדר ואם נפשו
 למקום אחר. א"כ חזרו כותים דר"מ חסדא חזרו לנדר. דקמיני חזרו בנדרין א"ז לנדר ואם נפשו
 לומר דלעולם יש לחלק בין חזרו למקום אחר. והך דבריימא דקמיני שניו מקום לרבן לנדר
 לחאי כרבנן. ומש"ה דוקא שניו מקום לרבן לנדר. אצל בחזרו א"ז לנדר כלידן דבריימא. ליבא
 למימר הכי דא"כ ה"ל ח"כ דרב חסדא מדרבנן דר"י וליבא למימר ה"ל דבריס שאין
 טעונין ברכה. והא דקמיני עקרו להודיען כמו דר"י. קשה אדרבה ה"ל לאשמעין כח
 היסמא. וז"ל כמו שפ' הרשב"ם דאין כמו כח ודשיותא שניו מקום לרבן לנדר דסבירא הוא

קיצור פסקי הרא"ש

וּמִיָּכִין לְהִזְכִּיר זֶה בְּזִהְמָ"ו שֶׁל שָׁנָה. וַיִּמָּשְׁקוּ שְׂפֵילָיו גִּמְרוּ סְעוּדָתָן אֵין לְבָרֵךְ זִהְמָ"ו מִחֻלָּה אֲלֵא פִּירֻם מִפֶּה וּמִהֶדֶשׁ וְאִתָּ"ב זִהְמָ"ו וְכִ"ד אֵ"ה הָרֵאָשׁ וְזֵ"ל:

ז בני חצורה שהיו מסובין מע"ש וקדש עליהן היום פורם מפה ומקדש כלעיל ואם גמרו סעודתו וקדש עליהן היום הודם שזכרו בהמ"ז כתב ר"ף שזכרנו בהמ"ז וא"כ קידוש

שדה צופים

ועקרו רגליהו לצאת לקראת חתו. הר"א ש"ס זכריות פ"ו סי' י"ג: דף קב ע"א חברים שהיו מסובין ה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ה פסחים / תלמוד בבלי (עמוד 294) 34170

אוצר החכמה

בדברים שאין טעוין ברכה. חסונה פני עמלן כגון מים ופירות דוחלי כיון שעמד והלך למקום אחר עמדתו זה היה נמר סעודה וכן סעודה אחרת היא ולכן לנרץ בתחילה: אבל דברים הטעוין ברכה לאחריה במקומן כלומר ברכה חסונה פני עמלן כגון שצעת המיין הואיל ולא נרץ לאחריה ועומד לנרץ לטעון במקום אחר על דעת קביעות הראשונה הלך לנרץ לאחריו ברכה אחת על שנין ולפניה נמי אין נרץ לחזור לנרץ: קבועיה קמא הדר. כלומר על דעת סעודה הראשונה הוא אוכל עשוי לקיים את סעודתו:

השנות הראב"ד

(א) כתוב שם ואתה רב חסדא (ב) פירסר) ואוקמה לאחריה בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהן במקומן אלא אין טעוין ברכה לאחריהן במקומן: אמר אברהם: עם כל זה לא נרץ את דבריו היה לו לומר אלא קולך בתוכה לישני ליה כי קאמר רבי יוחנן ציין שטעון ברכה במקומן אצל מתניתא דלמר שני מקום נרץ לנרץ פירות אלא שטע מיה דין נמי אין טעון ברכה לאחריו במקומו שטע מיה ועוד מדוכתה נמי שטעין ליה ממחיתיה דברכות (ג) דקמי מן שאל (ה) דקמי מן שאל ושכח ולא נרץ אלא קמי שנה לא קמי: (ב) כתוב שם: ובין דעתה לראשונה היה דר' יוחנן בתיובתא לא חיישין לא ובי: אמר אברהם: זה מנחם ומעמיד דברי התלמוד שטעין דברים שטעין ואין שאל ואתה שאל כוונתה ודוקא דר' יוחנן חילתה ודוקא דקמי ליה ולדבר למקומו אלא ודבר לדוכתה אלא לא היה וצעי למשני דוכתה לאחריו לנרץ לנרץ מיהו כשטעין ודעתה היה לשמות עוד הואיל ולא הוצרכו לנרץ למפרע בלאתם שיהי אין טעוין ברכה במקומן ועשוי חזר אין לנרץ לנרץ בתחלה אצל דברים שטעוין ברכה במקומן כיון שאין שאל לנרץ אפילו למנה עד שיערכו שם שטעין מתחורר שם חזר נמי טעוין ברכה בתחלה היה הפסוק הפסק גמור והלכה כר שטעין דפסק הרב ז"ל והלכה כרבי יוחנן וז"ל קן כי הא מתניתא ודפרישטא כשחזרו:

(נ): דהוא הדין נמי בשני הפת מצד הטוב והמטיב אצל חכמי הנרפחים (חז"ה שני, ברכות נ: ד"ה הטוב) אומרים דלא מצרכין על שני פת הטוב והמטיב דלורחיהו דלנרץ למיכל מניה מתרי מני ובי נרץ מעיקרא יחיד דעמיה אכולהו מנייהו אצל יין לפי שאין דרך לשתות בסעודה אחת משני מיין מצרכין הטוב והמטיב.

ויש מי שכתב^(א) דציעין שיהא^(ב) היין האחרון יותר משונה הא ללא הכי אינו מצד הטוב והמטיב. והרצ צעל העיטור (ח"ב הלכות מנה ומור קלא:) כתב דמסבדל דעל רוצ היין שאל לו מצד הטוב והמטיב ולא משום חשיבותא דלמו אי גריע מי מצד דין האמת* כדאקשין בסנהדרין (מג). אמר לאמרין לניצנך במספח לננה הטוב והמטיב ומסתבר כי חסרה מי מצד דין כ: האמת אלא ודאי על רבי היין הוא מצד ומו דגרסין בירושלמי (ברכות פ"ה ה"ח) על כל חצית וחצית שהיה פותח מצד הטוב והמטיב וכי אחרון אחרון משונה היה ומו מקמי

לשמי יחיד יודע חשיבותה אלא ודאי על רבי היין קצוה ברכה זו. והרמזים ז"ל כתב צפרק ד' מהלכות ברכות (ט"ו) דשני יין היינו ממין אחר כגון שותין אדום והיצאו לנרץ^(א) יסן והיצאו חש: [א] אבל מפינה צ"ה. ואע"ג דלעיל (ה"ב) גבי אין קדוש אלא במקום סעודה מסקין דלפילו מפינה לפינה היינו טעמא משום דקביעות סעודה לא היא אלא במקום סעודה ממש שאין דרך צי אדם לקצוה מקום סעודה צמח כל

הצת אצל גבי שמיית היין אין אדם מיוחד מקום מיוחד צבית לשמייתו הילכך משמע דצפת ומיין דגן דאדם קוצע באכילתו מקום מיוחד כל ששינה אפילו מפינה לפינה נרץ לנרץ. ושנוי מקום דאמרין נרץ לנרץ היינו צין שהלך למקום אחר ולא חזר למקומו צין שהלך וחזר למקומו דהא והא שני מקום מיקרי ונרץ לנרץ והכי מוכח לקמן בסמוך (עין ד"ה ועטמא):

ויתב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא ויתב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא אמרן אלא מבית לבית אבל מפינה לפינה לא אמר ליה רב אידי בר אבין הכי תנינא לה במתניתא דבר^(א) הינך ואמרי לה במתניתא דבי בר הינך כוונתך ותו יתב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שנוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהן במקומן כגון פירות ויין אבל בדברים שטעוין ברכה לאחריהן במקומן כגון פת ומיין דגן אין צריך לברך המוציא מ"ט לקביעה קמא הדר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך מיתבי^(ב) חברים שהיו מסובין * ועקרו רגליהם לצאת לקראת חתן

הצת אצל גבי שמיית היין אין אדם מיוחד מקום מיוחד צבית לשמייתו הילכך משמע דצפת ומיין דגן דאדם קוצע באכילתו מקום מיוחד כל ששינה אפילו מפינה לפינה נרץ לנרץ. ושנוי מקום דאמרין נרץ לנרץ היינו צין שהלך למקום אחר ולא חזר למקומו צין שהלך וחזר למקומו דהא והא שני מקום מיקרי ונרץ לנרץ והכי מוכח לקמן בסמוך (עין ד"ה ועטמא):

לא שנו אלא בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהן במקומן. כתב הרצ האלפסי ז"ל בגון פירות או יין. פירוש אפילו פירות של שצעת המיין דומיא דין שאין לך דבר שטעון ברכה לאחריו במקומן לדעת הרצ אלפסי ז"ל אלא פת^(א) וחצין קידרא שאלם קוצע סעודתו עליהם אצל כל שאין אדם קוצע סעודתו עליהם "אפילו" הוא משצעת המיין אינו טעון ברכה לאחריו במקומו. אצל ר' שמואל ז"ל (ד"ה אצל) כתב צפירישו דכולהו שצעת המיין טעוין ברכה לאחריהן במקומן ואין דעמו מתחורר מקוויית הגמרא.

והיינו טעמא דמפלגין צין שאין טעוין לטעוין דשאין טעוין כיון שעמד והלך למקום אחר עמדתו זו היא גמר סעודתו וכן סעודה סעודה אחרת היא ולנרץ לנרץ אצל הטעוין ברכה לאחריהן במקומן הואיל ולא נרץ לנרץ אחריו והלך למקום אחר לטעון על דעת קביעות הראשונה הלך ואין נרץ לנרץ:

מיתבי. לרצ חסדא: חברים שהיו מסובין וכו'.

המאור

והא דתניא חברים שנכנסו לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריך לברך אין שם עקירה לדבר מצוה ואחרי כרבי יוחנן ומסתברא כדברי הר"ף שהיין אין טעון ברכה לאחריו במקומו מדאמר רבי יוחנן ידי יין נמי יצאו ואדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן אחד שינוי יין ואחד שינוי מקום אין צריך לברך ואותבינה מבריתא דתניא שינוי מקום צריך לברך וסלקא ליה בתיובתא ואחא רב חסדא ואוקמה להאחי בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהן במקומן אלא אין אין טעון ברכה לאחריו במקומו^(א) וח"ר שמואל טרח בפירושו להעמיד דברים הללו ולומר שהיין טעון ברכה לאחריו במקומו ולא נתיישב דעתי בדבריו ואנן תניא כותיה דרבי יוחנן גרסין בהא ברייתא בתיובתא דבמסקנא ובודאי שאין לנו כיצא בה בכל התלמוד תיובתא דפלוני ותניא כותיה אלא יש לומר שמה חיצונה היתה שהגיעה ליד רבנן סבוראי מאחרי סתימת התלמוד וקביעה בגמרא וכיון דעלתה לראשונים היא דרבי יוחנן בתיובתא לא חיישין לה^(א) וקיימא לן כרוב ושמואל דאמרי תרויהו ידי יין לא יצאו וכנהיה דתניא שינוי מקום צריך לברך ואפילו בדברים שטעוין ברכה לאחריהן במקומן כרוב ששת וכדפסק הר"ף משמיה דרבואתא והוי יודע כל שעקרו רגליהם והלכו להם למקום אחר לא שנא לא חזרו ולא שנא חזרו למקומן כל זמן שלא הניחו שם זקן או חולה שנוי מקום היה ואפילו הניחו שם זקן או חולה בכתחלה אין להם לעקור רגליהם אלא לדבר מצוה בדברים שטעוין ברכה לאחריהן במקומן עד שיברכו וכדפרישית:

מלחמת ח'

דצי יוחנן דבר צורר הוא דלוחטוב צמימרא קמייתא וסייעו (צמרייתא) [צמרייתא] צמקת אוחטוב צמלי דלמר ידי יין ילאו דלנלמא אפילו שיה מקום ושהת במקום אחר אין לנרץ לנרץ וצרייתא קמי מיה שני מקום צריך לנרץ ואסמיה צמקת צמימרא דלמר שני מקום אין לנרץ לנרץ צמרייתא דלמר שני מקום וצורר אין לנרץ דקדמי וחזרו אין לנרץ דקדמי היין וסייעו כרבי יוחנן כהא דלוי לרצ חסדא ורצ שטח צמחין למקומן נמי צריך לנרץ לנרץ וכיוצא בה סיוע צמקת צפרק קמא דעריצין [א] אמר ליה רצ פסל לרצה תניא דמסייע לך מצוי שהוא גצוה מעשרים אמה יתר משפחו של היכל ימנעו וזה סיוע צמקת למצי כשר ולאפוקי ממאן דלמר או זה לפסול אצל אינו מסייע לך כשרה ועדיין יש לומר דכרצה מצוי כשר כסוכה פסולה אף כן סיועו לרצ יוחנן צמקת בשני מקום וחזר ולאפוקי מדכר חסדא ורצ שטח ורבינו והגאונים ז"ל סמכו להם דכרצ חסדא ורצ שטח דמתימא קמייתא דעקיריה כותיהו וצמרייתא נמי כותיהו דיקא וכל אלו דברים ממוזרים אצל הפסק שאמרו כרצ

א מ"י פ"ד מהלכות ברכות הלכה ג והלכה ה סמן עשין כו טו"ע א"ר סמן קמא ספיק א: ב מ"י שם פ"ד הלכה ד טו"ע א"ר סמן קמא ספיק ב:

שלמי הגבורים

א הבור (פר קמא) כתב דהיכל דשני מקומן חסדאס והיו מסובין בדברים שאין טעוין ברכה אחרים אס רוצים לאכול שם דסודורין ומצרכין על מה שרוצים לאכול אצל אינם מצרכין ברכה אחרונה על מה שאלו ולגיהו אין חילוק צין יחד לביס דהא ס"ל דאין חילוק צין הניחו שם זקן או קתנ חסדאס או לא אפילו כשהן רבים א"כ יחד וצורר שני דין הכא וכן הכא אס היה אוכל דבר שטעון ברכה לאחריו במקומו מ"ט לנרץ כששינוי מקומו ודבר שאין טעון ברכה לאחריו במקומו מצד על הכא ולא למפרע ולרבינו יחד שניה מקומו צין היה אוכל דבר שטעון ברכה לאחריו במקומו או לא לשלש נרץ לנרץ למפרע על מה שאלו וגם על העמד לאכול וצורר יש חילוק צין הניחו שם זקן או קתנ או לא ומי"י פק ד' מהלכות ברכות (ה"ה) כתב כרבינו ופסק סמ"ג (עין ס' ק"ב) פסוק יחיד כרבי ה"ה"ש (פ"ו) וטור דכרביס הטעוין ברכה לאחריהן במקומן אינו חזר ומצד דכרביס שאין טעוין ברכה חזר ומצדו וצמרייתא פסק כרבינו:

הנחות וציונים

מח"ה ושאר פירוש (א) דבר רב כעיל (ב"ה): (ב) ושם נוסף דעל כל משקה טוב מן הראשון מברך: (ג) דרשי שם ד"ה שינוי ושב"ה ד"ה אחד שינוי ושב"ה ד"ה קידוש עמי: (ד) (ה) כ"י: (ו) אב"ה הרב בעל (כ"י): (ז) שמואל ארן יסין (כ"י): (ח) לישן הרמב"ם: (ט) ופירי דגן ופי' מיני דגן כל דבר שאדם קובע פסולתו עליו כגון דייסא וחבין קידרא אבל סעודתו עליו אפילו (כ"י) וכו' (הירושלמי): (נ) (נליון):

נר
מצודה

7

א מ"י פ"ד מהלכות
שחיטה הלכה טו סמג
ע"ש סד טו"ע י"ד סמ"ג
כ"ט פ"ק ח'
ב מ"י שם פ"ד הלכה ז'
סמג שם טו"ע י"ד
סמ"ג כ"ט פ"ק יא'

שלמי הנבדרים

א כתב רי"ף שחט
אחד מהם יבדק
על השחיטה ואח"כ נא
לפני עור א' לשחוט אם
היה דעמו עליו מתחלה
א"ל לבדק על שחיטה זו
פעם שניה אלא פוטרה
בזכרה ראשונה ואם לא
היה דעמו עליו מתחלה
נראה צעני שמצדק על
שחיטה זו בזכרה לנצמה
הואיל ואחר הכסוי
הראשון נא לפניו ואם
נא לפניו קודם הכסוי
הראשון א"ל שאל היה
דעמו עליו מתחלה
פוטרה בזכרה ראשונה
כמבואר בק"ה: שח
בין שחיטה לשחיטה או
בין בזכרה לשחיטה שחיה
שחיטה נזק שחיטה חוזר
ומצדק וכן בכל המזוה
אם שח בין בזכרה למזוה
חוזר ומצדק לפי שהשחיטה
מפסקת כמבואר בק"ה:
[רא"ש סי' יז ובב"א
הלכות פ' תרומה כ"ב
היא דעני למשחט עשר
וזגיתא ושחט חזר
מיניה ואשתעי. לכוניה
והדר לבדק ולשחוט הני
אחריתא וכ"כ הראב"ד
מכסה ומצדק ושחוט
ומכסה וכן מנאמי כחוב
בשם ר"ת דשם בין שח
לעוף לזרין לחזור ולבדק
כהוא דשם בין תפלה
לתפלה דחוזר ומצדק
(מנחות ל.) לפי כשהפסקין
צינחם גמר המזוה
שדק עליה וצריך לבדק
שנית וכן בשני עופות
ושח צינחם כיון דאי צני
שחט ואי צני לא שחט
איכא גמר מזוה וצריך
לחזור ולבדק אלא המצדק
על המזוה והתחיל
לעשותה ושמ קודם
שגמרה אינו חוזר ומצדק
כגון תקיעת שופר
וקריאת הלל ומגילה
והאריך הראב"ד בזה
ע"ש:

רבי יהודה אומר שחט חיה יבסה ואח"כ ישחוט את העוף.
בגמרא יליף לה מקרא וטעמיה משום דשני מינין חלוקין הם
ראוי לכסות דמו של ראשון לגמור מאותו לגמרי קודם שיתחיל
בשני:
גמ' ומודה רבי יהודה צעני
ברכה וכו'. אע"ג דק"ל
כת"ק כתבה הרב אלפסי ז"ל
משום דנפקא מינה לידן היכא
שכסה. ובגמרא פרכינן עלה ב"ש
בזכרה הנפלא ורב ברונא תלמיד
דרב דהו יתבי בסעודתא וקאי
עליהו רב ייבא סבא ואמרו ליה
הב ונבדק. כלומר צהמ"י: הדור
ואמרו הב ונשתה אומר דהו רב

ייבא סבא כיון דאמריהו הב ונבדק איתסר דכו צמשתא.
כלומר עד שיבדק לפניו שאין השחיטה מנוטרפת לסעודה ראשונה
כיון דאמריהו הב ונבדק: ה"ג בין ששכסה. הפסק מלשחוט וכי
הדר שחט איחייב ליה בברכה. [ת"ר] וזמין הכי השתא התם
משחטא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. הילכך כי אמרי הב
ונבדק הפסקין מן השחיטה: אבל כסוי לא הוה הפסק דאפשר
דשחיטא בחדא ידא ומכסי בחדא ידא. ומש"ה אמרינן דמודה
רבי יהודה לענין זכרה שאינו מצדק אלא זכרה אחת.
ופרש"י ז"ל צעני ברבא. על השחיטה שאין צריך לבדק לאחר כסוי
נראה מדבריו דזכרה כסוי צריך לחזור ולבדק בכסוי שני
דאע"ג שאין הכסוי מפסיק בין שחיטה לשחיטה התם היינו
טעמא שהכסוי מצדק שחיטה הוא וזכרה ידיה הוה ליה כטול
כרוך טול כרוך. (בבב"א מ.) דלא הוה הפסק וכו' ושחיטה אריכתא
היא אבל שחיטה שניה אינו צורך הכסוי הראשון ומפסקת בין
כסוי א' לכסוי ב'. אבל ר"ת ז"ל אומר דכיון דאפשר דשחיט
בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אף השחיטה אינה מפסקת.
ודיבא שחט בין שחיטת עוף לעוף איכא מ"ד לזרין [לחזור]
לבדק וגמר לה מדאמרינן (מנחות ל.) לענין תפילין אם שח
בין תפלה לתפלה חוזר ומצדק וכן נראה ממש"ה הרב אלפסי ז"ל
בסוף ר"ה (סי' תתקנ) שכח בשם הגאון ז"ל דטעמא דמילתא
דשם בין תפלה לתפלה שחוזר ומצדק לפי שאע"פ (א) שחט
בזמנא מלוא אחת אינו חוזר ומצדק שחט צהלל פוסק בין
פרק לפרק (בבב"א מ.) ואפ"ה אינו חוזר ומצדק תפילין כיון שח
שח מלוא שאין מעכבין זו את זו אם צינחם חוזר ומצדק וכן
עופות נמי ב' מזוה הן שאין מעכבות זו את זו הילכך חוזר
ומצדק.

והרמב"ם (ד"ה ולי) והרב רבינו יונה ז"ל (בבב"א סי' קמז ד"ה טול
וכרוך) אמרו דלא דמי דהתם ב' מזוה של חובה הן וכיון
שהתחיל בהן אינו צריך שיפסקו ויתעסק בשיחה כיון ששחיהן
חובה עליו ולפיכך אם שח צינחם חוזר ומצדק אבל הכא דאי צני
שחט ואי צני לא שחט לא מיחייב למהדר וצרכי "מידי דהוי
אקציעות סעודה וצרכותיה דאם שח בזמנא סעודה אינו חוזר
ומצדק. אבל הרב צעל הלכות ז"ל (עני' תרומה) סובר דשחיט
הראשונה שהשיחה מפסקת וצריך לחזור ולבדק שכן כתב והיכא
דעני למשחט עשר וזגיתא ושחט חזר מיניה ואשתעי ליכסייה
והדר ליצרך ולשחוט הנך אחריתא וכן כתב הראב"ד ז"ל מכסה
ומצדק ושחט ומכסה.

וא"ת ונהי שהשיחה מפסקת יצרך ישחוט ואח"כ יבסה שיהיה
כי היכי דאמרינן בזה ונבדק דאע"ג דאיתסר למשחט בלא
זכרה אפ"ה אינו חייב לבדק בזכרה המזון אלא אחר שישהה ה"ג
לא יבסה אלא לאחר גמר שחיטתו. תירך הרמב"ם ז"ל (ד"ה אלא)
דאפשר לגמור לה מדרבי יהודה דאמר שחט חיה יבסנה ואחר כך
ישחוט את העוף ולא אמר שחט חיה ישחוט את העוף ויבסה
החיה ואח"כ העוף דאלמא כיון שמזוה חלוקות הן צריך לגמור
מזוה ראשונה ואח"כ יתחיל בשניה ואע"פ שאין הלכה כר'
יהודה גמרינן מיניה לרבנן דסא [לרבנן] כחיה ועוף לר'
יהודה דכיון שהפסקין בשיחה הוה להו שחי' מזוה ולפיכך יבסה
ואח"כ ישחוט. ומיהו אע"פ שהשיחה מפסקת שיחה שהיא
מצדק שחיטה כתן לי עוף או סכין אינו הפסק דאמרינן
בטול כרוך וגביל לחורי (בבב"א מ.) דלא הוה הפסק.
ובתבא בתוס' (פ"ה ד"ה מכתב) [א] שאסור לדבר אף על פי שדעתו
לחזור ולבדק שאסור לגרום זכרות במקום שיכול לנאח
באחת וראיה לדבר דאמרינן במסכת יומא בפרק בא לו (ע.)

ובמס' סוטה ב' ואלו נאמרינן (מא.) וצעשור שחטומה הפקודים
קוריה על פה והיוין זה וגימתי ספר מורה ויקרי ביה אמר ר"ש
בן לקיש משום דזכרה שאינה צריכה אלמא כל מקום שיכול לפטור
עצמו בזכרה אחת אסור לגרום חיוב בזכרות הרבה.

וצעני נמלך כתב הר"ר משולם
ז"ל שצריך לחזור ולבדק על
השחיטה כדאמרינן צמלך (בבב"א מ.)
שצריך לחזור ולבדק על כל כוס
וכוס ולא דמי ליושע ואוכל צמור
סעודתו דאע"פ שגמר צלצו שלא
לאכול אינו חוזר ומצדק וכדאמר
ב' כיצד מצדקין (שם מ.) דאפילו
גמר ואפילו סלק מותר לאכול עד
שיטול ידיו וא"ל לבדק דהתם הוא

דיש קצב לאכילה ופעמים שאדם יושב בסעודה קטנה וממשיך
לסעודה גדולה אבל לשחיטה (א) אין קצב. ולפיכך נמלך חוזר
ומצדק ומש"ה אמרינן נמי (ק:) דשמש מצדק על כל פרוסה
ופרוסה כמו שאכתוב בסמוך צ"ל וכו' הרמב"ם ז"ל (ד"ה
והראה) דנמלך לשחוט חוזר ומצדק ומצדק ראייה מדממינן ליה
לעובדא דתלמידי דרז דהתם ודאי משום נמלך הוא דכיון
דאמרו הב ונבדק עקרו דעמייהו מלמשחט ומצדקין זכרה היין
וכ"כ הראב"ד ז"ל (ש"ס הראב"ד סי' פח):

ודאמרינן' אמר להו רב יצבא סבא הכי אמר רב כיון דאמריהו
הב ונבדק איתסר לכו למשחט פרש"י ז"ל עד שיצדק
לפניו וכן פרש"י ז"ל וכן כתב הרב אלפסי בהלכות בפרק ערבי
פסחים (פסחים סי' תשעז). ומיהו א"ל לבדק זכרה המזון קודם
שתייחו שכן הדין צמלך שצריך לבדק לפניו אבל לאחריו זכרה
אחת לכולן שהרי אמרו (ק:) שדשמש מצדק על כל פרוסה
ופרוסה כלומר בפניה מפני שהוא נמלך ואע"פ שאינו צריך לבדק
אחריו על כל אחת ואחת אלא זכרה אחת באחרונה לכולן.
וא"ת והא תניא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ה) חזרים שהיו
מסובין ועקרו רגליהם לנאח וכו' אבל לא הניחו שם זקן או
חולה כשהם יושבין טעוין זכרה למפרע ושהן חוזרין טעוין
זכרה לכתחלה אלמא למפרע נמי צריך לבדק ז"ל דשני מקום
הוי הפסק טפי מנמלך דאילו צמלך לפניו צריך לבדק לאחריו
א"ל לבדק ואילו בשני מקום מצדק לפניו ולאחריו.

אב"ד בתוס' (שם ק:) ד"ה ברוך) כתבו דשני מקום צמלך שמצדק
לפניו וא"ל לבדק לאחריו והא דקמי שצמלך למפרע ענה
טובה קמ"ל שצמלך למפרע כשהן יושבין שחט שחט עד כדי
שיהו רעבים ושז לא תועיל זכרה המזון למה שאכלו כדמוכח
ב' שלשה שאכלו (בבב"א מ.) אבל אם יאכל ולא זכרו למפרע
כשהן חוזרין אין טעוין זכרה למפרע אלא מצדקין זכרה הלחם
וזכרה אחת באחרונה לשחי' האכילתו. והא דתניא בתוספתא
דזכרות (פ"ד ה"ה) צה"כ שהיה מייסב וקראו חזירו לדבר עמו
א"ל לבדק למפרע הפליג צריך לבדק למפרע וכשהוא חוזר
מצדק בתחלה לאו כשהוא חוזר קאמר שצריך לבדק למפרע אבל
הפליג דקאמר היינו שקראו להפליג ומש"ה קאמר שצריך לבדק
למפרע וקודם שיאכל קאמר שחט שחט (ב) תניא
דבר עם חזרו והפליג טעון נט"י משמע מדטעון נט"י דה"ה
זכרה המזוה אבל צהמ"י לא קתני ומיירי בשלא היה יודע
מתחלה שפליג ומש"ה אינו צריך זכרה למפרע.

ומדאמרינן מישחא וצרכי צהדי הדדי לא אפשר יש שלמדו שמי
שזכר צמור סעודתו שעדיין לא התפלל ומתפלל
צמור סעודתו כשהוא חוזר לאכול טעון זכרה דמיכל ואלו צהדי
הדדי לא אפשר וכדאמרינן הכא דמישחא וצרכי צהדי הדדי לא
אפשר ואע"ג דתניא התם ב' ערבי פסחים עקרו רגליהם לילך
לצה"כ והניחו שם מקצת חזרים כשהן חוזרין אין טעוין זכרה
לא למפרע ולא לכתחלה ואע"ג דמסתמא התפללו צמחיים התם
הפסקה דרשות היא והיינו טעמא נמי דמאי דתנן ב' כיצד
מצדקין (בבב"א מ.) דצריך על היין שלפני המזון פוטור את היין
שצמור המזון ואע"פ שהפסקין בזכרה המזוה דהתם היינו
טעמא לפי שאין זכרה המזוה עליו חובה אבל בשהגיע זמן
תפלה צמור סעודתו ושעה עוברת כיון שהתפלה עליו חובה
ומיכל ואלו לא אפשר כשהוא חוזר לאכול צריך לבדק וכו' דעת
הרב אלפסי ז"ל צמ"ש בהלכותיו ב' ערבי פסחים (פסחים סי'
תשעז) לענין זכרה דל' כרובות.

אב"ד הרב צעל המוס' ז"ל (פ"ה ד"ה משחא) כתב דכי אמרינן דצריך

הנחות וצינונים
מהב"א ושאר ספרים

(א) בבב"א ה"ג כטול
ברוך וטול ברוך וכו'
בבב"א שם. והרי"ף שם גרס
בג"מ ה"ג: (ב) ג'
ד"ה. וכו' (ה) ג' ד"ה.
(ג) ג' שמי (בב"א):
(ד) ג' ד"ה. וכו' בבב"א:
מינה לרבנן דיבא דסח
דצריך לברך כמו בחיה
בבב"א (ה) ג' ד"ה.
וכ"ה בבב"א: (ו) צ"ל
לשחיטה (ד"ה): (ז) כ"ה
בבב"א וכו' הב"ה
ובדפ"א הג"י כשהוא:
(ח) ג'ב עד שיחא רעב
וכו' (בב"א):

רא"ש מסכת חולין פרק ו סימן ה

ומה שאמרו בערבי פסחים (דף קא ב) כשלא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה. לא בשביל שהיסח הדעת זוקק לברכה אחרונה אלא עצה טובה קמ"ל שמא ישהה כל כך שיהא רעב מחמת סעודה ולא יעלה לו ברכת המזון על מה שאכל כדאמרין בברכות. תדע לך דאי בכל שעה צריכין ברכה למפרע מה צריך לומר היכא שבירכו למפרע דאם באו אחרי כן לאכול שצריכין ברכה לכתחלה אלא ודאי הא דקאמר טעונין ברכה למפרע אינה חובה אלא עצה טובה קמ"ל. ולהכי קאמר אם לא ברכו למפרע כשיצאו כשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה משום היסח הדעת אבל אין טעונין ברכה למפרע. והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב ואוכל קראו חבירו לדבר עמו א"צ לברך למפרע. הפליג צריך לברך למפרע. וכשחוזר מברך לכתחלה. לאו כשחזר קאמר דמברך למפרע. והפליג דקאמר היינו כשקראו להפליג. ועצה טובה קמ"ל כדפרישית לעיל.

בית הבחירה (מאירי) מסכת פסחים דף ק עמוד א

בנמלך שמברך בתחילה על כל דבר ודבר ואפי' בפת וכמו שאמרו בפ' כל הבשר ק"ז ב' שהשמש מברך על כל כוס וכוס ועל כל פרוסה וודאי נראה שאין מברך לבסוף לא ברכת שלש לפת ולא מעין שלש ליין אלא פעם אחת וכן אמרו למטה כיון דאמריתו הבו נברך אתסר לכו למישתי כלומר בלא ברכת היין ואינו צריך משום כך מעין שלש על מה ששתה כבר ואף על פי שבשנוי מקום אמרו למטה כשהוא יוצא טעון ברכה למפרע וכו' התם הפסק גמור הוא או שמא מחשש שמא לא יחזור למקומו וצריך שיברך במקום שאכל

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף נג עמוד ב

יחזור למקומו, ודוקא בפת וכסתמא דמתניתין דקתני מי שאכל אבל יין א"צ לחזור למקומו, וה"ה לאכול ענבים תאנים ורמונים שכל שאינו טעון אלא ברכה א' לבסוף אין טעון ברכה לאחריו במקומו, אלא שראיתי לרבי אלפסי ז"ל שכתב בפ' ע"פ דברים שטעונין ברכה לאחריהם במקומן כגון פת ומיני דגן, שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן כגון יין ושאר מיני פירות, ובתוס' נראה כסברא הראשונה.

את השקיזמי עיקר אבל במקום שאין עושין את השקיזמי עיקר לא בדא :

מתני' אכל תאנים וענבים ורמונים מברך עליהן שלש ברכות דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש רבי עקיבא אומר אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך עליו שלש ברכות. השותה מים לצמא אומר שהכל נהיה בדברו. רבי טרפון אומר בורא נפשות :

גמ' רבי סימון רבי תדאי בשם רבי יהושע בן לוי אכל במזרחתה של תאנה ובא לאכול במערבה צריך לברך. אבא בר רב חונא אמר יין ישן ויין חדש צריך לברך שינוי יין אין צריך לברך. שינוי מקום צריך לברך. הסיח דעתו כמו שהוא שינוי מקום. רבי על כל חבית וחבית שהוא פותח מברך עליה. ומה היה אומר רבי יצחק רבא בשם רבי ברוך הטוב והמטיב. מעשה ברבי עקיבה שעשה משתה לשמעון בנו ועל כל חבית וחבית שהיה פותח היה

מברך עליה ואומר חמרא טבא לחיי רבנן ולתלמידיהון : השותה מים לצמא וכו' : אמר רבי יונה חוץ ממי דקרים. אמר רבי מנא ולכל מים שהוא צמא להן. אמר רבי אבין השותה מי דקרים מהו אומר ברוך שברא מי רפואות. אית תנאי תני מי דקריין ואית תנאי תני מי דקלין. מאן דאמר מי דקרים שהן דוקריין את המרה ומאן דאמר מי דקלין שהן יוצאין מבין שני דקלין :

הדרן עלך כיצד מברכין

שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן אכל דמאי ומעשר ראשון שניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והשמש שאכל כזית והכותי מזמנין עליהם. אבל אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו והשמש שאכל פחות מכזית והנכרי אין מזמנין עליהן :

פירוש מהר"ש סיריליאן

מן כרעי כראשונים ע"כ. ונראה דהיינו אותו המעיין שישנו בין דקלים של עצרים דתנן בסוף מכשירין [מ"ז] והשותה מי עצרים אע"פ שיוצאין נקיים ופי' בערוך [ע' עצרים] יש בעצרים מים משלשלין אם שותה אותן האדם יוצאין ממנו כמו ששחאן ואעפ"כ אינן מטמאין ואינן מכשירין :

הדרן עלך פרק כיצד מברכין בס"ד :

שלשה שאכלו [כאחת] חייבין לזמן אע"פ שגמרו אכילתן זה בזה זה אין רשאין לברך כל אחד לבדו וילך לדרכו. ומשום דאחד מזמן לשנים שיצרכו עמו קתני לזמן ולא קתני להזדמן. ובגמ' דילן [דף מ"ה ע"א] נפקא לן מדכתיב גדלו לה' אתי וכו' שמדבר האחד לשנים ואומרים ברכת זמון כדמפרש ליה במתני' לקמן שגלשח אומר נברך שאכלנו משלו : דמאי תבואה שלקחה מע"ה דחייבו חכמים להפריש ממנה ראשון ושני או עני בשנתו כמו שמפרש במסכת דמאי ועברו ואכלו בלא הפרשה זמון מיקרי ומחייבי דאיסור מדצריהם הוא : שנטלה תרומתו תרומת מעשר שכבר יצא מידי טבל ומפרש החס' בגמ' דילן [דף מ"ז ע"א] שהקדימו בשבולין דפטורה מתרומה גדולה דאף על גב שטעם רמאות הלוי להפקיע תרומה גדולה מחלק מעשרו אפילו הכי זמון הוא : מעשר שני והקדש שנפדו מפרש החס' שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקמ"ל דאין החומש מעכב ע"כ. ובני בצל אזלי לטעמייהו דמפרש הכהן פלוגתא דפרק הזהב [דף נ"ד ע"א] דלעולם דחינו מעכב לכ"ע וכו' כדאיתא החס' אכל בני מערבא דגמרא דהכא סברי דבהכי פליגי דמר סבר מעכב ומר סבר לא מעכב ורבי יוחנן סבירא ליה דמס' מעשר שני [ירושלמי פ"ד ה"ג] דקמ"ל כמ"ד דחומש מעכב ולדידכו עובא קמ"ל דאע"ג דמעכב הוי זמון : והשמש שאכל כזית ששמש אותם בסעודה ואכל עמהם כזית כדאי הוא להטעם עמכן לזמון ומהו דתימא שמש לא קבע קמ"ל : והכותי כמאן דאמר כותי כישראל ולמ"ד כגוי אין מזמנין ולדידן גוי הוי כדאיתא בפ"ק דחולין [דף ו' ע"א] : אבל טבל וכו' בגמ' דילן [דף מ"ז ע"א] מפרש אמאי לריכי כוליה :

מאיר ג' תיב

דעתו מתחלה לכך עכ"ל וכן משמע מהשלחן ערוך סימן קע"ח שהביא המחבר דעת הרמב"ם בסעיף ב' ובסעיף ג' מביא דעת הראב"ד בשם יש אומרים.

ובגמרא דילן [דף מ"ד ע"א] מפרש למתני' בפירות גינוסר כדאיתא בתם :

מתני' מברך עליהן שלש ברכות ר"ג לטעמיה דאמר לעיל בפרקין כל שהוא משבט המינין מברך אחריו שלש ברכות : ברכה אחת מעין שלש בגמ' דילן [שם] מפורשת : אפילו אכל שלק של ירק וכו' ומזונו שסמך עליו לזמן : לצמא מפרש החס' למטעמי מאן דחנקיה אומנא או דבר אחר : בורא נפשות וכו' לפניו מייירי [כ"ג : וכן פרש"י פ"ק דעירובין [דף י"ד ע"ג]] ופי' הצרכה הוא שמצריך את השם על שצרכה נפשות הצרכה והצרכים שכן חסרים להם כגון פת וצמר ומים לרי טרפון ועוד אלו מודים לך על כל מה שצרכת שאף אם לא צרכתה לא היו חסרים לנו אלא לענג החיים ולהחיותם כגון שקדים ותפוחים וכו' ואלו חסרים בגמ' דילן [דף מ"ה ע"א] דהלכתא כמו שנהגו העולם דהיינו שהכל בתחלה וצורה נפשות לצסוף :

גמ' במערבה דהוי שנוי מקום וכ"ש התחיל במערבה דלא חשיבי כל כך ובה לאכול במזרחתה דחשיבי כדכתיב [דברים ל"ג] ומנגד תבואות שמש. ואפילו שהיה דעתו מתחלה לכך שלא כדברי הראב"ד ז"ל (ד' דדוקא מפנה לפנה אכתי אכל מצית לצית לא ומזרחת לגבי מערבא דמי למצית לצית : צריך לברך בורא פרי הגפן : שנוי יין אין צריך לברך בורא פרי הגפן אכל הטוב והמטיב צני צרכי וכלקמיה וכן מפורש בערבי פסחים [דף ק"א ע"ה] בתוס' ד"ה שינוי וצרכים] : מי דקרים לקמיה מפרש : חוץ ממי דקרים שמצריך עליהן צורך שצרכה מי רפואות : ולכל מים שהוא צמא להן לא מצריך אלא שהכל : דוקריין את המרה שם חולי שנמשך ממרה ירוקה או שחורה : בין שני דקלים מפורש בפרק שמונה שריים [דף ק"י ע"א] אמר רבא בר (בר חנה) [צרוגא] תרתי תלאי איכא במערבא ונפקא עינא דמייא מצייניהו כסא קמא מרפי אידך משלשל ואידך כי היכי דעיילי הכי נפקי ופי' רש"י ז"ל תלאי דקלים נטיעות מין חמרים וקרויין כן בלשון ארמי. כסא קמא דשתי מהכחו מיה מרבים זבל שצמטיים צמקת אידך כוס שני משלשל מאד. [ואידך כי] היכי דעיילי ללולים הכי נפקי שמנקין המעינים

(ד' ונראה שמהרש"ם סבר שהראב"ד חולק על הרמב"ם וזה לשון הרמב"ם בפרק ד' מהלכות ברכות הלכה ה' והמשנה מקומו מפנה לפנה בבית אחד אינו צריך לחזור ולברך אכל במזרחתה של תאנה ובא לאכול במערבה צריך לחזור ולברך עכ"ל והוסף הראב"ד וז"ל והוא שלא היה

[illegible]

אהבה. הלכות ברכות פ"ד

במוד ד"ה יחזור למקומו ויברך ומ"ש ואם בירך וכו'. פשוט הוא דקנסא הוא דקנסא במיד לחזור למקומו שאלו שאלו דיעבד יאל: ומ"ש וכן אם בירך כשהוא עומד וכו'.

ב מי שנשתתף לו אם בירך וכו' אינו חוזר ומברך מפני שאינה מן התורה. כך הוא הגירסא הנכונה לאפוקי מהטור שכח בסמ"ק קס"ז בשם רבינו שחזר ומברך

והחלף עליו. ולענין ברכת המזון הוא שכח רבינו בסוף פ"ג שחזר ומברך לפי שהיה מן המורה: שכתב לברך המוציא וכו'. בפ"ג שאלו (שם דף נ"א) בעו מיניה מרז סהלא מי שאלו וסכת ולא בירך מהו שיחזור ויברך א"ל מי שאלו שום וריחו נודף יחזור ויחלל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף אחר דרינא הילכך אפילו גמר סעודתו יחזור ויברך ודמי ליה דכיון דלדמי אדמי. והאי בעיא ע"כ בברכת המזון היא דאלו בברכת המזון משנה שלמה היא בפרק אלו דברים:

ג היה אוכל בבית זה וכו'. ברייתא ריש ערבי פסחים (פסחים ק"א): שניו מקום צריך לברך ודעת רבינו דמיחמא בין בברכה הטעונים ברכה במקומם בין בברכה שאין טעונים ברכה במקומם וכמו שאלו בפרק:

ומ"ש או שהיה אוכל וכו'. מוספתא בברכות כתובה המוספות בפרק הנזכר ב"ה שהיה מיסב ואוכל קראו חצירו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר צריך ברכה לכתחילה. וי"ל שרבינו מפרש דהא דמיחמא שאל הפליג צריך לברך למפרע היינו לומר שאל פירש והרימין ממקום סעודתו צריך לברך למפרע אבל אם לא הפליג כלומר שלא הרמיח הרבה סעודתו חלף מפינה לפינה אינו צריך לברך וזהו שכתב או שהיה אוכל וקראו חצירו לדבר עמו ויאל לו לפתח ביתו וחזר הואיל ושינה מקומו צריך לברך למפרע וכו' כלומר דמאחר שיש מפתח ביתו ה"ל להפליג דמיחמא שיהיה מקומו וצריך לברך אבל אם דבר עמו בנות הבית אע"פ ששינה מקומו מפינה לפינה אינו צריך לברך וכדקמני רישא דברייתא קראו חצירו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע:

ובתב הראב"ד הפליג בזה וכו' שאינה עקירה כלל עכ"ל. ואין כאן מקום למחמה דכיון שיהא מצויה הוי שניו מקום וצריך לברך: ויש לדקדק למה כתב רבינו היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו והלך לבית אחר או שהיה אוכל וקראו חצירו וכו' הרי בכלל בזה

דחברים שהיו יושבים (הוא). וי"ל דמבצא דחברים טעונים ברכה למפרע וכו' אבל היכא דילאו בלא ברכה ואח"כ חזרו לא משתמע מינה אם צריכין לברך למפרע כשיחזרו למקומם אם לאו ולכן כתב שאל היה אוכל בבית זה והלך לבית אחר ופסק סעודתו או שהיה אוכל וקראו חצירו וכו' וחזר הואיל ושינה מקומו צריך לברך למפרע. ואע"פ שכח בזה זו הוצרך לכתוב בזה דחברים שהיו יושבים לאכול ויאלו לקראת חתן וכו' ולא משמע שיש הניחו שם וכן או חולה א"ל לברך לא כשהוא יושב ולא כשהוא חוזר. ואין לדקדק אמאי נקט רבינו ברישא דהיה אוכל בבית זה למשמע דמיירי בצנעל הבית ובצנעל דסיפא נקט לישנא דחברים שהיו יושבים דהיה אוכל בבית זה וכו' הוי לישנא דברייתא דיומא דמיחמא בלשון יחיד דבר עס חצירו והפליג וכן לישנא דמוספתא בברכות נמי הוי בלשון יחיד ורבינו כתב בלשון השני כדברייתא או קרוב לו ולענין דינא לא שאל לן בין יחיד לרבים דבין יחיד בין רבים אם רוצה לשנות מקומו מברך כשהוא יושב למפרע וכשהוא חוזר מברך לכתחילה ואם לא בירך כשיאל צריך לברך כשיחזר ואם הניחו שם וכן או חולה בין שהיו יושבים בין שהיו יחיד א"ל לחזור ולברך. ואפשר עוד דברייתא נקט לשון יחיד כי

לחם משנה

פרק ד ה והמשנה מקומו מפינה לפינה בבית אחד. בפרק ערבי פסחים (דף ק"א): אמרו לא שנו אלא מצויה לבית אבל ממקום למקום לא ופירש רבינו ז"ל ממקום למקום בבית אחד והוצרך לפרש כן משום דהוקשה לו כדהקשה הר"ן

מגדל עוז

ובן אם בירך וכו' עד שאל. פרק ערבי פסחים (דף ק"א): **ב** מי שנשתתף לו וכו' עד אינו חוזר ומברך. פרק שלשה שאלו: **ג** היה אוכל בבית זה וכו' עד יגמור סעודתו. פרק הירושא ופרק ערבי פסחים: **כתב** הראב"ד ז"ל הפליג בזה וכו' שאינו עקירה כלל עכ"ל: ואינו אומר מה הפלגה י"ז בזה והא דמשמעין קמייתא דפרק שלשה שאלו דגרסינן א"ר דימי בר יוסף אמר רב שלשה שאלו ואלא אחד מהם לשון קוראין לו ומזמנים עליו אמר אביי ויהו דקרו ליה ועני ופירש"י ז"ל שסמון הוא אלס ועונה ברוך הוא עכ"ל. אלסא אם אינו סמון אלס ועונה הפלגה היא שהרי אין מזמנין עליו ואם רצה הראב"ד ז"ל לפרש כי בשוק דוקא הפלגה כפשת הדברים שאל לשון והוא לשם לעולם היחך עונה בשוק אלס והאי ר"ל דבריו רמז"ל ורש"י ז"ל. ולדעתו זכורני שזה הלשון ראוי שיהיה בלשון ופסק לשון זו הפסקא היא בפרק הירושא ופרק ערבי פסחים. ומה שהזכיר הראב"ד ז"ל מהירושא לא מקומו לא משמעויה אלס לבני נחלות ואין הגיון דומה לראיה ולא ידענו מאין לו כד"ן: ד ה חברים שהיו מסובין וכו' עד לחזור ולברך. פרק ערבי פסחים (דף ק"א) ופרק הירושא (דף י"ז):

במזמנה

הכי דלא ליטריך לפלוגי בין הניח שם מקלט חברים ללא הניח. וגם נראה דאין לדקדק בזמן או חולה דנקט לישנא דברייתא נקט ולפי האמת בזהו שם מקלט החברים כגו אפילו אינו לא זקן ולא חולה והיינו דברייתא שכתבו בסמון מפליג ר' יהודה בין הניחו שם מקלט חברים ללא הניחו ולא דאמר זקן או חולה הילכך ע"כ לומר דברייתא דקמני הניחו שם זקן או חולה לאו דוקא אלס אורחא דמילתא נקט אלס כולם בחורים וברייתא אין דרך ליעקר קלמס לקראת חתן וכלה וישאר קלמס אלס אין ה"נ שאע"פ שכולם בחורים וברייתא אלס נעקרו קלמס ונשארו קלמס אינם טעונים ברכה לא כשהם יושבין ולא כשהם חוזרין לכיון דנשארו קלמס שם לא נעקרו קלמס:

ד חברים שהיו יושבים וכו'. שם (פסחים ק"א): יחיד רב סהלא וקאמר משמיה דנפשיה הא דלמרת שניו מקום צריך לברך לא אמרין אלס בדרים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם אלס צריך לברך מאי טעמא לקיבעא קמא הדד ורב שש אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך. מיחמי חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם ללכת לקראת חתן או לקראת כלה כשהם יושבים אין טעונין ברכה למפרע וכשהם חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה דכ"א בזמן שהניחו שם זקן או חולה אלס לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יושבים טעונין ברכה למפרע וכשהם חוזרין טעונין ברכה לכתחילה קשיא לרב סהלא אמר רב נחמן בר יצחק מאן מנא עקירות רבי יהודה דמיחמא חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הנכנסא אין טעונין ברכה לכתחילה ויאלס אין טעונין ברכה למפרע וכשהם חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה אמר ר' יהודה דכ"א בזמן שהניחו שם מקלט חברים אלס לא הניחו שם מקלט חברים כשהם חוזרין טעונין ברכה למפרע וכשהם חוזרין טעונין ברכה לכתחילה. וכתב הר"ק וקאמר רבנאם הלכתא כרב שש דח"כ ואע"פ דשני רבי נחמן לא סמכינן אשנייה. וכתב עליו הרא"ש ז"ל ולא ידענא למה כתב הר"ק לא סמכינן אשנייה דרב נחמן אין שנייה בגמרא מזכור יומר מזה דכיון דמנא ברייתא דעקירות רבי יהודה ופליג אה"ק וא"כ ברייתא דקמניא דפרין מינה לרב סהלא ויאלס היא ואמאי פסקי כיומא דעכ"ל.

השגת הראב"ד
* היה אוכל בבית זה ב" ער
יגמור סעודתו. כתב הראב"ד
ז"ל הפליג בזה לכל לפתח ביתו
לאו עקירה היה וכל שכן אם
רואה מקומו שאינה עקירה כלל
עכ"ל:

השגת הראב"ד
* היה אוכל בבית זה ב" ער
יגמור סעודתו. כתב הראב"ד
ז"ל הפליג בזה לכל לפתח ביתו
לאו עקירה היה וכל שכן אם
רואה מקומו שאינה עקירה כלל
עכ"ל:

מקום שאמר ר' יהודה דכ"א אינו אלס לפרש דברי חכמים ור' יוחנן קאמר שהוא לחלוק וכחמו המוספות והר"ן פרק בני העיר דריב"ל ור"י הלכה כריב"ל ויאלו שכן לפנים קושטא ליהא בפרגמא בין ר' יהודה ור"ק וקשיא לרב סהלא אלס דשני רב נחמן דלפטר לרב סהלא למימר דכ"ל דבמה ד"ל לחלוק והוא דלמר כח"ק והוא ברייתא כרבי יהודה ומכיון דק"ל דבמה ד"ל לפרש מילתא קס לה הלכה כרב שש ושנייה דרב נחמן לא סמכינן עלה. ודע שבגמרות שלנו גרסינן מניא כוומיה דרב סהלא חברים שהיו מסובין לשמות יין ועקרו רגליהם וחזרו אינן צריכין לברך וכתב הרא"ש ועוד דח"כ דרב סהלא. וי"ס שכתוב בזה מ"כ דרבי יוחנן וכן כתוב בגמלת סמרים דרבינו נסים גאון ולא נהירא לי גירסא זו עכ"ל הרא"ש. וי"ל דלפליג אי גרסינן מ"כ דרב סהלא ל"ק להר"ק דליכא למימר מדלל אומנות מנה לרב שש אלסא דלא קשיא ליה מההיא ברייתא דיחידא היא ורב שש כת"ח א"ר דהוה קים ליה לגמלא דלא מיתניא בן רבי חייה ורבי אשעיה ולפיכך לא היתה דלא לאומי מנה. כך י"ל לדעת הר"ק ורבינו ז"ל כהר"ק ס"ל, וי"ס וכן אם היו מסובין לשמיה או לאכול פירות כלומר דאין חילוק בין מידי דסעודה לין ופירות כדלעיל שניו מקום צריך לברך. אבל נשאר לדקדק בלשון רבינו דוכן משמע דלאשמועינן חידושא אמא ואיפכא הוא דהא בפירות אפילו רב סהלא מודה דצריך לחזור ולברך ובמיד דסעודה

לחם משנה

ז"ל מ"ש דגני קידוש אמר דמפינה לפינה הוא מקדש כדלמר להו רב ענן וכו' והכל מפינה לפינה לא. והר"ן ז"ל חילק בין קידוש בברכה ורבינו ז"ל משוה אותם ופירש הכל ממקום למקום בבית אחד והם ממחר למחר דבירה אחת וכתב הרב המגיד בפרק כ"ט מהלכות שבת אלס

הנהגות מיימוניות

[ג] כב"ה ודלא כב"ש דאמרי אפילו בשבת יחזור למקומו אמנם ר"י פירש דק"ל בתא כב"ש וכן רב עמרם עד כאן: **ב** [ד] בפרק שלשה שאלו אמר אחר שגמר אינו חוזר ומברך וכן פ"ה דלא ק"ל כרינא דאמר אפילו גמר יברך עד כאן: **ג** [ה] כרב ששת דאמר בפרק ע"פ אחד זה ואחר זה צריך לברך ודלא כרב סהלא דאמר דוקא בדרים שאינם טעונים ברכה במקומם אבל בדרים הטעונים אין צריך לברך דלקיבועותא קמא קא הדר וכן שניו בתוספתא דבר עם חבירו והפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר מברך בתחילה ע"כ ובאבילת פת מיירי. אמנם רשב"ם וכל רבותינו מצרפת פסקו כרב סהלא ע"כ בתוספתא פרק כיסוי הדם ובס"ה ר"ה פסק גם הוא כרב ששת כיון דסלקא אהרן חסדא בקשיא אע"ג דמוקי לה כרבי יהודה אלא שנייה דחיקא הוא ולא סמכינן עליה לחלק אלא עבדינן כרב ששת להחמיר וכן רבי יוחנן איתותב ונדרו דבריו וק"ל כל שניו מקום צריך לברך וכן הלכה ועוד גרס תנאי חברים וכו' ולא מדבר לא רב סהלא ולא רבי יוחנן והבי נמי סבירא דרבינו יואל וכן פ"ה בספרי בשם רבותיו:

משמע

13

קעח א בני חבורה וכו'. בפרק ערבי פסחים (דף ק"א: א) אסיקנא כרז ושמואל דשינוי מקום צריך לנרץ דהכי תניא כוותיהו ורבי יוחנן דאמר שינוי מקום אין צריך לנרץ איתותב מהך ברייתא וקאמר רב חסדא הא דאמרן שינוי מקום צריך לנרץ לא אמרן אלא בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהם במקומן אלא דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומן אין צריך לנרץ מאי טעמא לקיצעא קמא דהר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לנרץ לנרץ ומפרש בגמרא דלרב ששת נמי אין צריך לנרץ אלא היכא דלא הניחו שם מקצת חברים אלא הניחו שם מקצת חברים או זקן או חולה אף לרב ששת אין צריך לנרץ דכיון דהניחו שם אדם לא נעקר קביעותם הראשון. ומייתי

סימן קעח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] שינוי מקום אימתי מצריך ברכה: [ה] מה הם דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומם: [ו] העומד מאמצע הסעודה להתפלל אם צריך ליטול ידיו ולברך המוציא:

א (א) בני חבורה שהיו מסובים ויצאו ממסיבתן לבית הכנסת או לבית המדרש אם הסיבו על דברים שאין טעוין ברכה לאחריהם

בגמרא ברייתא דהוי מסובין לשמות ועקרו רגליהן ללאת לקראת חתן וכו' דהוי סיעתא לרב ששת ומיוצא לרב חסדא ורב נחמן בר יצחק משני דהיה רבי יהודה היא ומייתי ברייתא אחרתא דהוי מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה וסבירא להו דדברים שטעוין ברכה לאחריהם במקומן אפילו לא הניחו שם אדם אין צריך לנרץ וכרב חסדא ומייתי בגמרא עוד ברייתא דתניא כוותיה דרב חסדא ולפי שרבינו כתב בסמוך הכרעת הרא"ש כרשב"ם דהלכה כרב חסדא לכך הביא הך ברייתא דעקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש דרבנן דפליגי זה ארבי יהודה סבירא להו כרב חסדא גס שינה וכתב ויאלו ממסיבתם במקום ועקרו רגליהם משום דבגמרא קאמרין דמדמי עקרו משמע דדברים שטעוין ברכה לאחריהם במקומם קא עסקין וכיון שרבינו זל לחלק השתא בין דברים שאין טעוין לדברים הטעוין היה צריך לשנות הלשון וכתב ויאלו ממסיבתם לבית הכנסת או לבית המדרש אם הסיבו על טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים אין טעוין ברכה לכתחלה בזה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה אלא אם לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעוין ברכה לכתחלה מדקמי עקרו מכלל דדברים הטעוין ברכה לאחריהם

מחמת הסעודה ע' קפד) אכל לאחריו אין צריך דברכת המזון פוערתו ועוד יתבאר זה בסימן קע"ט (קנט: ד"ה והרמ"ס) (א): **כתב** הרא"ש בפרק ערבי פסחים (סו"ס כד) דברים הנצבים לפני הסעודה כגון פפראות ויין שגא לגרר ולהמשיך לסעוד בכלל הסעודה הן ונפטרין בברכת המזון (ב): **דין** משקין הנצבים בסעודה כתב רבינו **בסימן קע"ד:**

קעח פרטי רמזי דינים המיוחדים

המבוארים בזה הסימן

[א] שינה מקומו ואח"כ חזר למקומו

הראשון אם צריך לחזור ולברך:

[ב] אכל במזרחת של תאנה ובא

לאכול במערב צריך לחזור ולברך:

[א] היה אוכל וקראו חבירו לדבר עמו

ויצא לו לפתח וחזר אם צריך לחזור

ולברך: [ב] אם מותר לשנות מקומו בהניח שם זקן או חולה: אי בעינן

דוקא הניח זקן או חולה או אפילו ילד ובריא: [ד] מי ששינה מקומו ויש

לו מאותו המין לאכול במקום השני וכן הולכי דרכים האוכלים דרך הילוכן:

[ו] ישן בתוך הסעודה לא הוי הפסק:

א—ג בני חבורה שהיו מסובין ויאלו ממסיבתן וכו'. בפרק ערבי פסחים (פסחים קא: א) אסיקנא דשינוי מקום צריך לנרץ יתב' רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא ויחזי רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא הא דאמר שנינו מקום צריך לנרץ לא שנו אלא נציב לבית אכל ממקום למקום לא אמר ליה רב אידי בר אבין ה"י תנינא נמתיתא דבר הינך כוותך ומו יתב' רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמר שנינו מקום צריך לנרץ לא אמרן אלא דברים שאינם טעוין ברכה לאחריהם במקומם אלא דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומם אין צריך לנרץ מאי טעמא לקיצעא קמא דהר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לנרץ לנרץ ומייתי ברייתא דהוי מסובין לשמות ועקרו רגליהם ללאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהם יוצאים אין טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים אין טעוין ברכה לכתחלה בזה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה אלא אם לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעוין ברכה לכתחלה מדקמי עקרו מכלל דדברים הטעוין ברכה לאחריהם

דרכי משה

קעז (א) כתב הכל בו (הל' ברכת הפירות כ.) וזה לשונו אחד מתלמידי רבני צרפת כתב ראיתי מורי הרב כמה פעמים כשמביאים לפניו על השלחן בשר של חדוש או איזה דבר החביב עליו יותר מן הפת גטל אותו דבר ובירך עליו קודם שבירך על הפת המוציא ואמר זה חביב עלי ונוח לי לברך עליו תחלה לשבח בו את קוני באשר אני אוהב עכ"ל ועיין לקמן סימן רי"א (אות ה) יתבאר דרוב הפוסקים חולקים בזה: **(ב) ונראה** דדברי הרא"ש הם כשבאין לאחר שבירך המוציא:

פרישה

קעח (א) בני חבורה שהיו מסובים ויצאו ממסיבתן לבית הכנסת או לבית המדרש וכו'. כבר כתבנו דרישה לשון הגמרא ורבינו מעמיק לשון הברייתא השנייה ולא לשון הברייתא הראשונה משום שרבינו פסק כרב חסדא ורב חסדא ברייתא זו כרבנן דפליגי ארבי יהודה וסידר על לשון אותה ברייתא דין דברים שאין טעוין ברכה במקומן אף על גב שאינו מזכר בברייתא וגם כתב אס רואים לנכח שם ואין דרך העולם לילך לאכול בבית הכנסת או בבית המדרש מכל מקום סירכא לישנא דברייתא בנרץ נקט

דרישה

קעח (א) בני חבורה וכו'. יסוד אלו הדינים הוא בפרק ערבי פסחים דף ק' וק"א יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית אבל ממקום למקום לא ומשמיה דנפשיה אמר רב חסדא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאינם טעוין ברכה לאחריהם במקומם אבל דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומם אין צריך לברך מאי טעמא לקיצעא קמא דהר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לנרץ לנרץ ומייתי ברייתא דהוי מסובין לשמות ועקרו רגליהם לצאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהם יוצאין אין טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרין אין טעוין ברכה לכתחלה במה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה אבל אם לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרין טעוין ברכה לכתחלה במה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה אלא אם לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעוין ברכה לכתחלה מדקמי עקרו מכלל דדברים הטעוין ברכה לאחריהם

הגהות והערות

קעח (א) עיין מאמר מרדכי (אות ב) שהאר"י להוכיח שלשיטת הר"ף ג"כ ברייתא דינא קמי ויש לחלק בין היסח הדעת לשינוי מקום וכן מצא בר"ן פרק כסוי הדם (כט. ד"ה ודאמרין) שחילק בהדיא בין שינוי מקום להיסח הדעת ומבואר מדבריו שם דגם הר"ף מודה בזה:

במקומם עסקינן וטעמא דהניחו שם זקן או חולה הא לאו הכי כשהם יוצאים טעונים ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעונים ברכה לכתחלה קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן [בר ינחן] מאן חנא עקירות רבי יהודה היא דתניא חזרים שהיו מסובים ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש כשהם יוצאים אין טעונים ברכה למפרע וכשהם חוזרים אין טעונים ברכה לכתחלה אמר רבי יהודה צמא דברים אחרים צומן שהניחו שם מקלט חזרים אצל לא הניחו שם מקלט חזרים כשהם יוצאים טעונים ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעונים ברכה לכתחלה כלומר ורב חסדא אמר כרבנן ופירש רש"י דדברים שאינם טעונים ברכה

לאחריהם במקומם כיון דעמד והלך למקום אחר עמידתו היא גמר סעודתו והך סעודה אחרתא היא וצריך לזכור ברכה אצל דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם הואיל ולא צריך לאחריהם ועמד לילך למקום אחר לסעוד על קציעות הראשון הלך לזכור ברכה אחת על שתייה ולפניהם נמי אין צריך לחזור ולזכור והרא"ש (סי' ו) כתב לקציעה קמא הדר כלומר כיון שאם לא היה אוכל כאן היה צריך לחזור למקומו ולזכור הוי כאילו עדיין הוא במקומו וגומר סעודתו כאן ומזכר כאן ברכת המזון: **ובתב** הר"ן (כ. ד"ה אצל מפניה) דשינוי מקום דאמרין צריך לזכור היינו בין שהלך למקום אחר ולא חזר למקומו בין שהלך וחזר למקומו שינוי מקום מיקרי וצריך לזכור ומוכח לה (כ. ד"ה וטעמא) מדקתני אצל [לא] הניחו שם זקן או חולה וכו' אלמא דאפילו חזר למקומו הראשון שינוי מקום מיקרי וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ד (מהל' ברכות ה"ג) וכתב הר"ף (כ.): וקאמרי רבותא דהלכתא כרב ששת דתניא כוותיה ואע"ג דשני רב נחמן בר ינחן לא סמכינן אשינויא והרא"ש (שם) תמה עליו והכריע

דהלכה כרב חסדא. וצ"ל אורי להרמב"ם פ"ד מהלכות ברכות (כס"מ ה"ד) דחיתי הכרעתי וקיימתי פסק הר"ף: **ובתב** עוד הרא"ש והא דאמרין שינוי מקום צריך לזכור היינו ברכה ראשונה להבא אצל ברכה אחרונה למפרע אין צריך לזכור דשינוי מקום כהיסח דעת ואמרין בפרק כל הבשר (חולין קז:) גבי היסח דעת השמש מצד על כל פרוסה ופרוסה לפי שהסית דעתו ואינו יודע אם יתנו לו יותר הילכך צריך לזכור וצפרק כיסוי הדם (חולין פ"ו ס"ה) כהז דהיסח דעת וזקוק לזכור ראשונה אם רוצה לאכול או לשמות לפי שכבר נסתלקה ברכה ראשונה כשהסית דעתו מלאכול או לשמות אצל אין היסח הדעת מוסיקו לזכור על מה שאכל ושתי קודם שיאכל וישתה פעם אחרת דמאי נפקא מינה אם יאכל פעם אחרת ויצרך ברכת המזון על ב' סעודות דלא מצינו שיש חשש הפסק בין מעשה לזכור אחרונה ומה שאומר בפרק ערבי פסחים כשלא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאים טעונים ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעונים ברכה לכתחלה לא צריך לזכור דעמו וזקוק לזכור אחרונה אלא ענה טובה קמ"ל שמה ישהה כל כך שיהיה רעב מחמת סעודה ולא יעלה לו ברכת המזון על מה שאכל תדע לך דאי צל שעה צריכים ברכה למפרע מה צריך לומר היכא שצרכו למפרע דאם באו אחר כך לאכול שצריכים ברכה לכתחלה אלא ודאי הא דקאמר טעונים ברכה למפרע אינה חוצה אלא ענה טובה קא משמע לן ולהכי קאמר אם לא צרכו למפרע כשיצאו כשהם חוזרים טעונים ברכה לכתחלה משום היסח דעת אצל אין טעונים ברכה למפרע והא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד ה"ח) בעל הבית שהיה מיסב ואוכל קראו חזירו לדבר עמו אין צריך לזכור למפרע הפליג צריך לזכור למפרע וכשחזר מצד לכתחלה לאו כשחזר קאמר דמצד למפרע והפליג דקאמר היינו כשקראו להפליג וענה טובה קמ"ל דכפרישית וצומא פ"ג (ב.) תניא דיצר עם חזירו והפליג טעון נטילת ידים ומשמע דהוא הדין ברכת המזון אצל ברכת המזון לא קתני דלצריך הויא איירי כשלא ידע מתחלה שהיה לו להפליג עכ"ל וכל אלו הדברים כתבו התוספות שם בפרק ערבי פסחים (קא: ד"ה כשהן) ובסוף הדברים כתבו ואין הלכה כאותם ברייתות אלא אפילו ברכה לכתחלה [אין צריך] דקיימא לן כרב חסדא דאמר לקציעה קמא הדר והנהו ברייתות וההיא תוספתא אתו כרבי יהודה עכ"ל וכך היא סגרת רש"ם שכתב בפרק ערבי פסחים (קב. ד"ה ה"ג תניא) ה"ג תניא כוותיה דרב חסדא חזרים שהיו מסובין לשמות יין וכו' והיינו כרב חסדא דאמר דברים שטעונים ברכה לאחריהם במקומם אין צריך לזכור ע"כ וכן כתב המרדכי (לה ע"ג): **ובתב** נחזירו דברי רבינו שמה שכתב אם הסינו על דברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם מיד כשינוי את מקומם וכו' היינו מאי דאסיקנא דשינוי מקום צריך לזכור ואוקימנא דברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם במקומם: **ובתב** אב"ש אין צריכין לזכור ברכה אחרונה ע"ל מה שאב"ש וכו'. כבר נתבאר שזה דעת הרא"ש והתוספות וגם נתבאר טעמם ור"י שם על זה: **ובתב** אב"ש אם שינוי מקומם בחדר אחד מזוית זו לזוית אחרת אין צריכין לזכור. היינו מאי דאמר רב חסדא (פסחים קא:) משמיה דרב הונא לא שנו אלא מבית לבית אצל ממקום למקום לא ומשמע לרבינו דהיינו דוקא מזוית לזוית וכן כתב הרמב"ם בפ"ד (ה"ה) וכן פירשו התוספות (ד"ה אצל) והרא"ש

נקט רבינו הך ברייתא דלאו לילך לבית הכנסת או לבית המדרש לרבותא דאף על פי שהפסיקו בתפילה לא אמרינן כלל ומיכל בהדי לא אפשר וצריך לזכור ברכה אחרונה על מה שאכל כבר אלא אין צריך לזכור ברכה אחרונה וכמו שכתב רבינו בסוף סימן זה ומה הטעם כתב רבינו מיד כשינוי מקומן מחדר לחדר אם רוצין לאכול שם צריכין לזכור ברכה ראשונה וכו' דקשיא טובא למה כתב אם רוצין לאכול שם הלא אפילו אין רוצין לאכול שם אלא חוזרין למקומם הראשון וגומרין סעודתם במקומם הראשון צריכין לחזור ולזכור ברכה ראשונה על מה שאכלו דשינוי מקום דינו כהיסח הדעת דלצריך לזכור ברכה ראשונה אפילו חזר למקומו הראשון כמפורש בברייתא וכן כתב הר"ן להדיא אלא דעת רבינו להורות רבותא דאפילו אוכל במקום שני ולא חזר למקומו הראשון אפילו הכי אין צריך לזכור אלא ברכה ראשונה אצל אין צריך לזכור ברכה אחרונה על מה שאכלו כבר ואין צריך לומר היכא דחזרו למקומם דאין צריך לזכור אלא ברכה ראשונה:

דרישה

כרב ששת וכמו שהביא ב"י לשון הר"ף בהדיא בריש סימן קע"ט (ד"ה ומ"ש) שהיסח הדעת אינו מצריך אלא ברכות שלפניו ע"ש מה שאין כן להרמב"ם שסבירא ליה שהוא דרך חיוב ודרך דין כמבואר בב"י שמביא לשונו בסימן זה ובסימן קע"ט (קנט: ד"ה והרמב"ם): **ובתב** אב"ש שינוי מקומן בחדר אחד מזוית זו לזוית אחרת אין צריך לזכור. כתב הר"ן אף על גב דגבי אין קידוש אלא במקום סעודה מסקינן דאפילו מפניה לפניה נמי לא היינו טעמא משום דקביעות סעודה לא הוי אלא במקום סעודה ממש שאין דרך בני אדם לקבוע סעודה בכל הבית אבל

ב ואם היתה מסיבתם על דבר שצריך ברכה לאחריהם במקומות וכו'. כנר נמצא דלוגתא דרב חסדא ורב ששת הוא ורשב"ס פסק כרב חסדא והר"ף פסק כרב ששת והר"ש הכריע כרשב"ס והשיג על הר"ף וכן כתב סמ"ג (עשין כו ק"ב) שכן חופסין רבותינו שזכרנו עיקר אלא דאכל למחיה על מה שכתב בסמ"ג אחר כך וזה לשונו עוד מסקין החס דאם

עקרו רגליהם לילך לבית הכנסת כשהן חוזרין אין טעוין ברכה לא למפרע ולא למתלה אם הניחו שם חצרים אף על פי שהתפללו בנתיים עכ"ל דכיון דפסק כרב חסדא אין חילוק בין הניחו שם חצרים ללא הניחו דבדברים שאין טעוין ברכה לאחרים נריך לנרך ברכה ראשונה אפילו הניחו חצרים ונדברים שטעוין אין נריך לנרך לרב חסדא אפילו לא הניחו ונראה לפי עניות דעתי ליישב דעת הסמ"ג היא להורות דלדברי הכל אין התפלה חשובה הפסקה ועקירה להזכירי לחזור ולנרך ברכה ראשונה שהרי אף להך צריחא דמניא כותיה דרב ששת בדברים הטעוין ברכה לאחרים במקומות ועקרו לילך לבית הכנסת אם לא הניחו שם חצרים חוזר ומנרך ברכה ראשונה לא משום שהתפלה חשובה הפסקה ועקירה מקציעות הראשון נריך לנרך שהרי כשהניחו חצרים אין נריך ברכה כלל לא למפרע ולא למתלה אלמא דלדברי הכל אין התפלה הפסקה אצל נמאי דפליגי רב חסדא ורב

מקומו הראשון לא היו שינוי מקום ומזרח תאנה ומערה שאני דכיון דתאנה מפסקת הוו להו שני מקומות וזה נראה יותר. וכתב הראב"ד על דברי הרמב"ם דכיון היה אוכל במזרח של תאנה וכו' והוא שלא היה דעתו מתחלה לנך ונראה לי שדעת הראב"ד כדעת רבינו נסים שכתב רבינו צמח רע"ג לענין קידוש: וז"ל ארחות חיים (הל' ברכות אות יח) מי שהיה צפרדס או בגן ורצה לאכול מפירות כל אילן ואילן כיון שצריך על אילן אחד אינו נריך לנרך על האחרים דהוי ליה כמפינה לפינה אצל מגן לנך ודאי נריך אפילו היו סמוכים זה לזה ואפילו אם היה דעתו לילך לשני ואפילו בגן אחד אם מתחלה לא היה דעתו אלא באחד מנרך והיינו שכתב הרמב"ם היה אוכל במזרח של תאנה וכו' והגיה הראב"ד והוא שלא היה דעתו מתחלה לנך עכ"ל: וז"ל ואם היתה מסיבתם על דבר שצריך ברכה

לאחריהם במקומות וכו' דרשב"ם אין צריכים לברך. היינו משום דרשב"ם (סג) כתב דמניא כותיה דרב חסדא דאמר אצל דברים הטעוין ברכה לאחרים במקומות אין נריך לנרך משום דלקציעיה קמא דהר אלמא סבירא ליה דהלכה כרב חסדא וכנר נמצא שכן דעת המוספות והרא"ש:

פרישה

ועמד לילך למקום אור לסעוד על קציעות הראשון הלך לנרך ברכה אחת על שמהם ולפינה נמי אין נריך לחזור ולנרך. והרא"ש כתב לקציעה קמא דהר כלומר כיון שאם לא היה אוכל כאן היה נריך לחזור למקומו ולנרך הוי כאילו עדיין הוא במקומו וגומר סעודתו כאן ומנרך כאן ברכת המזון:

דרישה

ברכה לאחרים במקומות דוקא כשאין לו עוד מאותו המין לאכול במקום השני אבל אם יש לו עוד מאותו המין לאכול שם יאכל שם מעט ויברך רק שלא יהא רעב מאכילה ראשונה וזה כדעת הפוסקים כרב חסדא דאילו לדעת הפוסקים כרב ששת כיון שאינו יכול לאכול עד שיברך למפרע על מה שאכל ודאי שהוא צריך לחזור למקומו לברך על מה שאכל. ור"ל כרב ששת ואליבא דהרמב"ם דס"ל דלמפרע גם כן צריך לברך מצד הדין ולא כשאר הפוסקים כרב ששת דמפרשים שם"ש למפרע צריך לברך הוא דרך עצה טובה דאילמא לא יחזור עד שיהיה רעב ויעבור זמן ברכת המזון. ואעיקר דבריו קשה לי שכתב שהא דר"ף היינו אליבא דרב חסדא דוקא והב"י פסק כהרמב"ם בסימן זה וכרב ששת ולקמן בסימן קפ"ד העתיק בשלחן ערוך (ס"ב) בד"ה כר"א (כר"א) [וכרבינו פרץ ויש לדחוק וליישב שלקמן מיירי שמתחלה היה בדעתו לאכול שם במקום השני לענין זה מעתיק שם לדברי הר"פ ובכאן מיירי כשלא היה בדעתו לאכול במקום השני וחילוק זה מוכרח מדברי הסמ"ק שמביא הב"י בסמוך וזה לשונו כתב הסמ"ק בסימן (קמ"ט) [קנ"א] אם אכל פה במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר שצריך לחזור ולברך במקומו הראשון ברכת המזון ולכן אין צריך לברך במקום השני ואחר כך נסתפק הרבה בדבר ובסוף העלה שאינו מברך אלא במקום שני וכמו שנוהגים הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומברכים במקום סיום אכילתם. שמע מינה שפשוט להסמ"ק בהולכי דרכים הואיל ודרך הליכתם הוא אם כן מתחלה כיונו לגמור סעודתם במקום אחר והוא הדין כשאוכל בביתו במקום זה ואוכל אחר כך במקום אחר שאם מתחלה כיון שמותר לברך במקום השני: עוד יש לדקדק בדברי הסמ"ק הג"ל שכתב אם אכל פה

הגהות והערות

[ב] בכת"י כתוב כאן "וק"ל" ויש נקודה אחריו, ואח"כ כתוב "דשאני מזרח ומערב" וכו', ונראה קצת שזה תירוץ אחר:

ששת קצירא ליה לסמ"ג דהלכה כרז חסדא כמו שכתב הסמ"ג תחלה דכ' תופסים חכמי הצרפתים עיקר כנ"ל פשוט: **אבל** בסמ"ק נריך עיון שכתב בסמ"ק קנ"א (עמ' קד) וזה לשונו וחסורה שהיו מסובין ועקרו רגליהם ללכת לביה הכנסת או לקראת חתן כשהניחו מקצת החצרים כשחזורים אין טעוין ברכה למפרע ברכת המזון ולא לכתחלה ברכת המזון עכ"ל בפנים. ובהגהה (אות ט) כתב ואפילו בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהם במקומן דאילו בדברים הטעוין ברכה לאחריהם אפילו לא הניחו מקצת

חצרים נמי נשינו מקום אין נריך לנרץ לפנייהם בדברים הטעוין וכו' עכ"ל ומצינו בית יוסף וכתב עליו ולשונו אינו מכון שכתב אין טעוין ברכה למפרע ברכת המזון ולא לכתחלה ברכת המזון משמע דאירי בפת ואחר כך העמידה בדברים שאין טעוין ברכה במקומם עכ"ל ומו קשיא לי טובא היאך אמר דאילו בדברים הטעוין אפילו לא הניחו מקצת חצרים וכו' והלא בהך ברייתא מפורש דדוקא בניהו אין נריך לנרץ אבל בלא הניחו נריך לנרץ אכן לפע"ד נראה פשוט דבפנים פסק כרז ששת וכלפסי והרמב"ם וכמדרכי שכתב שכן פסק ר"ם ורבינו יואל הלוי אבל בהגהה חולק על מה שכתב בפנים ולכן אמר תחלה דהא דתניא בדברים הטעוין אין נריך לנרץ למפרע לאו דוקא בדברים ואילו בדברים הטעוין אפילו לא הניחו חצרים אין נריך לנרץ אפילו לפנייהם ואין נריך לומר דאין נריך לנרץ למפרע דהלכה כרז חסדא ודלא כמו שפסק בפנים כרז ששת ובהך ברייתא דתניא כותיה דרז ששת דליתא אחר כך פירש עוד בהגהה זו ואמר דמה שמזכיר ברייתא דאין טעוין ברכה למפרע כשהניחו מקצת חצרים אפילו לא הניחו אין היסח הדעת גורם חיוב ברכה למפרע וכו' וכל זה הוא על פי שיטת התוספות והרא"ש והכי נקטינן ודלא כמו שכתב בפנים ודוק: עוד כתב לשם בסמ"ק בפנים (עמ' קג) וזה לשונו ואם אכל פת במקום אחד וחזר ואכל פת במקום אחר נריך לחזור ולנרץ במקומו הראשון ברכת המזון ולכן אין נריך לנרץ בנרץ במקום שני לפניו עכ"ל וכתב בהגהה (אות ח) עליו דטעמו שהוא מפרש הא דקאמרינן מאי טעמא לקיבעא קמא קא הדר שהוא נריך לחזור למקום קיבעו הראשון לנרץ ברכת המזון אחר שאלו במקום שני והשיג עליו ואמר דפירוש לקיבעא קמא קא הדר היינו לומר כיון דאם לא היה אוכל כאן היה נריך לחזור למקומו הראשון כדי לנרץ אחריו בדברים הטעוים אם כן לא אסח דעתיה מאכילה הראשונה נשינו מקום ואין נריך לנרץ לפניו במקום שני וכשגמר לאכול כאן מנרץ במקום שני ברכת המזון על שתי האכילות ואין נריך לחזור למקומו הראשון אף על פי שאלו בקציעות במקום הראשון וכמו שפירש רש"ם ולפי זה הא דליתא בסוף פרק אלו דברים (נ:) דרז דרז דרז מנה אול בשיירא וחזר למקומו הראשון לנרץ שם ברכת המזון נריך לומר שלא היה צידו פת במקום שני שאילו היה צידו פת היה אוכל מעט ממנו במקום שזכר ומנרץ שם ולא היה נסמך על הנס לומר לפני שירא אנטיירו לי דאנשי יונה דהצא וכן כתב עוד בהגהה סמ"ק סימן ק"ט (אות כח) וכן כתב רבינו לקמן בסמ"ק קפ"ד על שם הרבינו פרץ והכי נקטינן:

ג ומו"ש רבינו דבריהם הטעוים **לרשב"ם** היינו שבעת המינין ולר"י דוקא מין דגן. מתלוקתם תליה בגירסתם דלרשב"ם גרסינן בצרייתא בני חצורה שהיו מסובין ג לשמות ולא גרסינן לשמות יין אבל ר"י גרס לשמות יין ועיין בתוספות ובסמ"ג ובמדרכי:

פרישה

ומה שכתב רבינו ולר"י צריכין לברך אלא אם כן הניחו שם מקצת החצרים. אף על פי שהר"ף פוסק כרז ששת וצרייתא קמא דפרק ערבי פסחים שהצאתי דרישה ואם כן היה לו לכתוב לשון של אותה ברייתא אלא אם כן הניחו שם זקן או חולה וכלשון שכתב הרמב"ם מירץ הנ"י דמשמע לרבינו דהא דנקט הניחו שם זקן או חולה לאו דוקא והיינו דרבי יהודה מפליג בין הניחו שם מקצת חצרים ללא הניחו ולא אדכר זקן או חולה הילכך על כרחך דהיה צרייתא דקמא הניחו שם זקן או חולה לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט דאם כולם חצורים

דרישה

במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר וכו' שמשמע דוקא דיעבד אי עבר והלך למקום השני ואכל שם ולא בירך במקום הראשון או יברך במקום השני ולכתחלה לא יאכל שם אלא יחזור למקומו לאכול במקום הראשון וצריך לומר דרבינו פרץ הוא בעל הגהות דסמ"ק חולק על הסמ"ק וביי הביא מזה לזה בסימן זה ובסימן קפ"ד כאילו אין חילוק ביניהן מיהו יש לומר דהר"ף אינו חולק על הסמ"ק וסבירא ליה להר"ף הא דכתב הסמ"ק וחזר ואכל משום דבזה היה מסופק מתחלה היכן יברך אם במקום הראשון ויפטר בו מקום השני או במקום השני ויפטר בו מקום הראשון ולבסוף הסכים לברך במקום השני ודוגמא להלכתי דרכים סבירא ליה להר"ף דלאותה מסקנא הוא הדין דמותר לאכול לכתחלה במקום השני ולברך שם וק"ל:

הגהות והערות

ג] עיין מאמר מדרכי (אות יג) ביאור הגירסאות:

טור <מכון שירת דבורה> - ב (או"ח קכח - רמא) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) (עמוד 239) 34170 הודפס מאוצר החכמה

ומ"ש רבינו דהרא"ש הסכים לדעת ר"י דוקא פת ומיני דגן. לו קצת הוא כי הניחו שם זקן או חולה מאי הוא ואם הם דברים כך מנזר מדבריו נערכו פסחים שכתב כלשון הר"ף דברים שאינם טעונים כגון פירות ויין או דברים הטעונים כגון פת ומיני דגן וקצת קשה למה תלה רבינו הסכמת הרא"ש בדעת ר"י ולא תלה אותה בדעת הר"ף שכתב כמו ר"י ואפשר דמה שכתב רבינו ולר"י דוקא מין דגן לאו לרבי יצחק בעל התוספות בלמוד נמכוין אלא לרבינו יצחק האלפסי נמי נמכוין ועי"ל דלפי דר"י בתוספות הקשה אפירוש רש"ס דמפרש דדברים הטעונים הם כל שצעת המינין ור"י הביא ראיות דדוקא מין דגן אצל הר"ף לא

חולה חוזרים למקומם וגומרים סעודתם ואינם צריכים לצרף שנייה ואם לא הניחו שם אדם כשהם יוצאים צריכים ברכה לפרע וכשהם חוזרים צריכים ברכה לכתחלה וכן אם היו מסובים לשתייה או לאכול פירות שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו ולפיכך מצד למפרע על מה שאכל וחזר ומצד שנייה לכתחלה על מה שהוא צריך לאכול והמשנה מקומו מפניה לפניה צבית אחד אינו צריך לחזור ולצד אכל במזוזה של תאנה זו וצא לאכול במערה צריך לצרף עכ"ל וצריך לומר שהוא ז"ל מפרש דהא דמיניא שאם הפליג צריך לצרף למפרע היינו לומר שאם פירש והרחיק ממקום סעודתו צריך לצרף למפרע אצל אם לא הפליג כלומר שלא הרחיק הרבה ממקום סעודתו אלא מפניה לפניה אינו צריך לצרף וזהו שכתב או שהיה אוכל וקראו חצירו לדבר עמו ויאל לו לפתח ביתו וחזר והואיל ושינה מקומו צריך לצרף למפרע וכו' כלומר דמאחר שלא פתח ביתו הוא ליה כהפליג דהיינו שינה מקומו וצריך לצרף אצל אם דיבר עמו בחוץ הבית אע"פ ששינה מקומו מפניה לפניה אינו צריך לצרף וכדקדקנו רישא דברייתא קראו חצירו לדבר עמו אין צריך לצרף למפרע: ויש לדקדק למה כתב הרמב"ם היה אוכל צבית זה ופסק סעודתו והלך לבית אחר או שהיה אוכל וקראו חצירו וכו' הרי בכלל צבא דברים שהיו יושבים לאכול היא ונראה דמשום דמההיא דברים שהיו יושבים לא שמעין אלא כשהם יוצאים טעונים ברכה למפרע וכו' אצל היכא דינאו בלא ברכה ואח"כ חזרו לא משמע מינה אם צריכים לצרף למפרע כשיחזרו למקומם אם לאו ולכן כתב שאם היה אוכל צבית זה והלך לבית אחר ופסק סעודתו או שהיה אוכל וקראו חצירו וכו' והואיל ושינה מקומו צריך לצרף למפרע וכו' ואע"פ שכתב צבא זו הוצרך לכתוב צבא דברים שהיו יושבים לאכול ויאלו לקראת חתן וכו' להשמיענו שאם הניחו שם זקן או חולה אינם צריכים לצרף לא כשהם יוצאים ולא כשהם חוזרים: ואין לדקדק אמאי נקט הרמב"ם צבא דרישא לישנא דהיה אוכל צבית זה דמשמע דמיירי בצבא דהיה וצבא דסיפא נקט לישנא דברים שהיו יושבים לאכול דהיה הכי הוא לישנא דברייתא בפרק ערבי פסחים (קא): והיה אוכל צבית זה וכו' הוא לישנא דברייתא דיומא (ג) דמיניא כלשון יחיד דיבר עם חצירו והפליג וכן לישנא דתוספתא דברכות (פ"ד ה"ח) נמי הוא כלשון יחיד והרמב"ם כתב כלשון השנוי בברייתא או קרוב לו ולענין דינא לא שאני צין יחיד צין רבים צין יחיד צין רבים אם רוצה לשנות מקומו מצד כשהוא יוצא למפרע וכשהוא חוזר מצד לכתחלה ואם לא צריך כשיצא צריך לצרף כשיחזור ואם הניחו שם זקן או חולה צין שהיוצאים רבים צין שהוא יחיד אינו צריך לצרף. ואפשר עוד דברייתא נקט לשון יחיד כי היכי דלא ליטריך לפלוגי ציה צין הניח שם מקצת חברים ללא הניח וגם נראה שאין לדקדק בזקן או חולה דנקט לישנא דברייתא נקט וכבר כתבתי דבניחו שם מקצת החברים כגון אע"פ שאינם זקן ולא חולה והכי דייק סיפא דלישניה שכתב ואם לא הניחו שם אדם ולא כתב ואם לא הניחו שם זקן או חולה: וזהו שכתבתי שלמדנו מדברי הרמב"ם שאם יאל ולא צריך כשיחזור לצרף למפרע על מה שאכל ואח"כ יצדק בכתחלה על מה שרוצה לאכול כתב הר"ן בפרק ערבי פסחים (כ: ד"ה וקא אמרי) שכן היא דעת הרמב"ן והרא"ה ז"ל ומשמע מדבריו שהם סוברים כדברי הר"ף והרמב"ם שפסקו הלכה כרוב ששת. וכתב עוד שם הר"ן (ד"ה מימיני) שלכתחלה קודם שיעקור ממקומו צריך לצרף וכן כתב ה"ר מנוח (נרכות פ"ד ה"ד) וטעמו משום שמה ישכח מלחזור: ובתב הכל צו בהלכות פסח (ס"ו י: ד) גבי מאן דצעי לצדכי צתרי או צתלמא צתי שלא התירו לעקור מסעודתו ללכת למקום אחר אפילו הניח שם זקן או חולה אלא לדבר מצוה עוברת כגון לקראת חתן או כלה ע"כ וצרייתא דעקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש הוא תיזכיר אע"פ שאפשר לדחוק דבית הכנסת כגון ה' שעובר זמן תפילת יצור וצית המדרש כגון שעובר זמן לימוד החברים יחד פשטא דמילתא לא משמע הכי (א):

ה ומ"ש רבינו דדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם דרשב"ם (פסחים קא: ד"ה אבא דברים) היינו ז' מינין וצ"ל דוקא מין דגן ושהרא"ש הסכים לדברי ר"י. פשוט בדברי התוספות (ד"ה אלא) והרא"ש (ס"ו י) שם גבי הא דלמחר רב חסדא לא אמרן אלא בדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהם וכו': ודע שדעת הר"ף שם (כ:) דדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם היינו

דרכי משה

קצח (א) ועיין לקמן סימן תפ"ד דמשמע קצת כדברי הכל בו:

דרישה

ברכה למפרע וכשהם חוזרים צריכים ברכה לכתחלה וכן אם היו מסובים לשתייה או לאכול פירות שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו ולפיכך מברך למפרע על מה שאכל וכו' מכתב וכן במסובים על פירות שהוא מדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומם משמע שרינם שיהיו (להיות) מסובים לאכול דברים הטעונים ברכה במקומם וכן משמע ממה שכתב עוד שם שכל המשנה מקומו וכו' שכל שתי הבבות יחד ונתן טעם שיהיה משמע שדומה לנדון שלפניו ובחדא מחתא מחתינה ואם כן למה לא נחלק גם כן לרב חסדא כהאי גונא בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם וכן שם בהגהת רמ"א בשלחן ערוך פסק בהדיא שיש חילוק במסובים על פירות בין הניחו שם מקצת חברים ללא הניחו שם: ונראה שבעלי שלחן ערוך שחלקו גם כן בדברים שאין טעונין ברכה במקומם בין הניחו שם חברים או לא היינו טעמא שפסקו כהסמ"ק

שהביא הב"י בסימן זה שמחלק אפילו בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומם דאם הניחו שם מקצת חברים אין צריך לחזור ולברך וזה לשון הסמ"ק חבורה שהיו יושבים מסובים ועקרו רגליהם ללכת כשהניחו מקצת חברים אין טעונין ברכה לא למפרע ברכת המזון ולא לכתחלה ברכת המוציא אפילו בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם דאילו בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם אפילו לא הניחו מקצת חברים נמי דשינוי מקום אין צריך לברך לפנייהם בדברים הטעונים עכ"ל: ודע שהב"י כתב עליו זה לשונו ולשונו אינו מכון שכתב אין טעונין ברכה לא למפרע ברכת המזון ולא לכתחלה ברכת המוציא דמשמע דאיירי בפת ואחר כך העמידה בדברים שאין טעונין ברכה במקומם עכ"ל ונראה שלשונו מכון שהרי בלאו הכי יש להקשות שהסמ"ק מחלק בדברים שאין צריך ברכה לאחריהם במקומם בין הניחו

פת ומיני דגן דוקא וכדעת ר"י והרא"ש אבל הרמב"ם סובר כדברי רש"ם שכתב בפ"ד (ה"א) כל המצריך ברכה המזון או ברכה אחת שמעין שלש נריך לנריך אותה במקום שאלו והר"ן כתב בפרק ערבי פסחים (שם ד"ה לא שנו) שאין דעת זה מחמור מסוגיית הגמרא (ב) ובהגהות מיימוניות פ"ד (אות א)

כמוז דאין טעון ברכה לאחריו במקומו אלא פת שצריך לנריך אחריו ברכה המזון ע"כ ומשמע לי דפת דנקטו לאו דוקא דהוא הדין למיני דגן וכן ברכה המזון לאו דוקא שלש

ברכות דהוא הדין לנכרה מעין שלש שהרי כתבו בהגהות המדשות (שם) שכן כתב הר"ף והוא ו"ל בפרק ערבי פסחים כתב בהדיא דמיני דגן דינא שיה לפת: וכתבו המוספות (שם) ולכל הפירושים אם הלך באלמנע הסעודה למקום אחר יכול לשמות יין או מים בלא ברכה דכיון שהוא במוך הסעודה לקביעה קמא דהר ע"כ וזהו לפי דעתם שפוסקים כרז חסדא אצל לא לדעת הפוסקים כרז ששת: ובסימון קפ"ד כתב רבינו נשם ה"ר פרץ (סמ"ק סי' קנא בהגהות אות ח) דהא דטעונים ברכה לאחריהם במקומם דוקא כשאין לו עוד מאותו המין לאכול במקום השני אצל אם יש לו עוד מאותו המין לאכול שם יאכל שם מעט

ויצרך רק שלא יהא רעז מאכילה ראשונה וזה כדעת הפוסקים כרז חסדא דאילו לדעת הפוסקים כרז ששת כיון שאינו יכול לאכול עד שיצרך למפרע על מה שאכל ודאי שהוא צריך לחזור למקומו לנריך על מה שאכל (ג) ודבר פשוט הוא דבר חסדא נמי לא קאמר אלא כשלא היה לו היסח דעת נתיים דוקא וכן כתב רש"ם (קא ריש ע"ג) דרבי יוחנן דאמר שינוי מקום אין צריך לנריך היינו דוקא כשלא היה לו היסח דעת נתיים:

ד בכתב סמ"ק נתיים (קמ"ט) (קנא ע"י אג) אם אכל פת במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר שצריך לחזור ולנריך במקומו הראשון ברכה המזון ולכן אין צריך [לנריך] במקום שני ואחר כך נסתפק בהצד (בהגה שם) ובסוף העלה שאינו מצריך אלא במקום שני וכמו שנהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומצרכים במקום סיום אכילתן: בכתב עוד סמ"ק (שם ע"י קד) חצורה שהיו יושבים מסובים ועקרו רגליהם ללכת כשהניחו מקצת חבירים אין טעונים ברכה לא למפרע ברכה המזון ולא לכתחלה ברכה המזון אפילו בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם דאילו בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם אפילו לא הניחו מקצת חבירים נמי דשינוי מקום אין צריך לנריך לפניהם בדברים הטעונים עכ"ל (ד) ולשונו אינו מכוון שכתב אין טעונים ברכה לא למפרע ברכה המזון ולא לכתחלה ברכה המזון למשמע דאירי בפת ואח"כ העמידה בדברים שאין טעונים ברכה במקומם. ו"ל ספר אוהל מועד (דרכ ח נתיים ה) המפסיק במוך סעודתו בדבר הרשות אינו צריך לחזור ולנריך שאין זה משום הפסק וכן כתב הר"ם גבי הלריך לנקיטו ויש מהגאונים שמצריכין אותו לחזור ולנריך עכ"ל (ה):

ו בכתב ה"ר יום טוב ברבי יהודה אדם שנוכר בתוך הסעודה שלא התפלל ועמד והתפלל וכו'. כן כתבו המוספות בפרק דרכי משה

(ב) ובסימון קפ"ד (קסד. ד"ה מ"י) כתב דהרשב"א (ברכות גג: ד"ה מחלוקת) סבירא ליה דאין צריך ברכה במקומו אלא אחר פת בלבד: (ג) ותמיהני בדבריו אלו דהא אף למאן דסבירא ליה דצריך לברך היינו דוקא ברכה ראשונה על מה שחזור ואוכל אבל על מה שכבר אכל לא צריך דהא שינוי מקום לא גרע דרישה

שם מקצת חברים ללא הניח שם מקצת חברים וקשה מנין לו חילוק זה וצריך לומר שהסמ"ק קשה בעיניו סתם ברייתא קמא דבני חבורה דלא אתיא כרז חסדא דהלכה כמותו ולכן מוקי הסמ"ק דההיא ברייתא מיירי אפילו במסובים על פירות ושאר דברים שאין טעונים ברכה במקומם ובשבילן כמה דברים אמורים בזמן שהניחו שם זקן או חולה אבל בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם אפילו לא הניחו שם זקן או חולה נמי אין צריך לברך וסמכה הברייתא בזה על המסתבר דעיקר חילוק דהניח שם זקן או חולה לפירות ולא לדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם והא דלא מתרץ הגמרא הברייתא הכי זהו משום שהיה קשה מנא ליה לרב חסדא להאי דוחקא לאוקמי ברייתא דהניחו שם זקן או חולה מדברים שאינן טעונים ברכה לאחריהם במקומם הא עקר קתני ומשום הכי משני רבי יהודה היא ורב חסדא סבר כרבנן ומאחר שמצינו רבנן דסבירי כוותיה מהשתא נוכל שפיר לתרץ ברייתא דלעיל בעקרו ומסיים כמה דברים אמורים בשהניחו שם זקן או חולה דהיינו כמה דברים אמורים קאי על דברים שאינן טעונים ברכה לאחריהם במקומם אבל בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם שאירי בהו ברישא דברייתא דקתני עוקרין אפילו בלא הניחו שם זקן או חולה נמי אין צריך לברך וזהו שתפס הסמ"ק בלשונו שמתחיל בברייתא זו וקתני אין טעונים ברכה לא למפרע ברכה המזון ולא לכתחלה ברכה המוציא דאירי ביה ברייתא מדרקני עוקרים וסבר דאפילו בלא הניחו שם זקן או חולה אין צריך הגהות והערות

ד דבור זה לקוח מד"מ הארוך סי' קפד אות ב ונדפסה שם הגהה וז"ל ותמיהתו [אניה] תמיה דהא הכי כתב שם בהריא דדעת הרמב"ם אינו כן אלא שס"ל דלרב ששת צריך ג"כ לברך למפרע וכוותיה פסק בשו"ע. בסי' קע"ח סעיף א' ע"ש. וא"כ קושיות רמ"א ז"ל לק"מ. אלא אי קשיא הא קשיא דבשו"ע סי' קפ"ד פסק בדברי ר' פרץ הללו וא"כ דבריו בשו"ע סותרים זה את זה וצ"ע. ע"כ הגה. ועיי' מש"כ בזה בדרישה (אות ב ד"ה עוד כתב) ופרישה סי' קפד (אות ב):

20

ואפילו הכי כתב שצריך לזכור בורא פרי הגפן ואם כן הוא הדין למתפלל בתוך סעודתו שהוא צריך לחזור ולזכור כדברי ה"ר יוסף טוב צרי יהודה מכל מקום כיון דלא נהוג עלמא צהיבא כהר"ף שהרי אין לנו מצרכין בורא פרי הגפן על כוס ההגדה ממילא דנמתפלל בתוך סעודתו לא נקטינן כוונתה אלא כדברי הרא"ש ז"ל: והיבא שהיה אוכל ערב שבת וקדש עליו היום והפסיק לקידוש אם צריך לחזור ולזכור בורא פרי הגפן והמוציא כתב רבינו צמיתן רע"א (כח:). ואם הפסיק להדלה אכתוב צמיתן רע"ט (מח. ד"ה כח הרמב"ם) בס"ד:

ז **כתב הרא"ש** בפרק קמא דתעניות (פ"י יד) בשם הראב"ד שהיטן בתוך סעודתו הו' ליה כמי שגמר סעודתו וסילק משום דאסח דעתיה וטעון ברכה למפרע וברכה לכחלה והוא ז"ל חלק עליו וכתב לא קצירא לי דשינת עראי דאדם ישן בתוך סעודתו לא הו' היסח דעת ולא דמי להא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד ה"ח) בעל הבית שהיה מיטב ואוכל קראו חצירו לדבר עמו אין צריך ברכה למפרע הפליג צריך ברכה למפרע וכשהוא חוזר צריך ברכה לכחלה דהתם פליג דצרי העסקים ואיכא היסח דעת אבל צשינת עראי דאדם ישן לאונסו ליכא היסח הדעת ועוד דקיימא לן כרז חסדא בפרק ערבי פסחים (קא): דצברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם דלקיציעיה קמא הדר ואין צריך ברכה למפרע ולכחלה ואפילו עקר רגליו ללכת לקראת חתן וכלה כל שכן שינת אונס שנשאר בקציעות ואין צריך ברכה למפרע ולכחלה וכן נהגו כל העולם דשינת בתוך הסעודה לא הו' הפסק עכ"ל:

וכן נוהגין עכשיו כשקוצעין לאכול ציתים צילי שבת ובשבת בשחרית ובמנחה ובאמצע הסעודה עוקרים רגלם לילך לנישואין לבית אחר וגומרים שם הסעודה ואין מצרכין כלל לא למפרע ולא לכחלה אלא צית אחר מצרכין ברכה המזון על שתייה והיינו לרז חסדא כדפירשתי: **פסק בקצרה** להרמב"ם המצריך ברכה המזון או ברכה אחת מעין שלש צריך לזכור אותה במקום שאלל שינת מקומו צריך לזכור למפרע על מה שאכל וחוזר ומצריך לכחלה המוציא ואחר כך יגמור ואם מתחלה כשצריך המוציא היה דעתו לאכול במקום אחר לא מיקרי שינוי מקום והוא שיהיו המקומות צית אחד. חברים שהיו יושבים לאכול ויאלו לקראת חתן או כלה אם הניחו שם אדם חוזרין למקומן וגומרין סעודתן ואין צריך לזכור שנייה ואם לא הניחו שם אדם כשהן יושאין צריכין ברכה למפרע וכשהן חוזרין צריכין ברכה לכחלה. היו מסובין לשמות או לאכול פירות שאין משצעת המינין שאין צריך לזכור במקום שאכלו אם שינו מקומן הרי הפסיק אכילתן ואפילו הניחו שם אדם מצרכין למפרע על מה שאכלו וחוזרין ומצרכין שנית על מה שצריך לאכול ואם אוכל כשהוא מהלך כמו שנהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם יושבים ומצרכים במקום סיוס אכילתם והיינו כרז שבת אכל התוספות והרא"ש והנמשכין אחריהם פסקו כרז חסדא דשינוי מקום אינו אלא כהיסח הדעת ואין צריך לזכור ברכה ראשונה על מה שרוצה לאכול אבל אין צריך לזכור על מה שאכל ודוקא בהסביו על דברים שאין טעוין ברכה לאחריהם במקומן כגון יין וכל מיני פירות אפילו הן משצעת מינין צריך לזכור ברכה ראשונה אפילו הניחו שם אדם וחזרו למקומן הראשון אבל אם היתה מסיבתם על דבר שצריך ברכה לאחריו במקומן כגון פת ומיני דגן אין צריך לזכור כששינו מקומם אפילו לא הניחו שם אדם ואין חילוק בין חזרו למקום הראשון ובין סיימו סעודתן במקום אחר בכל ענין אין צריך לזכור לא למפרע על מה שאכל ולא לכחלה על מה שיאכל אלא חוזר ואוכל בלא ברכה ומצריך לבסוף ברכה המזון על שתייה ונראה דכיון דאיכא פלוגתא דרבותא אוליין לקולא ברכה והוא דאם אכלו פירות שאין משצעת המינין ושינו מקומם אין לזכור למפרע אלא מצריך ברכה ראשונה על מה שיאכל עוד ואפילו הניחו שם אדם וחזרו למקומם צריך לזכור על מה שיאכל עוד דבהא ליכא פלוגתא דלא כמו שכתב הרז צהנ"ה (ס"ג) אבל אם אכלו פירות משצעת המינין וכל שכן פת ממיי דגן ושינו מקומן אין צריך לזכור כלל לא למפרע על מה שאכל ולא לכחלה על מה שיאכל אלא לבסוף מצריך על שתי האכילות בין חזרו למקומן בין סיימו סעודתם במקום אחר ואפילו לא הניחו שם אדם מיהו לכחלה לא יעקר ממקומו בלא ברכה המזון כיון שצשעה שקבע כאן לאכול וצריך המוציא היה דעתו לגמור סעודתו במקום הראשון צריך לזכור לכחלה במקום שאכל אבל אם היה דעתו בשעת צרכת המוציא לילך באמצע סעודתו לנישואין אפילו רחוק מציתו יכול לכחלה לשנות מקומו ולסיים סעודתו במקום אחר ואין צריך לזכור לא למפרע ולא לכחלה אלא מצריך ברכה המזון במקום שני על שתי האכילות וכן נוהגין. ע"כ הפסק:

דרישה

ולא נראה שום דבר הפסק והתחלת קדושה בין השתייה ששתה עתה למה שירצה לשנות מיד בכוס זה וק"ל: והתוספות בפרק ערבי פסחים דף ק"ב בד"ה ועקרו רגליהם והרא"ש בפרק כיוסו הדס דחו דברי ר' יוסף טוב הג"ל מהא דתניא והביאו רבינו בריש סימן זה בני חבורה שהיו מסובין ויצאו ממסבתן לבית הכנסת או לבית המדרש וכו' אלמא דאם הניחו שם מקצת חברים או מזוית לזוית אין צריך ברכה לפנייהם אף על פי שנכנסו לבית הכנסת והתפללו בנתיים עכ"ל ומהתימה על רבינו שכתב ז"ל כתב ה"ר יוסף טוב כאילו אינו חולק על מ"ש למעלה וזה אינו דהרי התוספות והרא"ש סתרו דברי ר' י"ט כמו שהר"י חולק ותיקן דאין ללמוד מברכת המזון אלא מהא דלעיל חברים שהיו מסובים וכו':

הגהות והערות

[ה] **מכאן** עד סוף הסימן ליתא בדפוס"ר ב"י ובדפוסים שלפנינו, והוספתו עפ"י כתה"י ודפוסים קדמונים:

- ו. הרשב"א [בדפוס מה, ז ד"ה אמר] בשם הר"ר זרמיהו [בפני המאור שם טו, א, ב"י סוף ד"ה ודע, בדעת טור סימן ר"ח]:
ז. בית יוסף [ד"ה ומיהו] וכן מלא כספר הפרדס [ד"ה דברים הנאמרים מתחת הסעודה עמוד קפ"ד]:
קצח א. פסחים ק"א [ע"כ כר שבת]:

צינונים לרמ"א

(ג) סעיף ה:

הגהות והערות

- [א] עיין ב"י סוף ד"ה ודע:
[ב] תוקן ע"פ מקור חיים ומורחב שמשון:
[ג] צבשי שרד מיקן דל"ל חייב לנדר, הו"ל זה קובע, ומקור חיים כתב דל"ל חייב לנדר, וזה בקובע וכו', וכן העמיק גאר היטב סוף ס"ק ה. ויש לז"ל דנדפוסים ציינו את הלבושי שרד כמחלת הס"ק, והוא טעות, ותוקן כאן ע"פ הכת"י:
[ד] כן הוא בלתי"ש, והגהות שמשון הגיה "היה נפסח":
[ה] תוקן בדפוס ע"פ מקור חיים, נדרות שמשון ולבושי שרד:
[ו] תוקן בדפוס ע"פ מקור חיים:
[ז] המקור חיים מיקן, וזה בקובע סעודה:
[ח] עיין סימן קע"ט סעיף ב' (ג"ה ו"ה ב"א) [כ] גופה ע"פ מהדורת שאלוניקי שכת', וממהדורת דהרנפארט מ"ז ואילך הנוסח "שלחו לו":
קצח א. וכן הגיה המקור חיים ומורחב שמשון:
[ב] ע"פ מה שכתב המחבר בהקדמה ל"ש"ע, והביאו פמ"ג במקומות רבים:
[ג] הר"ן לא מיייר מהא, אלא בעל המאור שם יט, ב, והר"ש הביא דין גרם נמי רש"י נוסף גאון מנגלה סתמים, והביאו הספ"ק משנה שם הלכה ד:

שמוה עשה עיקר לפתן שלו מתחלה והתחיל לאכול ממנו עם הפת פטור אח"כ כו', עכ"ל. דקדק ב"י, דמתלה דנקט הרצינו יונה הוא דוקא, על כן כתב בשמו דאם התחיל בלא פת ואח"כ עם פת חייב לנדר מתלה. וקשה לי טעם, דהא אח"כ מצא הרצינו יונה שם את הירושלמי דלעיל [ס"ק ז], דכתב [שם ד"ה שלח] פירוש, דרב הונא אכל חמרים אחר שאכל הפת ולא היה מצריך אפילו לפניהם, ומסיק טעמו דעיקר נגיסתו הפירות, כלומר עיקר אכילתו הן שמתחלתו קצעמי עליהם אע"ג שעכשיו אני אוכל אותם בלא פת, אין צריך

ד [ת"ח] אף על פי שלא היו הפירות לפניו בשעה שברך על הפת ז' (ד) בין דללפת את הפת הם באים אינם טעונים (י) ברכה בלל:

ה [טז] [כח] אם אחר שברך על הפת שלחו [לו דורין] [כט] מבית אחרים שאינו סמוך עליהם ולא היה דעתו על הדורין אפילו מדברים שדרכו לבא ללפת את הפת צריך לברך עליהם בדין נמלך: הגה ולא ראיתי מזהרין בזה ואפשר דטעמא י דקתם (י) דעת האדם על כל מה שמצאין לו בסעודה [ז] ועיין לקמן סימן ר"ו (י):

סימן קצח

איזה דברים קרויים הפסק בסעודה. וכו' סעיפים:

א (א) (ה) היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו

ששאלין העולם ללל פסח למה אין אנו מצרכין צטיבול כמו בורא פרי האדמה כמו צטיבול ראשון. והטעם, שמתחלה היתה כוונתו לאכול, שהיה יודע שמחייב צטיבול, הו' ליה דברים הצאים מחמת הסעודה כו'. וזוהי הטעם נמי היו מצרכין על הפסקה לאכול הפסקה, ולא היו מצרכין שהכל, מפני שטפל הוא אצל הפת שאכל מתלה כו', עכ"ל. הרי שצמורר אינו אוכל כלל עם פת, ובפסקה אפשר שאוכל אח"כ הפת, מכל מקום עכ"פ ההתחלה היתה בלא פת, דהא כתב שטפל הוא אצל הפת שאכל מתלה דהיינו קודם צרכתו על פסח, ואפילו הכי מהני, כל שכן כאן דמהני מה שאוכל אח"כ עם הפת ומתחלה היתה כוונתו לאכול וזה עיקר סעודתו, דלא יטערך לנדר על מה שאוכל קצת מתלה בלא פת. ומן הראוי היה לנו לומר דאפילו לא אוכל כלל פת עם פירות בזה דפטור, כיון שזהו עיקר הסעודה די בזה מה שאכל מתלה פת, ממילא זה נגדר אחריו, כמו צמורר ופסקה. וגבי יין נמי מפורש ה"מ [דפני יונה שם ד"ה ומנא] שזמן הראוי היה שלא לנדר עליו שהוא נגדר אחר הפת שאכל כבר, אלא דיין חשבו וקובע צרכה לעצמו. אלא דנראה לרצונו יונה דשאני בכל הני, דמוכחא מילתא דקבע סעודה עליהו, כיון שיש עליהם חיוב מן התורה, כגון מרור ופסקה, וגבי יין הכל יודעים שצריך לשמות אחר אכילה, מה שאין כן בזה שקובע סעודתו על הפירות, דאדרבה רוב העולם אינם קובעים סעודה על זה, דמצינו קצת פוסקים (א) דסבירא להו בטלה דעמו אצל כל אדם, על כן צריך כאן לנדר זה, דהיינו שיאכל קצת [פת] [ב] דוקא עם הפירות. ור' הונא נמי אכל אח"כ עם פת, אף שמתחלה אכל בלא פת, וסמך על הפת שאכל מתלה. ומה שכתבתי לעיל [ר"ש הפ"ק] משמו והתחיל לאכול עם הפת כו', לאו דוקא שצריך המתלה, אלא רצותא קאמר דהמתלה לחוד כגי למה שאוכל אח"כ בלא פת, דאפשר לומר דאח"כ חישב שלא לאכול עם פת כלל אפילו הכי מהני, כל שכן אם אוכל אח"כ עם פת, שאנו רואין שעדיין כוונתו על הפת, ומה שאכל ממנו מתלה בלא פת נגדר אחר זה. כן נראה לי צרור שאין רצונו יונה חולק בזה על הטור. דבפ"ד בהלכה זו, דכל מה שאוכל פירות עם הפת, פשיטא שאין צריך כלל צרכה. ומה שאוכל פירות בלא פת בחור הסעודה לקניות צעלמא, פשיטא שצריך צרכה לפניה, דהוה שלא מחמת הסעודה. אלא דאם אוכל קצת עם הפת יש חילוק, דאם אוכל מתלה עם פת ואח"כ בלא פת צריך לנדר לפניה, אלא א"כ חישב לאכול אח"כ עוד עם הפת, ואף אם יודמן שלא יאכל אח"כ עם פת, לית לן בה, דבאר מהשכחא זולתו. אצל אם אוכל מתלה בלא פת, (י) חייב לנדר וזה קובע (כ) סעודה על שאר דברים, ממילא הוויין הפירות שלא מחמת סעודה. וכתיב ב"י [ד"ה ומנא] ראו לחוש כשמציין פירות בחור הסעודה (י) שמתחלה אכילתו יהיה [ע"ס] [כ] הפת, עכ"ל. והיינו שיחשב לאכול גם אח"כ עם פת, דאם לא כן חייב לנדר (י) כשאוכל אח"כ (ע"ס) [ב] [ג] פת. והוא דבר שאין מתקבל לפע"ד. חדא, שמה לא יחשוב בזה ויאכל אח"כ בלא פת וצלה צרכה שלא כדין. שנית, דודאי יאכל אח"כ בלא פת, דהא אין קובע סעודה עליהם. על כן נראה לענ"ד דיותר טוב שיאכל מתלה בלא פת ויברך עליהם, שזה לדברי הכל חייב צרכה, ולמה ימנע עצמו מצרכה, והלא צירושלמי [בדפוס פ"ו הלכה ה] הקשו על ר' הונא שהיה לו לעשות צאופן שימציב צרכה. וזה דוקא בקובע סעודה על שאר דברים כמו שאנו נוהגים רוב פעמים, אצל צעני הקובע סעודתו על הפירות, (י) יאכל מתלה עם פת, ולא לא יטערך לנדר על מה שיאכל אח"כ בלא פת. כן נראה לי אהאי מלתא צרור ונהיר כשיעצתא דשמיא: (ד) כיון דלפ"ת את הפת הם באים אינם טעונים ברכה ב"ד. פירוש, למה שאוכל עם הפת. ומה שאוכל בלא פת נתבאר קודם לזה [ס"ק ג]: באן הביא ב"י [ד"ה כתב הראשון] מה שכתב הראש"ש פרק ערבי פסחים [פ"י סוף סימן כז] כגון פרפראות ויין שצאו לגרור ולהמשיך לסעודה הם בכלל הסעודה, ופטרינן בצרכה המזון. מזה נראה דאם שומין יין שרף קודם האכילה, אין צריך לנדר צרכה אחרונה, אפילו אם שמה כשיעור, שגם הוא גורר תאוה לאכילה אח"כ. וצ"ב כח כח כח [סעיף ג] שצריך לנדר מתלה על יין שרף אם שומין אותו בחור הסעודה, ולעיל סימן (קע"ו) [קע"ד] [כ] [ס"ק י] כתבתי גם אני כן מטעם אחר:

קצח

(א) היה אוכל בבית זה. כדי לנדר ההלכה מזכיר קצת מן הסוגיא והפלוגתא צ"ן הפוסקים. איחא צפרק ערבי פסחים [קא]. [ג] יחייב ר' חסדא וקאמר הא דאמרין שניי מקום צריך לנדר, לא אמרין אלא דצברים שאין טעוין צרכה לאחריתא במקומן. פירש רש"י [ד"ה דברים שאין] כגון פירות, דכיון שעמד והלך למקום אחר עמידתו זו היא גמר סעודתו, והן סעודה אחריתא וצריך לנדר שנית, [ע"כ]. אצל דברים הטעונים צרכה לאחריתא במקומן, כגון פת, אין צריך לנדר, מאי טעמא לקצעה קמא הדר, (י) דאובל על דעת סעודה הראשונה. ור' שש אמר אחד זה ואחד זה צריך לנדר. מחייב צ"י חצורה שהיו מקובצין לשמות ועקרו רגליהן ללכת לקראת חתן, כשיצאין אין טעוין צרכה למפרע, כשהן חוזרין אין טעוין צרכה לבתחלה. בזה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה (צטור כתב מקצת חזירי), אצל לא הניחו שם, כשהן יוצאין (י) טעוין צרכה למפרע, כשהן חוזרין צריכין צרכה לבתחלה. מדקתני עקרו, מכלל דצברים הטעוין צרכה לאחריתא במקומן עסקין, (י) ואפילו הכי אם לא הניחו שם זקן (אין) טעוין צרכה כו', קשיא לר' חסדא. אמר ר' נחמן צ"י יחזק מאן מנה עקירות, ר' יהודה, דמיא חזירי שהיו מקובצין ועקרו רגליהם ללכת לצית הכנסה, כשהן יוצאין אין טעוין כו', אמר ר' יהודה בזה דברים אמורים שהניחו כו'. מניא חוסייה דר' חסדא [כו']. הרי לפנינו דבתרתי פליגי ר' חסדא ור' שש. דלר' חסדא צ"ח (י) אין צריך צרכה למפרע כו', ולר' שש צריך. ומה, דלר' שש יש חילוק

מורה להראיש. ומכל מקום יעשה לצאת ידי הכל, לאכול תחלה עם הפת, ואז כשאוכל אח"כ בלא פת אף לבסוף הואיל ובייך תחלה דיכרך: (ד) ביוז, עיין ט"ז. כל שאוכל עם הפת אין צריך ברכה לפניו אף בלא קבע, ותכלה פת שיחילוק בין קבע דאין צריך לסוף פת, ובלא קבע צריך תחלה וסוף פת כבסעף א' (א) [ג] אות א' וג'. מה שכתב ביין שרף קודם האכילה, היינו לאחד ברכת המוציא,

ה' קודם ברכת המוציא צריך ברכה לפנייהם ואחריהם. עיין ב"י נ"ד
ד', ודברי הרא"ש, ובדרכי משה [סוף אות א] שהרא"ש מיירי אחר המ
קציד ב"מ אות י"א. ואם לא שנה אין פוסט אין יין שרף, לכן פוסט כל
אליה רבה אות י"א. ואם לא שנה אין פוסט אין יין שרף, לכן פוסט כל
כבסעיף א'. צנזן ושאליתין וקרין וכדומה טפל לשרף והבש
כבסעיף א'.

קטח (א) דירה. עין ט"ז. הביא סוגיא דפסחים ק"א ב'. ודבריה ש פליגי, להרא"ש ותוספות אינו כן, אלא בין רב חסדא ורב ש הוא הדחיס הדעת מזיק לבכרה ראשונה לא אחרונה למפרע, וב' ב קודם שיעקרו (עין מ"א ס"ק ה') וכן הוא בר"ן פסחים שם ד"ה מיתביח במקומו לברך, כדבעינו למימר לקמן אי"ה), ורב חסדא ורב ש צריך בשינוי מקום ברכה ראשונה, ולרב ששת צריך. אבל ברכה א חסדא ורב ששת. וכן הוא ברא"ש ותוספות פסחים וחולין דף פ"ו ב' בהא תליא, דלרב ששת דברים הצריכין במקומו ברכה ושינוי מקום שיאכל, דגרע מהיחס הדעת דשינוי מקום עקירה וסילוק הוא, וגרע ג' במקומה לא היה סילוק וליקבעא קמא עדי, ואין צריך ברכה למפרע אפשר "למקרייה בחרתי". גם מה שכתב [הט"ס] דלרי"ף ור"מ חיוב אומר דלרי"ף אין חיוב ברכה אחרונה, רק להר"ם. ובאמת המעין ב (לפירושו רש"י ד"ה מדקתי ורשב"ם ד"ה מדקתי [דאין] [דאם] עקרו, ה ברכה) במקומו מיירי ועקרו במהירות מברכין כשיצואין בליחתן, יצי (עין סעף ה'), א"כ עקרו אין להוכיח, דהא אימתר הא לישנא ברכה למפרע, יע"ש. הרי בהדיא דרי"ף כרא"ש בהא. ומוכח עוד ד ח"ל פרק ד' מהלכות ברכות הלכה ב' [דנ'] ה' (ו') (הכלכה ג'), תוספת פירוט ושתייה כולי עלמא מודים ביה. ויבואר אי"ה באות ג'). אלמא הא כשלא בייך וחזו, מברך ברכה ראשונה, וברכת המזון עולה לש הרי"ף ורא"ש בזה ^א עכ"פ דהלכה כרב ששת בברכה ראשונה אבל וברייא דתניא כותיה (כל חסדא) חברים שהיו מוסכים לשנות "תניא כותיה דרבי יוחנן, וכן דלא גרס לה כלל הרי"ף "הך" תניא ומיני דגן טעון ברכה במקומו ומיירי "בעקרו" לדברים הצריכין בר

משיב: ביום [אביגד מעוזנים]. ובספר דוד המלך כתב בשם הר"ש כן רשב"ץ [רשב"ש יומין ממז] לראובן פירות נקיות סעודה מברך אפילו לכלו צמת. עד כאן : מפני ה
בראש [ולא היה דעתיו]. גלה לי שדין זה הוא לשאוכלן כלל את הפה עיקר וצרכת הפה פוערתמן והדבר ברור שאין לחזור ולברך על הפה שנית
 לשאוכל עמו מהדרון:

ד) ברבבה בַּעֲצָה פִּירוּשׁ, למה שאוכל עם הפת, וט"ו ס"ק ד': (ה) דעת. א', [מ"א ס"ק י']. קיזור דיני פירות הלאים בנזך הסעודה. אם אוכל עם הפת, פשיטא שאין תמיד כלל ברכה. ואם אוכל בלא פת, להניח בעלמא, פשיטא

מירושלמי שמביאו הרא"ש שם, אלא שגירסתו אכל תמרי על פיסתיה, כמו שכתבתי לעיל [ס"ח ט]. ר"ל, שאכל אחר שאכל עם הפת: [ח] ופסח [ד] אף על פי כן. כן כתב המאור [בבבבב] לתרחץ קרשיית תוספות וט"ל [ס"ח ט] ולא הניחא דאבי מנתיין כו'. דקא משמע לן כהאי גוונא: [ח] ופסח [ד] אאם כו'. כמו שכתוב שם [בבבבב] אף ברך על היין כו', ושם בגמרא [ע"ב] אמר ליה נמלך אנא, וכן בעברכי פסחים [קג]. כן. ועיין תוספות [בבבבב] שם א' ד"ה אתכא כו', וזה שכתב [הש"ע] שאינו סמוך כו'. [והנה] ועיין לעמך סימן ד"ו. שם ספיקו ה"ה אבל כו'.

הסיבה, עכ"ל. משמע אבל בפת דאיכא גם לדידך קבע, פוטר אפילו אינן לפניו, ואפילו אין דעתו עליו בפירוש, רק סתמא דעתו על הכל. ועיין לקמן סימן ר"ו במ"א ושם שהאר"י בזה:

(**): מ"ו סק"ג דמביורא דהו דבטולא דעתו אצל, כל"ז: (ח) שם חייב בדיקא הוואיל וזה קובע מצורד בו, כל"ז: (טו) שם שתחלת אכילתו בדיקא עם הפת עכ"ל, כל"ז: (טז) שם אצל אח"כ בלא פת הווא דבר, כל"ז: (יז) שם יאכל תחלה עם פת. אש"כ שטענה חלקד ורעמו וינה"כ כעור סבירא ליה, דאפילו אוכל תחלה בלא פת אין לך, מכל מקום וספקים אחריים יז שגמרינן דברא, ולרץ ללא ידי כולם. ועיין צבי"ד (י"ה ומכלל): (יח) מביא ספיקא וכמו שכתבתי שם א"א. היינו צנא"כ סק"ג ג':

קטנה (י) שרע ספיקא אהיה אוכל. שני העשיריים לטון הרמז"ס (גרסת ד. ג-ה). וקשה, דכל ספיקא א' הוא מיותר, דכפלה מנה שכתוב בטעף ב', ילמא אחר ירמיס דברא ומפנה לפנה אין לרץ דברא. וי"ל דמספיק ב' לא מוכח כלל כהא יואלס טעוים דברא למפרע ב', אבל היכא ידלאו טון דברא וחס"כ וזו"ל אז משמעט מייחא אז לרץ לנרץ למפרע, משום הני מוקדן, דמספיק א' מייחא וכמו זז הוורץ לכמוט ספיקא ב', להשמענוז אין היינו מוקדן, דמספיק א' מייחא

ג. לשון הרמב"ם
בפרק ד' מהלכות נדרות
[הלכה ג, ר"ף פסחים ב, ג
כסף משנה שם הלכה ד, ר"ן
פסחים ב, 6 ד"ה אצל מפניה,
ר"ן שם ד"ה וקא גשם
הרמב"ן והרא"ה]:
ג. ב"י [ד"ה וי"ש אצל
אס] מלשון הרמב"ם [שם]
הלכה ה, תוספות פסחים קא,
6 ד"ה אצל, רא"ש שם פ"י
סימן ה, ר"ן שם ד"ה סנין]:
ד. פסחים שם ולשון
הרמב"ם שם [הלכה ד,
ה]:

ציונים לרמב"א

קצח (**) סעיף א:
י"י סעיף א:

הגהות והערות

- [ד] עיין סעיף ב' בהג"ה:
[ה] תוקן [ב"יין (מ"א)
צמחודות
קראקא ש"ס]:
[ו] בדפ"ר כתוב ש"ל, וכנה
המקור חיים לז"ל שלשון,
וכן נראה כוונת ה"ד אפרים,
ומינה שלשון ט"ס:
[ז] עיין ביאור הלכה ד"ה
לפתח, שפיר קושטוס
הפמ"ג:
[ח] עיין גאולה סדר
הדורות ערך רי"ז:
[ט] בדפוסים ל"ן ס"ק זה
על סוף דברי רמ"א ועיין
לקמן סימן קפד, וכאן מוקן
י' התיקונים נס"ק זה
הוא ע"פ העוסק הכתוב
בקרן מנחל פסחים פ"י
סימן א' אות ה:

צפת בין הניחו מקלם, ולרצ חסדא אין חילוק, אלא צפת פטור
אפילו בלא הניח וצפירות חייב אפילו צהנית. וכן פירש ב"י [ד"ה
ומשמע] לרצ חסדא, וכן משמע צהנית כוונתה דרצ חסדא [שם קב, א]
שלא זכר כלום מן הניח. ולרצ ששת דמחלק בין הניח או לא, פשוט
דהיינו צפת דוקא, אצל צפירות

דאין שייך צרכה במקומה אפילו
הניח לרצ לנדר. וכן משמע
מצרייתא דרצ יהודה דנקט ועקרו,
דמשמע דלירי צפת, ועל זה מחלק
רבי יהודה בין הניח או לא, אצל
צפירות אין חילוק. ויש כאן פלוגתא
בין ר"ף [שם ב, ג] ורמב"ם [נדרות
ד, ד] להמספות [פסחים שם ד"ה
כשהן] והרא"ש [שם פ"י סימן ו]
במרת. חדא, דר"ף ורמב"ם
פסקו כרצ ששת, ולא גרסינן האי
מניא כוונתה דרצ חסדא דלעיל,
והמספות והרא"ש פסקו כרצ
חסדא. שני, דלירי ורמב"ם
נמקס שאמרו טעוין צרכה
למפרע הוא חיוז נדבר,
ולהמספות והרא"ש אין חיוז לנדר

למפרע, אלא חייב לנדר על מה שיאלץ אח"כ, דהצרכה של צרכה
המוזן שפיר מעלה אף על אכילה ראשונה. והא דאמר טעוין צרכה
למפרע, היינו דרך ענה טובה, שמה יעבד עד שיהא רעב ולא ילא
אז צרכה המוזן על אכילה ראשונה. ובה נחבארו הדיעות [שם] שמיא השו"ע ורמ"א, שלשון השו"ע בסעיף א' וז' הוא לשון הרמב"ם
שפסק כרצ ששת: (ב) והלך לבית אחר. פירוש, ללאו שפיר עבד, דהיה לו לנדר למפרע, דהיינו צרכה אחרונה קודם הליכמו,
כמו שכתב בסעיף ב' כשהן יולאים לרצ צרכה למפרע. אלא כאן מיירי שפתאום הלך ולא צריך למפרע, מכל מקום צריך לנדר למפרע
כשיחזור למקומו: (ג) ובן אבן מסובין בו. בזה אין חילוק בין הניח או לא, דאפילו הניח צריך לנדר, דצפירות אין שייך קציעות
כמו שכתב בסמוך [ס"ק א] לרצ ששת אין חילוק בזה. ולא אמר [השו"ע] לשון וכן, אלא אחד מילתא, דהיינו שבה ג"כ שינוי מקום

באר היטב

שצריך צרכה לפניה, דהו"ל שלח ממתת הפעולה. אצל אס רואה לאכול פירות
קצת עם פת וקצת בלא פת, בזה יש דיעות חלוקות, על כן יש לנהוג שיאלץ
מחלה מעט בלא פת וינדר, ואח"כ יאכלם בין צפת בין בלא פת. וזה בקובע
סעודה על שלר דברים, אצל קובע סעודה על הפירות, יאלץ מחלה פת
עם הפירות, ודוק, [ט"ז ס"ק א]:

קצח (א) למפרע. פירוש, למחלה צריך לנדר צרכה המוזן קודם שיעקור, כמו שכתב בסעיף ב'. ואם לא צריך קודם שיעקור, צריך לחזור למקומו ולנדר
צרכה המוזן, ואח"כ יאלץ נמקס שיראה, רק שינדר המוציא מחלה. ועיין סימן קפ"ד, [מ"א ס"ק א]:

הגהות רע"א

קצח (א) [מג"א פ"א] ולי נראה בפשטא כו' אפילו בשתייה. עדיין דמוק
קצת, דהא המחבר לא הוסיף מזה דבשתייה מהני הניח. ולענין י"ל כפשוטו,
דאשמעין דאפילו (ד) בשתייה מבין למפרע על מה ששתה, ולא אמרינן דהו"ל רק
כנמלק דאין צריך רק צרכה למחלה ולא למפרע, וכמו שכתב הר"ן [שם] בלחם
בכוונת פירכת הש"ס מדקדקתי ועקרו, היינו דלאו ששתה שייך צפירות למפרע,
צרכה לאחריהם נמקום, הו"ל רק כנמלק ואין צריך צרכה למפרע. (והראיה השניה
של המג"א אינו מספיק כל כך, רק דאיינו פשוט כל כך דלא מהני הניח, ולא הו"
מצי המקשקש לעשות מזה הוכחה. אבל למסקנא י"ל דלא מהני הניח, ואפשר דלא
ינחא ליה להמג"א בך, כי לשטת הר"ן דמנצ צרכה במקומו צריך לנדר למפרע,
וזהו רק קודם שיואלץ, אצל אס יאלץ וחזור וירוצים עוד לאכול, אין מצריכס למפרע,
ומה הפרש אס ינצרו קודם אכילה או אח"כ. אס כן כיון דכתב המחבר דכ"א
ממקומו וחזור צריך לנדר למפרע, ממילא נודע דהטעם משום דפסקה סעודה.
וממילא הוא הדין בצחשיה קן, דלרצ לנדר מחלה על השתייה מה ששתה. וגראה
לענין דלרצ להט"ו [ס"ק א] דצפירות לא מהני הניח מקלם חמרים, ממה שכתב
המחבר סעיף ה' יש אומרים שצעת המינים טעוין צרכה וכו'. ולכאורה יפלא
למאי זכר המחבר כאן נציון זה למיירי צפירות המקום, הא המחבר פסק דכל
דבר שינוי מקום צריך לנדר, ופסק דין אס טעוין צרכה לאחריהם במקומה מוכר
לקמן סימן קפ"ד [סעיף ג], כי שם יתנו, אצל צפירות זה דמיירי רק לענין שינוי
מקום דלרצ לנדר, אין נפקא מינה בזה. אלא על כרחך דנפקא מינה לענין הניח
צ"ע. ומתמסקנא לדעת ה"א אס הסיני על הפה יאלץ ממקומו קודם שאלץ
כית, אס מהני הניח, דאף דלרצ חסדא נראה דפחות נכשעור פה הו"ל כמו דברים
שאס טעוין צרכה לאחריהם במקומם, וכן כפד להדיא המג"א סימן ר"י סוף
ס"ק א', (ד) היינו מטעם דמכל מקום עדיין לא נמחייב בצרכה לאחריו ואין עליו

קצח א צריך לנדר למפרע. פירוש, למחלה צריך לנדר
צרכה המוזן קודם שיעקור, כמו שכתב בסעיף ב'. ואם
לא צריך קודם שיעקור, צריך לחזור למקומו ולנדר צרכה המוזן
ואח"כ יאלץ נמקס שיראה, רק שינדר המוציא מחלה. ועיין סימן

קפ"ד [סעיף ב' וס"ק ג]: ב דעתו
לאכול. והוא הדין כשנראה מקומו
(הראב"ד נדרות ד, ג). עיין סימן
רע"ג [סעיף א]: ג ובן אבן היו.
הקשה הכסף משנה [נדרות ד, ד]
הא קל וחומר הוא זה, דהא צחשיה
או צחכילת פירות כולי עלמא מודו
דלרצין צרכה, ואח"כ מאי וכן
קדאמר. ומיך דאחא לאשמעינן
דלא ינחא דלכילה דרישא איירי
בדברים שאין טעוין צרכה כו',
ע"ש. ודומק הוא, דהו"ל ליה לפרש
צחכילת צרישא לאכול פת. א ולי
נראה כפשוטא, דאחא לאשמעינן
אפילו צחכילת אס הניחו מקלם אין
צריך צרכה, וכמו שכתב בהג"ה.
וכן משמע בכל הפוסקים כרצ
ששת, שדין שתייה ואכילה שוין. וכן

משמע ברי"ף [פסחים ב, ג] ורצנו ירוחם [נמי טו קמב, ד] וכן כתב
בשלטי גבורים [פסחים שם אות ב] צחכילת, דלא כהב"ח [ד"ה ואס]

אז צרכה המוזן על אכילה ראשונה. ובה נחבארו הדיעות [שם] שמיא השו"ע ורמ"א, שלשון השו"ע בסעיף א' וז' הוא לשון הרמב"ם
שפסק כרצ ששת: (ב) והלך לבית אחר. פירוש, ללאו שפיר עבד, דהיה לו לנדר למפרע, דהיינו צרכה אחרונה קודם הליכמו,
כמו שכתב בסעיף ב' כשהן יולאים לרצ צרכה למפרע. אלא כאן מיירי שפתאום הלך ולא צריך למפרע, מכל מקום צריך לנדר למפרע
כשיחזור למקומו: (ג) ובן אבן מסובין בו. בזה אין חילוק בין הניח או לא, דאפילו הניח צריך לנדר, דצפירות אין שייך קציעות
כמו שכתב בסמוך [ס"ק א] לרצ ששת אין חילוק בזה. ולא אמר [השו"ע] לשון וכן, אלא אחד מילתא, דהיינו שבה ג"כ שינוי מקום

שערי תשובה

קצח (א) למפרע. עיין באר היטב. ועיין מג"א מה שכתב בס"ק ב' ברואה
מקומו הראשון לא מיקרי שינוי מקום. ועיין באבן העזר שהארין
בדיני שינוי מקום, וכתב דמחזור לחדר אפילו רואה מקומו לא מהני אס לא
היה דעתו מתחלה לאכול בחדר האחר כו', ע"ש:

קצח (א) למפרע. פירוש, למחלה צריך לנדר צרכה המוזן קודם שיעקור, כמו שכתב בסעיף ב'. ואם לא צריך קודם שיעקור, צריך לחזור למקומו ולנדר
צרכה המוזן, ואח"כ יאלץ נמקס שיראה, רק שינדר המוציא מחלה. ועיין סימן קפ"ד, [מ"א ס"ק א]:

ביאור הגר"א

כוונתו) ושאר פוסקים [ח] אודא תירוצ דרב נחמן בר יצחק: [ב] או שהיה
בו. בתוספתא [ברכות פ"ד הלכה יח], והביאו תוספות [פסחים קא, ב] ד"ה כשהן
הפליג בו. וכמו שכתב הר"ן [שם] [פסחים ב, א] ד"ה אבל מפניה דשינוי מקום הוא
בין שהלך הוא למקום אחר ולא חזר למקומו, בין שהלך וחזר למקומו, ממה
שכתוב שם בני חבורה כו', [ר"ן שם ע"ב ד"ה וטעמא]: [ג] לפתח ביתו כו'.
ר"ל, מפתח ביתו, וכן הוא בכסף משנה [ברכות ד, ג] דהו"ל כמו מבית לבית,
וכנזכר לעיל [בשו"ע]. ואף שחזר, כמו בסעיף ב': [ד] אצל כו'. כמו שכתוב
בסעיף ב', המשנה. וכמו שכתוב בגמרא שם, ובגירסת הר"ף [שם] והרא"ש
[שם] אבל מפנה כו'. ועיין תוספות שם סוף ד"ה אלא, ושינוי מקום היינו כו'.
ובד"ה כשהן, בתוספתא דברכות [שם] בעל הבית כו' הפליג בו. ולרמב"ם
[ברכות ד, ג] הפליג משיצא מפתח ביתו: [ה] אף על פי ששינה כו'. [פסחים]
שם אבל מפנה כו'. ופסק כרצ ששת. אע"ג דרב נחמן בר יצחק תירץ מאן
תנא כו', תירץ אליבא דרב חסדא, דרב חסדא סבירא ליה במה דברים אמורים
לחלוק, אבל רב ששת סבירא ליה כו' יהושע בן לוי דבמה דברים אמורים
לפרש, וכשיטתו בסנהדרין כ"ד ב', וכן קיימא לן: [ו] [הגה] ועיין דקמן
כו' אס כו'. ר"ל, כמו בקידוש דין שינוי מקום שוה בשניהם. ועיין תוספות
שם [פסחים קא] א' ד"ה אבל ממקום כו'. והרא"ש שם [פ"י] סימן ה', אבל מפניה
כו' והכא גרסינן כו'. ודלא כהר"ן [שם ב, א] ד"ה אבל מפניה: [ז] [סעיף ב]
חברים כו'. כפל כאן משום חדרשו דהניחו שם כו'. ובסעיף א' השמיענו
דמבית לבית הו"ל שינוי מקום, וכן חזרתו לבית, כנזכר לעיל [ס"ק ב]: מקצתם
בו. דמה שכתוב [פסחים] שם זקן כו', לא דוקא, וכמו שכתוב שם [קב, א]
בברייתא שניה: [ח] וכן בו. קא משמע לן בזה אף רב חסדא מודה, דגם
בוה מהני מקצת חברים. ועיין מה שכתבתי למטה בהג"ה [ס"ק א]:

חיוז לחזור למקומו, והו"ל העמידה סילוק גמור. אצל לענין מעלת הניח, דלא מהני לפירות, היינו כיון דאין קובעים עליו לא הו"ל הסיבא הסבה, כמו דאין מומינס
על הפירות, אח"כ יש לומר כל שסביב על דברים הטעוין צרכה לאחריהם במקומם אלא עדיין לא אכלו כשיעור, י"ל דמהני. וז"ע לדעתא. ואודיו אפי' זקני הגאון
מו"ה ר' אברהם ברוך וז"ל כפסרו אצל אנשים [פסחים סימן יח סוף אות ב] הסכים גם כן להט"ו:

25

26

ד בבית אחד. עיין מ"א. שם צמ, פסע חדר, ופעם כולל הרנה חדרים צמח א'. ומפנה לפנה, על הרוב יאמר נחמד אחד: ה צריך. עיין מ"א. חמצי צעין, אין מחילות ואין רואה מקומו הראשון, הא רואה מקומו אף נאין מחילות או מחילות אף נאין רואה כמו אחרי התנור, עיין צ"י משמע כן. ועיין לנש [נפיק] משמע דהמאנה נפיק, והמ"א המנה עוד נחל. ואם דעמו ממחלה לאכול נמנערה, דעת הר"א ז"ל נפרק ד' מהלכות נרכות הלכה ה' דמהני, וא"ה יצואר נאום ט'. עיין ט"ז [אוח] ט' א"ה שם יצואר: ו דברים. עיין מ"א. דלרע חסדא כל שאלל כיה פת שרין נרכה נמקומו, אפילו הלך למקום אחר ושמה מים שם אין לרין נרכה, אפילו מים ונמקום אחר:

למפרע, ועיין ב"י [דיה וכתב הר"ן]. עיין מה שכתוב אות ט': (1) ודוקא. עיין ט"ז. הקשה על רמ"א דלרב חסדא אין חילוק בין הניח או לאו, דפת בלא הניח נמי כשחזרו אין צריך ברכה למפרע ולא ברכה ראשונה, ובשאר מילי אפילו הניח צריך ברכה ראשונה, עיין ב"י [דיה וכתב הר"ן]. ובסמ"ק פירש [הט"ו] דעד מלת "אפילו" הם דברי הסמ"ק בפנים, ומן מלת "אפילו" הם דברי הרבינו פרץ, וחסר תיבה וכצ"ל אפילו הניח בדברים שאין צריכים ברכה במקומו (לא מהני הניח ומברך ברכה ראשונה), דאלו בדברים שצריך ברכה במקומו אפילו לא הניח. והגהות סמ"ק כרב חסדא, וחולק עם הסמ"ק דפסק כרב ששת. ומכל מקום קשה על רמ"א, דלכולי עמלא בפירות לא מהני הניח. וא"ה במ"א אות ג' אבאר:

באר היטב

(ב) שכבר אב"י. להנכה אחרונה על אכילתו שניה עולה לנאן ולנאן, [ס"ק ו] שכתב דאין חילוק בין הניח או לא הניח, אלא בין טעונים לאין טעונים:

מחצית השקל

ופירש כ"י. דהגהת רמ"א גובע מהגהת סמ"ק, והוצרך לפי שטתו לפרש פירוש אחר ממה שהבין רמ"א: ולי נראה שדברי הפס"ק כ"י. דז"ל סמ"ק, הובא בב"י [דיה כתב ערו] וב"ח וט"ז [ס"ק ו], חבורה שהיו יושבים סמוכין ועקרו רגליהם ללכת, כשהניחו מקצת חברים אין טעונים ברכה, לא למפרע ברכה המזון ולא המוציא, וכתב על זה בהגהת סמ"ק וז"ל, אפילו בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהן במקומו, דאלו בדברים הטעונים אפילו לא הניחו נמי, דשינוי מקום אין צריך לברך לפנייהם בדברים הטעונים, עכ"ל. וכתב עליו הרב ב"י וז"ל, ולשונו אינו מכוון, שכתב (ר"ל, הסמ"ק) אין טעונים ברכה לא למפרע ברכת המזון וברכת המוציא, דמשמע דאריירי בפנ. ואח"כ העמידה (ר"ל, בהגהת סמ"ק) בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומו, עכ"ל. והב"ח הוסיף להקשות וז"ל, ותו קשיא לי טובא, והאך אמר דאלו בדברים הטעונים אפילו לא הניחו מקצת חברים כ"י, והלא ברייתא מפורש דוקא בהניחו אין צריך לברך כ"י, עכ"ל הב"ח. ועל זה כתב מ"א ליישב הקושיה הנ"ל, דהכי איתא שם בפסחים, מתיבי לרב חסדא, בני חבורה שהיו נסוכים לשנות ועקרו רגליהם לצאת לקראת חתן, כשהיו יוצאים אין טעונים ברכה למפרע, וכשהיו חוזרין אין צריכים ברכה לכתחלה. במה דברים אמורים, כשהניחו שם מקצת חברים, אבל לא הניחו כשיצואים טעונים ברכה למפרע, וכשהיו חוזרין טעונים ברכה לכתחלה. ומדקאני ועקרו, מכלל דבדברים הטעונים ברכה במקומו עסקינו, וטענה דהניחו שם מקצת חברים, אבל לא הניחו צריכים ברכה כ"י, וקשיא לרב חסדא. ומשני האי ברייתא אתיא כרבי יהודה, ורב חסדא סבירא ליה כרבנן דפליגי עלה, עכ"ל הגמרא. ולפי שיטת הב"ח דסבירא ליה מסבירא דבדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומו לא מהני מה שהניחו מקצת חברים, א"כ מה שכתוב בסמ"ק דמהני הניח שם כ"י, על כרחך מיירי בפנ. ופסק כרב ששת דלא כרב חסדא, ולזה קשיא על הגהת סמ"ק שכתב דבדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו לא צריך שהניחו מקצת כ"י, דהא ברייתא על כרחך מיירי בפנ. מדקאני ועקרו ואפילו הכי מצריך דוקא הניחו מקצת חברים, והיינו לרב ששת. אבל מ"א סבירא ליה לפרש דהגהת סמ"ק סבירא ליה כרב חסדא, וסבירא ליה דגם בפנים הסמ"ק פוסק כרב חסדא, דבפת וכל הדברים שצריכים ברכה לאחריהם במקומו אין צריך להניח מקצת חברים, אלא דבדברים שאין צריכים ברכה לאחריהם במקומו דמורה רב חסדא דשינוי מקום הוא הפסק, כדקאני בברייתא, מכל מקום מודה דאם הניחו מקצת חברים אפילו בדברים שאין צריך ברכה לאחריהם במקומו מכל מקום אין צריך לברך. וכוה מיושב גם קושיה הרב ב"י, דלפי מאי שהבין הרב ב"י דהגהות סמ"ק מוקי לדברי סמ"ק דוקא בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומו, ועל זה קשיא להרב ב"י דאין הלשון מכוון דהא מוכיז ברכת המזון והמוציא, והלא בלאו הכי קשה לה בהגהת סמ"ק אפילו בדברים שאין טעונים כ"י, ומדקאמר לשון אפילו כ"י משמע דמורה דמיירי בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו אלא דהוסיף בהג"ה דאפילו בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומו ג"כ מיירי, וא"כ כך הם פירוש דברי הגהת סמ"ק, דפוסק כרב חסדא דבדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו אפילו לא הניחו מקצת חברים אין צריך לברך, וא"כ הוי קשיא להגהת סמ"ק למה הצריך סמ"ק בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו הניחו מקצת חברים, ולזה פירש אפילו בדברים שאין טעונים כ"י. ר"ל, דודאי הסמ"ק מיירי בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו, מדנקט ברכת המזון והמוציא, וכדדייק הרב ב"י, ואפילו הכי נאט הניחו מקצת חברים, דרצא למתני תקנה כללית דמהני אפילו בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומו, אבל בדברים שטעונים ברכה לאחריהם במקומו באמת אין צריך להניחו מקצת חברים, כיון דפוסק כרב חסדא. ואתי שפיר לשון אפילו דנקט בהגהת סמ"ק, וגם נתיישב קושיה הרב ב"י, וממילא אין מקום לקושיה הב"ח מברייתא, דברייתא (כ"י) [כרבי יהודה] אתיא, כדמוקי לה רב חסדא, ורב יהודה כרב ששת סבירא ליה. אבל רב

1. אורחות חיים הלכות
ברכות סימן יח ודעת האב"ד
ברכות ד, ה:
2. [הגהות] סמ"ק
בסימן (קמ"ט) [קנא]
[אות ט]:

ציונים לרמ"א

ה' ב"י [ד"ה וסמין]
ורשב"ם [שם ריש קא, ב]:
1. רמב"ם [ברכות] פ"ק
ד' [הלכות ג] ור"ן [פסחים]
כ, א ד"ה אצל מפיטן:
2. הר"ר מנחם [ברכות]
ד, ד ור"ן [שם פ"ב ד"ה]
מפיטן: ח' כל בר
הלכות פסח [סימן נ, י,
[א]:

הגהות והערות

1. תוקן ע"פ הדרכי
משה:
יד' וכן הגיה המקור חיים.
וכונתם, דכמה דפוסים
כמו כ"ח:
טו' תוקן ע"פ דמשק
אלעזר:
טז' ע"פ הנוסח נקרב
נמנאל פסחים פ"י סימן ו
1. בקרבן נמנאל שם כחוב
השכ"ס [פסחים] קא, ג
ד"ה אצל דברים:
יח' תוקן ממדורת פולא
קמ"ה:
יט' ע"י צלור הלכה ד"ה
גלא ברכה, מה שכתב מה:
כ' ב"ה דפ"ר נמנאל
לפעיפס:

(1) ואין חי' דוקא. אצל בניהם מקלט חצרים בשאר דברים, צעין דוקא
שחור למקומו, אצל כשאוכל במקום (אחד) [אחר] [י] צריך לברך,
דשם הוא ליה חי' דוקא. וכן משמע בגמרא [פסחים ק, ב], דקאמר
היכל ששמעו קידוש צבית הכנסת צריכים לברך שנית על יין שצביחם,
אע"פ שהניחו שם אורחים האוכלים

צבית הכנסת: ח' דחיישינן
שמה ישבחה. ולפי טעם זה אם
מומיינים אותו לאכול במקום אחר
שרי, דלא שייך האי טעמא, וכן
המנהג פשוט. אצל הב"ח [ד"ה
ומ"ש הר"ן] כתב דוקא כשהיה דעתו
בשעת ברכת המוציא לעקור, אצל
גלאו הכי אסור לעקור, דלכתחילה
צריך לברך במקומו, כמו שכתב
סימן קפ"ד [פסחים א]. וכן משמע
בר"ן [פסחים כ, ג ד"ה מפיטן] כהדיא,
וכן כתב רמ"א בתשובה סימן א',
ע"ש. מיהו מהני דעת, כמו שכתב
בסעיף א' [צהנא]:

ב' [י"ז] יש מי שאומר שאם היה בגן ורוצה לאכול
בפירות כל אילן ואילן כיון שברך על אילן אחד
ב' אינו צריך לברך על האחרים והוא [ש] שבשעה
שברך היה דעתו לאכול מאותם האחרים אבל מגן לנ
צריך לברך אפילו אם הם סמוכים (ח) ואפילו אם
בשבירך תחלה היה דעתו על הכל:

ד' [י"ח] אם אבל פת במקום אחד י וחזר ואכל במקום
(ח) אחר אינו מברך ברכת המזון (ט) אלא במקום
לדיעה ראשונה צריך לברך למפרע, מאי שנא מהך. אלא על כרחך
דגם לדיעה הראשונה שהיא כרצ ששם סבירא ליה דלא היה בדעתו
לאכול במקום אחר אין צריך לברך, דאין זה בכלל שינוי מקום, ולא

דלא מהני דעתו לנ. ואין לומר דגם לדיעה ראשונה סבירא ליה
לחלק בין פירות לפת לענין אם היה בדעתו לאכול במקום אחר, דפסח כיון ששייך בו קביעות מהני זה שהיה בדעתו לאכול שם שאין
צריך לברך, ובפירות לא מהני דעתו לנ, כי אין להם חיצור יחד. ומהו יש סמירה על הגהת רמ"א דלעיל [פסחים א]. אצל על דברי

באר היטב

למקום אחר שרי, וכן המנהג פשוט. אצל הב"ח כתב דוקא כשהיה דעתו בשעת
ברכת המוציא לעקור, אצל גלאו הכי אסור לעקור, דלכתחילה צריך לברך במקומו,
וכן כתב רמ"א בתשובה סימן א', מ"א [פ"ק ח]. וט"ו [פ"ק ט] האריך והעלה
המנהג בינו שזולתן קצת בדינים והולכים לעדות נשואין לגמור הסעודה,
וזה כשהיה דעתם מתחלה ללכת אח"כ שם. וכן נהגו דרכים שמצד המקום
סיוס לילתו, ואם אינו הדבר שהלך למקום אחר שלא לאכול שם וזו לעדותו,
אם אכל מה שצריך ברכה במקומו כנזכר בסעיף ה' או אין צריך לברך תחלה
שנית, וכל שכן לא למפרע ברכת המזון, ואם אכל פירות או שמה יין והלך
וחזר, צריך לברך תחלה על מה ששעה בחצירו. ואם היתה דעתו על מה האכילה
בשעה שהלך, ככל גזונו צריך לחזור ולברך שנית על מה שאלה ע"ש. ועין יד
אהרן [הגהות]. (כתב בספר ברכת אברהם דף קנ"ד סוף סימן קמ"ג אם
בירך על פרי אחר ולא אכל ממנו שם והולכו למקום אחר, צריך לחזור
ולברך בבית שני, וברכה שעשה במקום הראשון הוי ברכה לבטלה,
ע"ש, הגא"א): (*ז) אינו צריך. ודברי הט"ו [פ"ק ח] ל"ע מה:
(ח) אחר. איירי בדיעבד, דלכתחילה אסור לאכול במקום אחר, ע"ש.

הגהות רעק"א

ג' (שם בציונים אות ו) הר"ר מנחם ור"ן. לא ידענו איך כן דעת הר"ן, דלא
כתב כן רק לרב ששת דבשינוי מקום מצריך ג"כ ברכת המזון, ואף אם יאל ולא
צריך ברכת המזון וחזר למקומו, דלצורך לברך תחלה ברכת המזון, וזהו דעת
הרמב"ם [מלחמות] שם כ, א. אצל לרב חסדא בירך צריך לברך ברכת המזון,
דלא לא מחשיב כלל שינוי מקום, והרי צריכה ערובה [פסחים ק, א] חצרים שאין
מפוסקים ועקרו ללא לית הכנסת, כשהם יולאים אין טעונים ברכה למפרע, הרי
דאף לכתחילה אין צריך. ולדעת הפוסקים כהרצ חסדא, פוסקים כהן מלא קמא,
ואם יומא דהתנא קמא מיירי בשעה עוברת דהי לזר מזה, א"כ אמאי קמא
בצרימא הראשונה דמי יאלו לקראת חתן, דהוא ג"כ לזר מזה, דכשיולאים
טעונים ברכה למפרע. אלא על כרחך דשמי התם דהך צרימא משוי ליה שינוי
מקום, וזוין שכבר נגמר סעודתו דמי שאלא אח"כ הוי סעודה אחרת, משום הכי
צריך לברך ברכת המזון מיד כשיולא, מטעם שמה ישבת, ומהאי טעמא אף שיאל
וחזר צריך לברך ברכת המזון תחלה, שכבר נחשיב ברכת המזון. ועין בהרמב"ם
וממלא. אצל למאי דקיימא לן כרצ חסדא שעדיין לא נגמר סעודתו, דמה שיאל
אח"כ הוא גמר סעודתו, אין צריך לברך ברכת המזון, ודוק [ט]:

ביאור הגר"א

[יב] ואין בו דהא בו. כמו שכתב בפרק ח' דברכות נא, ב: [יג] מיהו אם
בו. כמו שכתב [בתוספות] [דפוסים] קא, ב ד"ה כשהן וחולין
בר"ה הנ"ל [פ"ק י]. וכמו שכתב בתוספתא [ברכות פ"ד הלכה יח] שהביאו [תוספות
פסחים] שם, הפליג בו וכשהוא חזר בו. וכפירושם, דאין צריך לברך אלא
על מה שרוצה בו, והכי קאמר, כשיצא צריך לברך ברכת המזון, ואם לא
בירך ברכת המזון כשיצא מכל מקום כשחזר צריך לברך לכתחילה. וכמו
שפירש בבביתא דפסחים, כנזכר לעיל [פ"ק י]: [יד] ואין חי' דוקא בו. כמו
שכתב בסעיף א' [וס"ק ב] בשם הר"ן [פסחים כ, א ד"ה אבל מפניה]. וכן לענין
טעונין ברכה במקומו שנתחדש בהגיה, וכמו שאמר רב חסדא שם [פסחים קא,
ב] מבית לבית. ובבביתא [שם קא, א] חברים בו דפריך חזרו בו: [טז] ופכ' פכ' בו.
תוספות שם [פסחים קא, ב ד"ה כשהן] ושמ' [חולין פה, ב ד"ה אסור]. ודחו
שכתוב בגמרא [פסחים קא, א] כשהן יוצאין טעונין בו: [טז] מיהו בו. כמו
שכתוב [פסחים] שם בני חבורה בו, ומשמע דוקא ככהא גוונא. וזהו שכתוב
לעיל [בהגה] מכל מקום לכתחילה בו: כגון בו. שם [פסחים קא, א] בבביתא
שניה: [יז] [וס"ק ב] יש מי בו והוא בו. הוא שיטת הראב"ד בהשגות [ברכות
ד, ה] על הירושלמי הנ"ל [וס"ק ט] אבל במזרחת בו, כתב [הראב"ד] והוא שלא
היה דעתו מתחלה לכן, וכמו שכתוב בסעיף א' בהגיה ועיין לקמן בו והוא בו. וזהו שכתב כאן אבל מגן בו, ואפילו אם בו. ועיין תוספות [פסחים ק, ב]
ד"ה יד קידוש בו. ודעת הרמב"ם [ברכות שם] ושר"ע בסעיף ב' כיון שאינו רואה מקומו ואינו מוקף מחיצות לא מהני דעתו, ועיין ב"י [ד"ה ברכין] ופ"א [וס"ק
יח] [וס"ק ד] אם אכ"ל בו. כן כתב הרבנו פרץ בהגהת סמ"ק [סימן קנא אות ח], וכפירוש רשב"ם שם [פסחים קא, ב ד"ה אבל דברים] ורש"י [שם] ב"ה אבל

ז ואין. עין מ"א. הזהיר האדון ז"ל שלא תמנע לומר דמה שכתב הר"ז ואין חילוק משמע דאין לחלק כלל, דזה אינו, דלהר"ז שפסק דברים שאין לר"ך צרכה במקומו אפילו הכי י"ל בין הני מקצת דברים מה יש חילוק לכל שאולל במקום אחר לא מהני הני מקצת דברים, וכמו שכתב בפסחים ק"א ח' ז' דקידוש צמת הכנסת לר"ך לחזור ולברך פרי הגפן צמתם אע"ג שהניחו אורחים [צמת הכנסת, צמניהם היה עיקר הקידוש צמת הכנסת מטעם זה, שמע מינה כו' (ומכל מקום קשה קצת, דהתם אין רואה ללך לצמת הכנסת, מה שאין כן כאן כל שהניחו) (וכי) [וכן] י"ל צמת לדיעה ז' אין חילוק: ח דחיישינן. עין מ"א. בסיומן קפ"ד סעיף א' וכאן סעיף א' בהג"ה, כל שעמדו אפילו מחדר לחדר צמת אחד שרי, ואין לר"ך צרכה במקומו כהא גוונא. ועין ט"ז אות ט', ואי"ה שם יט"ר: ב אהני צריך. עין מ"א. משמע שאין מוקף מחילתו לא מהני דעמו לך, ומשום אינו בסעיף ז' אכל צמורה ונא לאכול צמורה לא הזכיר שיהא דעמו מהני, וגרע מחדר לחדר דמהני לעיל סעיף א' [בהג"ה] וצמינן רע"ג סעיף א' כו' דאין מוקף מחילתו. וזה דעת הר"מ ז"ל פרק ד' מהלכות ברכות הלכה ה', ועין כסף משנה שם כחצ רצון העתיק לשון ירושלמי כמנהגו, משמע דמסכים לר"א ז"ל, וכאן גם צ"י [ד"ה גרסין] משמע כן, וצ"ע * ועין לצד סעיף ה', צ"ע בסעיף א', ועין אליה רעה אות ח'. ועין ט"ז אות ט' אי"ה שם יט"ר: י וחזר. עין מ"א. ועין ט"ז אות ט' ד"ל דמירי שהיה דעמו על זה כמו צעזעי דרכים. ועין מה שכתב

דמכתב כמו שנוהגין הולכי דרכים משמע לכתחלה עושה כן, דלא כמ"א [ס"ק] יו"ד, ומיירי שהיה בדעתו ומהני אפילו מבית לבית בפת אפילו להמחבר דפסק כרב ששת בסעיף א'. והקשה על הגהות הר"ב בסעיף א' דפסק דוקא מחדר לחדר כו' (ולמ"א ס"ק יו"ד אתי שפיר) א"כ כל שכן לדין בפת אם דעתו כך כמו בנישואין רשאי לילך לשם ושם יברך ברכת המזון על אכילה שנייה ואין צריך המוציא פשיטא לדין, אלא דרשאי לילך לכתחלה לשם לברך שם ברכת המזון. (והמ"א ס"ק ח' ג"כ הביא ראייה מסעיף א', והט"ז לא הונח לו בזה דמכל מקום יש לחלק בין חדר לחדר ובין בית לבית). ומיהו יראה דוקא כשאוכל בבית אחר כזית "מפת" דווקא, דאז גם מקום השני הוה מקומו, ומברך שם. אבל אם אכל פחות מכזית או שלא אכל כלל במקום הנישואין, לא דאז גם דעתו, ואפילו עבר צריך לחזור למקומו שאכל ויברך ברכת המזון שם. אבל במ"א [סיומן] קפ"ד אות א' ג' ד' לא כתב כן, ויבאר אי"ה בסמוך. נמצא פסקן של דברים לפי שיטת הט"ז הוא כך, בדברים הצריכים ברכה במקומו אם אכל כאן אסור לזוז משם עד שיברך ברכת המזון, כבסימן קפ"ד [סעיף א] ומ"א [כאן] [ס"ק] ח', אלא א"כ מצוה עוברת (להתפלל בעשרה אף שלא יעבור זמנה). ואם עבר, כשחזר יוכל לאכול עוד ואין צריך למפרע, ולא המוציא, לדין כרב חסדא. ואם דעתו לאכול בבית אחר כמו נישואין, עושין כן, אוכלין בבתיהם על מנת לגמור הסעודה בבית החתונה. ובמ"א [סיומן] קפ"ד אות ד' בשם הל"ח [דברי חמודות ברכות פ"ח אות לד], ואפשר זה דוקא דיעבר שם, אבל לעקור מתחלה מכאן על דעת לאכול שם כזית בעינין, מפת לא מכסנין, ומכל שכן שלא לאכול כלל לא מהני דעתו לכתחלה.

מחצית השקל

ודאי דמירי שטעמו מן היין בבית הכנסת, מכל מקום על כרחך מיירי שלא שחו כשיעור ברכה אחרונה, דהא קיימין השתא למאן דאמר דין טעון ברכה לאחריי במקומו וא"כ היו צריכים לברך ברכה אחרונה קודם שיצאו מבית הכנסת, וא"כ פשיטא דצריכים שוב לברך על היין שישחו אפילו בלי שינוי מקום. אלא על כרחך מיירי שלא שחו כשיעור, וכהאי גוונא אפילו בפת צריך לברך, דליכא למימר לקבצא קמא הדר כנוכר לעיל גוונא שפיר. מה שאין כן אי הוי מניח מקצת חברים, אפילו לא שחו כשיעור לא היה צריך לברך: (פ"ק ח' דחיישינן כו'. דלא שייך האי עמסא. דהא ודאי יאכל בסעודה שהזמין: וכן משמע ברין בהדיא וכן כתב רמ"א ב'. והרמ"א מייחזק ראייה מדברי הר"ן, והיינו, צריך לומר דראיתו מהסתם הר"ן וכתב אע"ג דתנן (ברכות נא, ב) מי שאכל ושכח ולא בירך יחזור למקומו ויברך, הני מילי בשוכח (שם נג, ב) אבל לכתחלה צריך לברך קודם שיעקור רגליו, עכ"ל. וסתם דבריו, משמע דכן הוא מצד הרין, ולא מטעם שמה ישכח שכתב הרב ב"ר [ר"ה וכתב הר"ן]: מיהו מהני דעת כמו שכתוב בסעיף א', אע"ג דבסוף סעיף א' לא מהני רק מחדר לחדר אבל לא מבית לבית, והכא מתיר אפילו מבית לבית, היינו משום דבסעיף א' כתב רמ"א הגהות על דברי הרב ב"ר דסבירא ליה כהפוסקים כרב ששת דאפילו בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו צריך לברך, ולכן אפילו היה דעתו לבית אחר לא מהני, ודי דמהני מחדר לחדר. אבל דברי מ"א פה לדעת יש אומרים שהביא רמ"א, דפוסק כרב חסדא בדבריהם הטעונים ברכה לאחריהם במקומו אין צריך לברך, א"כ מעלינן דרגא דאפילו לכתחלה מותר לעקור, אפילו מבית לבית, אם היה דעתו מתחלה על הבית ההוא. וכן כתב הב"ח [שם] וט"ז [ס"ק טו]: (פ"ק) וחזר ואכל. פירוש דלכתחלה אסור. אף דהיה

לבושי שרד

שרד. אע"ג דמפנה לפנה נסעיף א' ז' אין לר"ך דעמו, הסם לא הוה נמלך על האכילה, דלתמו הוא אוכל. מה שאין כן כאן שאולל פירות האילן, אם לא היה דעמו הוה נמלך ממנו: (י) מ"א ס"ק אפילו בפת. דלא מהני דעמו אלא מחדר לחדר צמת אחד, מה שאין כן מצד צמת, כמנוסח סעיף א' בהג"ה: (י) שם אפילו מבית לבית. אפילו לא היה דעמו מתחלה, דכן הוא להפוסקים כרב חסדא: (טו) שם ועין בסמוך. צ"ע שם שחזר דעמו מהני גס

אוצר מפרשים

בדברים הטעונים ברכה במקומו, פירוש והולך למקום אחר לסעוד, על דעת קביעות הראשונה הלך לברך ברכה אחת על שתיהן. לקבצא קמא הדר, כלומר, על דעת סעודה הראשונה אוכל עכשיו לסיים סעודתו. משמע אפילו קובע גמר סעודה במקום אחר. ובהניח מקצת פירוש ורש"י ורשב"ם ד"ה כשהו יוצאין, אין צריך לברך ברכה שלאחריה הוהיל ועתידין לחזור. ומן הסברה הוא, כיון דמטעם הניח צריך [דוקא] לחזור למקום קביעת החברים. ודו"ק:

(ז) וצ"ב. עין ט"ז. דלדיעה זו בפת אפילו מבית לבית כשחזרו אין צריכים ברכת המזון ולא ברכה ראשונה. ומה שכתב הר"ב בהג"ה סעיף א' והוא שיהיו ב' מקומות בבית א', היינו לדיעה א', לר"מ. ואי"ה יבואר במ"א אות ב' מזה: (ח) ואפילו. עין ט"ז. צריך לומר בפת לדיעה א' בסעיף א' נמי לא מהני תנאי מבית לבית אחר ממש, רק מחדר לחדר מהני תנאי. ולהיש חולקין בסעיף ב' פת אין צריך תנאי אפילו מבית לבית אחר ממש, ופירות לא מהני תנאי מבית לבית כמו מגן לגן (ומחדר לחדר משמע דמהני בפירות). ובסמוך באות ט' משמע בפת מהני תנאי אף מבית לבית לדיעה א' גם כן, ואי"ה שם יבואר: (ט) א"א. עין ט"ז. המכוון מדבריו, דרוצה להוכיח לדין דכרב חסדא קיימא לן כבסעיף (ה') [ב] בהג"ה, ופת אפילו בית אחר אין בסעיף א' נמי לא מהני תנאי ברכה למפרע ולא ברכה ראשונה. ומכל מקום לכתחלה לא יעקור ממקומו בלא ברכה שמה ישכח, וגם דצריך לברך במקומו, כמו שכתב המ"א [ס"ק] ח' בשם הב"ח. לזה אמר דעת מהני דיוכל בנישואין לעשות כן לכתחלה (והמ"א גם כן באות ח' דעתו כן, אלא דסובר באות יו"ד דבסעיף א' דווקא מחדר לחדר מהני דעתו, לא מבית לבית לדעת המחבר דעתו לא מהני, ועל כן בסעיף ד' בעבר מיירי, ומלת "כמו" שנוהגין הולכי דרכים הוא לא דוקא. ותיקן בזה קושיית הב"ח בסעיף ג' ג' ד"ה ומ"ש רבינו הראש"ה הקשה דברי המחבר אהרדי, יע"ש). והוכיח מסעיף א' וסעיף ד' דלכאורה הפסקים סותרים זה את זה, כמו שכתב הב"ח,

דמכתב כמו שנוהגין הולכי דרכים משמע לכתחלה עושה כן, דלא כמ"א [ס"ק] יו"ד, ומיירי שהיה בדעתו ומהני אפילו מבית לבית בפת אפילו להמחבר דפסק כרב ששת בסעיף א'. והקשה על הגהות הר"ב בסעיף א' דפסק דוקא מחדר לחדר כו' (ולמ"א ס"ק יו"ד אתי שפיר) א"כ כל שכן לדין בפת אם דעתו כך כמו בנישואין רשאי לילך לשם ושם יברך ברכת המזון על אכילה שנייה ואין צריך המוציא פשיטא לדין, אלא דרשאי לילך לכתחלה לשם לברך שם ברכת המזון. (והמ"א ס"ק ח' ג"כ הביא ראייה מסעיף א', והט"ז לא הונח לו בזה דמכל מקום יש לחלק בין חדר לחדר ובין בית לבית). ומיהו יראה דוקא כשאוכל בבית אחר כזית "מפת" דווקא, דאז גם מקום השני הוה מקומו, ומברך שם. אבל אם אכל פחות מכזית או שלא אכל כלל במקום הנישואין, לא דאז גם דעתו, ואפילו עבר צריך לחזור למקומו שאכל ויברך ברכת המזון שם. אבל במ"א [סיומן] קפ"ד אות א' ג' ד' לא כתב כן, ויבאר אי"ה בסמוך. נמצא פסקן של דברים לפי שיטת הט"ז הוא כך, בדברים הצריכים ברכה במקומו אם אכל כאן אסור לזוז משם עד שיברך ברכת המזון, כבסימן קפ"ד [סעיף א] ומ"א [כאן] [ס"ק] ח', אלא א"כ מצוה עוברת (להתפלל בעשרה אף שלא יעבור זמנה). ואם עבר, כשחזר יוכל לאכול עוד ואין צריך למפרע, ולא המוציא, לדין כרב חסדא. ואם דעתו לאכול בבית אחר כמו נישואין, עושין כן, אוכלין בבתיהם על מנת לגמור הסעודה בבית החתונה. ובמ"א [סיומן] קפ"ד אות ד' בשם הל"ח [דברי חמודות ברכות פ"ח אות לד], ואפשר זה דוקא דיעבר שם, אבל לעקור מתחלה מכאן על דעת לאכול שם כזית בעינין, מפת לא מכסנין, ומכל שכן שלא לאכול כלל לא מהני דעתו לכתחלה.

יין או מים לקבצא קמא קהדר, קא משמע לן: (פ"ק ז' ואין כו'. וכן משמע בגמרא. פסחים דף ק"א ע"א, דאמר שמואל אותם בני אדם ששמעו קידוש בבית הכנסת אין יוצאים לא ירי קידוש, דבעינן קידוש במקומו סעודה. ולא ידי יין, דהיינו שצריכים לברך על היין ששותים בביתם. אף שטעמו בבית הכנסת מכוס של קידוש, דשינוי מקום הוה הפסק, ופריך הש"ס לשמואל למה מקדשין בבית הכנסת, ומשני משום אורחים שאוכלים ושותים בחדרים המוכנים לבית הכנסת והם יוצאים בקידוש זה, דלגבייהו הוה קידוש במקום סעודה. הרי דצריכים לברך בביתם על היין משום שינוי מקום אע"ג שהניחו מקצת אורחים בבית הכנסת, אלא על כרחך דלא מהני הניחו מקצת חברים כשאוכל במקום אחר. ואע"ג דאם אכל דברים שטעונם ברכה לאחריהם במקומו אפילו אכל במקום אחר אין צריך לברך, והא יין לחד דעה בסעיף ה' טעון ברכה לאחריי במקומו ותקשי לדידה דשמואל למה ידי יין לא יצאו כשהולכים לביתם. זה אינו, דהרי כתב הראש"ה נשם פ"י סימן ח' הטעם דבדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומו אין צריך לברך, וז"ל, כיון שאם לא היה אוכל כאן היה צריך לחזור למקומו ולברך, הוה כאלו עדיין הוא במקומו וגמר סעודתו כאן ומברך כאן ברכת המזון, עכ"ל הראש"ה. ואם כן אפילו פת אם אכל פחות משיעור שצריך לברך ברכת המזון, ליכא למימר לקבצא קמא הדר, וכשאוכל במקום אחר צריך לברך. והתם בקידוש על כרחך מיירי שהשומעים שהולכים לביתם, ניהו שטעמו מן היין של קידוש כנוכר לעיל, וכמו שכתבו התוספות שם [ר"ה ויבין], דאם לא כן ודאי אפילו למאן דפליג על שמואל וסבירא ליה דשינוי מקום לא הוה הפסק מכל מקום כיון שלא טעמו מן היין בשעת ברכה ודאי הוה הפסק בין ברכה לטעימה. הובא במ"א לעיל סימן קס"ו ס"ק י"ט, ע"ש. אלא

לנכך על השמים הוה, משום שלא נתנול קביעות הסעודה: (ט) מ"א ס"ק משמע אפילו, ואפילו לא היה דעמו מתחלה. וצ"ע, אפילו צהיה דעמו בעיני דוקא צמת אחד: (י) שם הרמב"ם שפוסק כרב ששת, כ"ל [ט]: (ב) מציא ס"ק ז' וכן משמע בגמרא. פסחים דף ק' דאפילו קידוש צמת הכנסת ושמו צריכים לנכך על יין ששותים צמתם. אע"ג דקידוש פוטר יין שנמך הסעודה, הכל כיון שעקרו צמת הכנסת צריכים לנכך: (י) ש"ע סעיף ג' שבשענה

ב (פ"א פ"ק) וכן משמע בגמרא דקאמר כו'. ג"כ, דבריו תמוהין, היכי הוה הניח מקצת, כיון דלא קבעו [עם] [ט] האורחים במסיבה. דאי לא חימא הכי מה יענה בשית הרמב"ם [י] [בכ"ה ד, א] דחשיב יין מדברים הטעונים ברכה במקומו, ומהני הניח אפילו כשאוכלים במקום אחר [שם הלכה ה]. ולי נראה לקיים דבריו ולא מטעמיה, רכל שאתה פוטר מלברך משום הניח, אינו כי אם אחר שחזרו למקומו, וכן הוא להדיא ברש"י [שם קא, ב] ד"ה אכל דברים [וברש"ם] [שם ד"ה אכל דברים]

כ. הרא"ש צפרק קמא דמענית [מינן יד] בשם הראב"ד [כח]:
קעט א. צרכות דף מ"ב [ע"א]:

צינונים לרמ"א

(*) אהל מועד שער הברכות דרך ח נתיב ה בשם הר"ם:

חכמות שלמה

(פס"ה ח) אדם שישן בתוך מעורו שינת עראי לא היה הפסק. ו"ב עיין במג"א [פ"ק יג] שכתב דע"פ נטילת ידים ענין, דהיינו היסוד הדעת, וכן משמע בענין, והב"א ראה מעצמי פסחים וכו'. הנה לפענ"ד אין זה צורך, דהיינו מקום לחלוק מה לפי מה שכתב המוספות בחנינה דף כ"א [ע"א] ד"ה האות ומחוקר כפירוש, שכתב שם ח"ל, ומיך כ"ה ד"ה שייך היסוד הדעת לפסול רק דומה דהפס שיהיה צדו ואם דעמו הימנו. אבל היי שאלו בידו, כיון שאם, לא שייך היסוד הדעת לפסול. והב"א ר"ה אלתן ראה לדבריו מפרק ג' הגשה [מולין נ"ה] דלמך הפס נמלא בעורה אברים, עולות. חמיות, חטאת, ומשמע שפולה יקרינה וטאת מאלל, ולא נפלה היסוד הדעת, עכ"ל. והנה מיד דברי מה אומר מלת לפסול, וכן דבריהם התמוהים מאל, חל, מה שכתב מפרק ג' דהנה, הנה שם אין עיקר מקומו, רק הביא דרך גרלה, ומקורה היא פרק ו' דשקלים [משה ג] כ"ס, וס' סייס מירושלם וצ"ח שלמים, זה זה טעון עיטור צורה ואל לית השרפה. א"כ מפורש להפוך מדבריהם שכתב שפולה מקריב וטאת מאלל, ונשאלנו על זה מידו היי הנהור הגדול מהו? צ"ח הריש שור מוזמשיט, והשגחי לו דבריהם נכונים, ק"ל טעות סופר י"ס דבריהם. דהנה לר"ם מוכרח, דהמניין פרק ב' דפסחים דף ל"ד [ע"א] פליגי ש"ס יומן וריש לקיש דהיפס הדעת אם היו פסול

הגהות והערות

[כח] הראב"ד ס"ל דהיינו הפסק, והרא"ש שם פליג עליו, ומבאר ב"י סוף סימן, וליע:
[כט] וכן הוא לפנינו במוספות, וע"ש בגליון הש"ס לענ"כ:
קעט א. עיין סימן קס"ו [פ"ק ג]: [ע"ה] (מ"א) ב"י ליתא והוא מוספת דפ"ר:
[ג] שם כתוב לענין הפסק בין נטילה להמואל, דטוב ליה, וע"ש בענין בשם הרא"ש, והוא שש"ע בסיון קס"ה ע"ה, וע"ש במג"א ס"ק ד:
[ד] עיין לנטי ש"ר, ויחזק גס שכוונתו למימן קס"ה ע"ה, ובפי שאלו לשם בסיון קס"ה ריש הסימן:
[ה] עיין הערה ג, ובמחמית השקל:

משמע בענין נטילת ידיו בענין ראשון לריש שטול ידיו בענין שני, מאי טעמא אידי דבעי לומר אגדתא והלילא (פ"ה) אסח דעמיה. ועיין סימן ל"ב סעיף ה' [פ"ק ד]. אלא א"כ שמר ידיו, שאז פטור. ועיין ריש סימן קע"ט [פ"ק ג] מה שכתבתי:

קעט א אינו יבול לאכול

אבל להפסיק בדבור מותר, וכן משמע סימן קס"ג סעיף ו' (כספ משנה ג' כו). * ועיין סימן קס"ו [ג] מה שכתב דאסור. וגם הרא"ה [בספ משנה שס] אינה ראה, דהתם מיידי שנתנו לו הכוס קודם נטילת ידים (כ"ה) כמ"ש שם ס"א [ד]: ב עד שיברך ברכת המזון. אפילו רוצה לברך מחלה אסור, כן כתב הרב צ"ח [ד"ה ו] ויש

לדקדק בדגין מלשון הרא"ש פרק כ"ד מזכרין [בכרות פ"ו סימן לא] שכתב ח"ל, ולית הלכתא וכו' דמחך לנטילת ידים צרכה, ואי אמר ה' ל' ונברך כנטל ידיו דמי לפירוש רש"י [פסחים ק"ה, ד ד"ה כיון כו', ע"כ. משמע דנטל ידיו לכו"ל עלמא לא מצי אכיל, עכ"ל] ה"י. ונריך עיון, דנקיור פסקיו [שם אות לא] צהדיא כתב דאם מזכר בתחלה אחר נטילת ידים מצי אכיל, וכמו שכתב הטור, ואיך יהיה סותר דקיור מה שכתב בצורך. וכן משמע בדבריו ירוחם [נמי ע"ז ח"ו קמט, א] שאין חילוק בין ה' ונברך לנטל ידיו, והוא תלמיד הרא"ש. ועוד, דהרא"ש ע"כ כתב צפרק ערבי פסחים [פ"י סימן ו] צהדיא ח"ל, אף על גב דמשו ידיהו ואיתסר להו למיכל,

כדברי הר"ט, מכל מקום כיון דלא נהוג עלמא כהר"ף, שהיה אין אנו מזכרין צורא פרי הגפן על כל כוס ההגדה, ממילא צמחלל בצעודה לא נקטינן כוונתה, אלא כהר"ש, עכ"ל. (ה) והנה יש חימא על מנהגיו שאנו נוהגים במדינתנו כהר"ף, כמו שכתב רמ"א סימן תע"ד דמנהג האשכנזים כן, וכן דעת רוב הגאונים, א"כ אנו מופסין להלכה כסדרת הר"ף דלע"ה דלכ"ה סילוק וגמר לריך לברך אם הוא צענין דאי אפשר, דהיינו להתפלל ולאכול, ויש לנו לפסוק כדברי הר"ט, אלא שאין צדינו לפסוק נגד הלכה פסוקה כ"ן דפסק דלא הוה תפלה הפסק. מכל מקום בדבר זה שאין מפורש במוספות וצטור ושו"ע, דאם עקרו כולו והלכו להתפלל צדיה הכנסת, דדבר זה נחשב גמר וסילוק והיינו הפסק, על כן נראה לענ"ד דלמעשה יש ליהרר צ"ה, דלא אמרינן דלא הוה הפסק. אלא צמחללין צאוחו חדר, או שהינן מקצת צדיהם, כן נראה לענ"ד:

קעט (א) וגמ"ל ב'. דעת השו"ע לחלק בין נטילת ידיו לה' ל' ונברך צ"ה, דלענין ה' ל' כו' סגי לברך המוציא ולא לריך צרכת המזון, [וגמ"ל ידיו לריך צרכת המזון מחלה. ואול לטעמיה שכתב צ"ח] [ד"ה ויש לדקדק בדגין], והקשה על הטור שהשוה נטל ידיו לה' ל' כו' ממה שכתב הרא"ש פרק כ"ד מזכרין [בכרות פ"ו סימן לא] ח"ל, ואי אמר ה' כו' כנטל ידיו דמי (פ"ה) לפירוש רש"י [פסחים ק"ה, ד ד"ה כיון] והרש"ס [שם ד"ה ית] שפירשו כיון דלמריהו ה' כו' אסור לכו למשחי עד דמזכריתו צרכת המזון. ויש מחלקין בין אכילה לשחיה, ולא מסתבר, עכ"ל [הרא"ש]. משמע מדבריו דנטל ידיו אסור לאכול עד שיברך צרכת המזון כו', עכ"ל [הנ"ל]. ולי נראה תמוה, דהא הטעם שכתב המוספות [מולין פ"ו, ד ד"ה אסור] והרא"ש [מולין פ"ו סימן ה] לענין ה' כו', הוא שייך ממש בענין ידיו, דהא שם הוה הטעם (ה) דאין הפסק בין מעשה לברכה אחרונה, וצרכה אחרונה קאי על כל מה שאכל (י"י) כצ"ה, (דמ"ש) [כמו שכתב]

באר היטב

קעט (א) וליא צשתות. אבל להפסיק בדבור מותר, וכן משמע סימן קס"ג סעיף ו', מ"א [פ"ק א]. והא"י ו"ל אסור, עיין שו"ע ש"ו ש"ו [הלכות סעודה שנת סעיף ג] מעשה על זה:

ביאור הגר"א

[כד] [פס"ה ח] אדם ב'ו. דלא כהראב"ד [מבאר ברא"ש הענין פ"א סימן יד] שפירש מה שכתב בתענית י"ב א' איכא דאמרי אמר רבא לא שנו כו', אף באמצע סעודה, דטעון ברכה למפרע ולכתחילה. ובפסחים ק"ב ב' אמר ליה אב"י מינן כו', דהיינו הפסק סעודה. וליתא, דשם לאחר אכילה קאמר, ולקולא. והא דפסחים שם כפירוש רש"ב [פסחים ק"ה, ד ד"ה ישנו] במצת אפיקומן, משום ב' מקומות, ע"ש. ולא דמי למה שכתב בתוספתא דברכות ה"ל [פ"ק ד] בעל הבית כו' הפליג כו', דשם איכא היסוד הדעת, אבל שינת עראי ליתא היסוד הדעת. ותדע, דאמרינן בפרק ב' דסוכה [כ"ה, א] דישן שינת עראי בתפילין, ואע"ג דאסור להסיח דעתו מהם. וכן כתבו תלמידי רבינו יונה [בכרות יד, ב ד"ה ולא], והרא"ש בפרק ג' דברכות [סימן כח]: [כ"ה] [הנהגה וכן ב'ו]. אהל מועד [שער הברכות דרך ח נתיב ה]. וכמו שכתב בתוספתא ה"ל [פ"ק ד], דוקא בהיסוד הדעת: [כ"ה] דברי רשות. ר"ל, כמו שכתב בסיון תע"ד, דאחר שהתחיל הדבר לא הוה הפסק, אלא דבר הקבוע חובה. ואף תפלה, בסעיף ו' ואין שהות כו', אע"פ שחובה, אינו קבוע לה. ועיין מה שכתבתי שם [פ"ק ב]:

קעט (א) [פס"ה א] וגמ"ל ב'. כן הוא מסקנא שם [בכרות מ"ב, א]: [ב] עד כו'. עיין רש"י שם [בכרות ד"ה אסור מלאכול כו', וכן כתב הרמב"ם סוף פרק ו' מהלכות ברכות [הלכה כן]. משום דמחך לנטילת ידים כו', ע"ש. והטור חלק עליו, ומשוה להב ונברך. וכן כתבו תלמידי רבינו יונה ברמזים [קצור פסקי הרא"ש ברכות פ"ו אות לא]. אבל ב"י [ד"ה ויש לדקדק בדגין] מדייק מרא"ש שם שכתב ואי אמר ה' כו', לפירוש רש"י [פסחים ק"ה, ב ד"ה כיון]. כו'. משמע שסבירא ליה כרש"י. וזהו שכתב [השו"ע] עד כו'. אבל ברא"ש בערבי פסחים סימן (ח) [ז] משמע כדברי הטור, שכתב אע"ג דמשו כו' הא קיימא לן כו'. וכן שם [ברא"ש] סימן י', דהא ליתא, דהא מבי כו'. ועיין תוספות בברכות שם [מ"ב, א] ב"ה תיכף כו', כיון שנטל ידיו באחרונה לאחר סעודה, אסור לאכול עד שיברך, והוא הדיון כו'. אבל תלמידי רבינו יונה שם [ל, א ד"ה אלא] כתבו כדברי ב"י. וזהו שכתב שם [בכרות] תיכף כו'. ועיין מ"א [פ"ק ב] שיישב דברי הרא"ש בברכות, וגם דברי רש"י שם [בכרות] י"ל שזיל לשיטתו בפרק ערבי פסחים ק"ג ב' ד"ה כיון כו', כל שכן בנטילת ידים. אבל בחולין פ"ו ב' [ד"ה כיון דאמר] חזר בו. וכן

אוצר מפרשים

קעט א (מ"א קס"א) ועיין סימן קס"ה מה שכתב הרא"ש דאסור וגם, כ"ל [ח]: (נתיב חיים)

שלחן ערוך השלם > מהדורת פריעדמאן > ג א ו"ח ג (קנ - רמא) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 232) 34170 הודפס מאוצר החכמה

בן איש חי שנה ראשונה פרשת בהעלותך

ב. כשם שהסח הדעת מעכב באכילה ושתייה לענין ברכה כן שנוי מקום מעכב באכילה ושתייה לענין ברכה, ומאחר דרבו הדעות בזה ואנו ק"ל סב"ל אפילו נגד מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו, לכן נזכיר פסק ההלכה מה שהעלו האחרונים לצאת י"ח הכלל של סב"ל והוא, שאם סעד במקום אחד שביד המוציא ואכל פת ובתוך סעודתו שינה מקומו אפילו שהלך לבית אחר ואפילו לא הניח שום אדם בשלחן, אם הסיח דעתו מלאכול אז יברך על דברים שאינם מחמת הסעודה אם ירצה לאכול בין שאוכלם בבית השני בין שאוכלם במקום הראשון אחר שחזר אליו אח"כ, אבל דברים שהם באים מחמת הסעודה לא יברך עליהם בין בבית השני בין כשחזר למקומו בבית הראשון ואף על פי שהסיח דעתו, מפני דכל שהוא בתוך סעודתו לא חשיב גמר סעודה, יען דהפת צריך שיברך עליו בהמ"ז במקומו, לפיכך כשהוא עומד ממקומו לילך למקום אחר אין עמידתו גמר סעודתו אף על פי שהסיח דעתו מלאכול, שהרי צריך הוא לחזור למקומו לברך בהמ"ז, ולכך כאשר חוזר ואוכל דברים שהם באים מחמת הסעודה ע"ד סעודתו הראשונה הוא עושה כדי לסיים סעודתו ולכך אין לברך עליהם בתחלה, וכ"ש כשחוזר ואוכל במקומו הראשון שהוא מקום סעודתו שאין לברך תחלה:

וכל זה איירי בעבר ושינה מקומו, אבל לכתחילה צריך ליזהר שלא לעקור מסעודתו ולגמור אותה במקום אחד עד שיברך בהמ"ז אפילו אם הניח מקצת חברים על השלחן, יען דכל דבר הטעון לאחריו ברכה במקומו מפני חשיבותו צריך לברך אחריו קודם שיעקור ממקומו, כי כמו שמועלת חשיבותו שלא לברך במקום אחר כך מועלת חשיבותו לדבר זה שהוא לברך קודם שיעקור, ואף על פי שהוא אוכל ג"כ במקום השני ומברך שם דנמצא ג"כ מברך בהמ"ז במקום אכילה עכ"ז מה מועיל בכך לאכילה הראשונה שהיתה טעונה ברכה במקומה לכתחילה קודם שיעקור משם משום חשיבותו, אלא שאם כבר עקר אין צריך לחזור ולברך תחלה על מה שאוכל במקום השני שבזה לא יתקן את אשר עוות בעיקרתו, אלא משום שצריך לברך במקום אכילה אוכל הוא מעט במקום השני כדי לברך אח"כ בהמ"ז,

ועל כן לכתחלה לא יעקור בלא ברכה, ואפילו דאם הניח מקצת חברים אין זו עקירה אם היה עתיד לחזור אליהם מ"מ כשהולך לגמור סעודתו בבית אחר הרי הוא עוקר מחבורתו:

וזה אינו אלא בהיכא שלא היה בדעתו בתחילה כשבירך המוציא לגמור במקום אחר, דאז הוי קביעות סעודתו מתחלה במקום זה ולכך צריך לברך ברהמ"ז במקום זה ולא במקום אחר, אבל אם מתחלה כשבירך המוציא היה בדעתו לגמור בבית אחר מותר לברך במקום אחר, שהרי מתחלה לא קבע במקום זה כל סעודתו, וכמו שנוהגים הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומברכים במקום סיום אכילתם, והיינו מפני שלכך נתכוונו מתחלה שלא לקבוע מקום לאכילתם במקום שברכו בו המוציא והתחילו שם לאכול:

בד"א כשעוקר ממקומו הראשון וגומר סעודתו במקום השני, אבל אם הולך למקום הב' ע"ד לחזור למקומו הראשון לגמור סעודתו אין זו עקירה אפילו לא הניח מקצת חברים, ומ"מ אסרו חכמים לעשות כן משום דחיישינן שמא ישכח מלחזור למקומו לברך, ולא התירו לעשות כן אלא רק בהיכא שהולך לבית אחר ואוכל שם, דמאחר שאוכל שם אז ודאי לא ישכח הברכה ולא שכיח שיקום וילך לדרכו בלא ברכה כלל, ולכן אמרינן ודאי כשיקום אחר אכילה מבית השני יחזור למקומו הראשון כדי לברך, ומ"מ טוב שגם בכהאי גוונא יזהר לכתחלה להניח אחד על השלחן במקום הראשון כאשר הולך משם למקום השני, ואפילו אם לא נזדמן לו אדם שאכל עמו שם, יניח אדם אחר אף על פי שלא אכל עמו שם:

וכל זה כשהוא הולך לדבר הרשות או אפילו לדבר מצוה אך היא מצוה שאינה עוברת, אבל לצורך מצוה עוברת כגון מצות לוייה וכיוצא או לבית הכנסת להתפלל עם הציבור, אף על גב דאמרינן אם במקום שהולך בו אינו אוכל דאסרו חז"ל לעשות כן שמא ישכח מלברך לגמרי, עכ"ז כיון שהוא צורך מצוה עוברת מותר לו לכתחלה לילך למקום אחר לעשות המצוה ולברך ברה"מ כשיחזור למקומו ואפילו לא הניח מקצת חברים על השלחן, מפני שאין להניח מצוה עוברת משום חשש שמא ישכח ועיין בש"ע להגאון ר"ז ז"ל ושאר אחרונים:

קעח איז דברים קרויים הפסק בסעודה. ובו ו' סעיפים:

א. (א) היתה אוכל בבית זה ופסק סעודתו (ב) והלך (ג) לבית אחר, (ד) או ישהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו ויצא לו (ה) ^[א*] לפתח ביתו וחזר, הואיל ושנה מקומו (ו) צריך לברך

א פסחים קא. ב לשון הרמב"ם בפסק ד מהלכות ברכות.

באר היטב

קצת עם פת וקצת בלא פת, בזה יש דעות חלוקות, על כן יש לנהג שיאכל תחלה מעט בלא פת ויברך, ואחר כך יאכלם בין בפת בין בלא פת. וזהו בקובע סעודתו על שאר דברים, אבל בקובע סעודתו על הפרות יאכל תחלה פת עם הפרות, ודוק:

משנה ברורה

דעתו לזה בפרוש בשעת ברכת המוציא. ואם אוכל בלא פת, פשיטא שצריך ברכה לפנייהם, ואפילו הם מבשלים, דהוי שלא מחמת הסעודה רק לקנוח בעלמא. אבל אם רוצה לאכל פרות קצת עם הפת וקצת בלא פת, בזה יש דעות חלוקות, על כן יש לנהג שיאכל תחלה מעט בלא פת ויברך עליהן, ואחר כך יוכל לאכל שאר הפרות בין בפת ובין בלא פת. וזהו בקובע סעודתו ללפת הפת בשאר דברים, אבל בקובע סעודתו ללפת הפת בפרות, כיון שאכל מתחלה פרות עם פת יוכל לאכל בסוף פרות בלא פת בלא ברכה:

קעח

הנה מפני שהסימן הזה יש בו פרטים רבים, על כן אקדים לזה הקדמה קצרה כדי להקל על המעיין. הנה בענין שנוי מקום ^[הינה], שהתחיל לאכל והלך למקום אחר ורוצה לאכל שם, או שרוצה לחזור למקומו הראשון ולאכל שם ^[קיימא] לן דצריך לחזור ולברך, ויש בזה שלשה דברים שצריך לבאר. א מהו שנוי מקום, אם מבית לבית או מחדר לחדר. ב באיזה דברים שייך דין שנוי מקום. ג אם שנה מקומו, מה דינו בזה. ונחזור לבאר אחד אחד. ענין שנוי מקום הוא לא מבניין אם הלך באמצע אכילתו מבית זה לבית אחר, בודאי הוי שנוי מקום, ואפילו אם יצא רק חוץ לפתח ביתו בתוך אכילתו, גם כן בכלל שנוי מקום הוא, ואינו מועיל אפילו היה דעתו לזה בשעת ברכה שישנה מקומו, ואפילו אם שנה רק מחדר לחדר, גם כן סוברים הרבה פוסקים דהוא שנוי מקום ^[ועיין במה שכתבנו בזה בבאר הגולה (אות ג)], אף בזה יש חלוקה, דאם היה דעתו בשעת ברכה לשנות המקום מחדר לחדר, מתר, כיון שהוא תחת גג אחד. ומזוית לזוית, אפילו טרקלין גדול לא הוי שנוי מקום כלל כיון שהוא חדר אחד, ואין צריך כלל דעתו לזה. ובאיזה דברים שייך שנוי מקום, איתא בזה פלוגתא בגמרא ^[פסחים קא ע"ב] דרב ששת סבר, בין אם אכל פת ובין שאכל פרות ושאר משיקין, דינן שיהיה בזה דצריך לחזור ולברך. ורב חסדא סבר, דוקא אם אכל דבר שאין טעון ברכה במקומו, רוצה לומר כגון פרות ומשקין שאין מחיב דוקא לברך ברכה אחרונה שלחן במקומו הראשון, ועל כן אמרין דתקף שעקר ממקומו נתבטל קביעתו וצריך לחזור ולברך כשירצה לאכל עוד, אבל אם אכל פת ניש אומרים דהוא הדין כל דבר שהוא משכנת המינים, שהוא דבר שצריך לברך במקומו דוקא, ועל כן אמרין בהו דאפילו אם עקר ממקומו עדין לא נתבטל קביעתו הראשונה, וכל היכא שאוכל, על דעת קביעתו הראשונה הוא וכאלו יושב במקומו דמי, ואין צריך לברך עליו המוציא. ונחלקו הפוסקים בזה, הרמב"ם וסיעתו פסקו כרב ששת דבכל גוני צריך לברך, וזהו טעם שני סעיפים הראשונים, והרא"ש וסיעתו פסקו כרב חסדא, וזהו דעת הגהת הרמ"א שהוא בסוף סעיף ב. וכל זה הוא לענין לחזור ולברך, אבל לכתחלה אין לעקר ממקומו לכלי עלמא בכל גוני. ומה דינו של שנוי מקום, נחלקו הפוסקים גם כן בזה, הרמב"ם וסיעתו סוברים דמשחזר למקומו בתחלה, צריך לברך ברכת המזון ^[או הפרכה אחרונה כשאכל דבר שחביץ עליו לברך ברכה אחרונה] על האכל שאכל מקדם, ואחר כך יחזור לברך ברכה ראשונה על מה שהוא רוצה לאכל עתה, וזהו המזכר בסעיף א, ושאר פוסקים סוברים דאין צריך לברך רק הפרכה ראשונה על מה שהוא רוצה לאכל, אבל הפרכה אחרונה יוצא במה שמברך אחר אכילה השניה והיה קאי על שניהן, וזהו המזכר בריש הג"ה שבסוף סעיף ב. ולמעשה נקטינן הכל כדעת הפוסקים המוכח בהג"ה. ויתר פרטי הדינים המסתעפים לזה יבאר הכל אם ירצה ה' בתוך הסימן. ועתה נתחיל לבאר את דברי הסימן:

א (א) היתה אוכל בבית זה. ומירי באוכל יחיד דאם אכל ביחד עם עוד אנשים ^[ונשאר בני חבורתו במקומו], אין צריך לחזור ולברך לכלי עלמא על ידי יציאתו, וכדלקמן בסעיף ב: **(ב) והלך וכו'.** ואפילו לא נשתהא שם כלל, שמתקף חזר למקומו הראשון, אפילו הכי שנוי מקום מקרי וכדלקמה, וכל שפן אם רוצה לגמר סעודתו במקום השני: **(ג) לבית אחר.** והוא הדין לחדר אחר, גם כן בכלל שנוי מקום הוא, אם לא שהיה דעתו מתחלה לשנות לחדר אחר, וכדלקמה בהג"ה, עין שם: **(ד) או שהיה אוכל וכו'.** אשמועינן בזה, אף על פי שלא פסק מסעודתו כלל, אלא שקראו חברו לדבר עמו דבור בעלמא ויצא לקראתו מפתח ביתו וחזר, הוי כמו שנוי מבית לבית: **(ה) לפתח ביתו.** רוצה לומר, שייצא חוץ לפתחו, דאם מדבר עמו על הפתח אין זה שנוי מקום: **(ו) צריך לברך וכו'.** דעל ידי היציאה ממקומו ^א חשיב כנפסקה סעודתו לגמרי, ומה שאוכל אחר כך ^א כסעודה אחרת דמיא, ולכן מברך ברכת המזון למפרע והמוציא על להבא:

שער הציון

ג. כמו שכתב המחבר בסוף סעיף ב: ד. ונרע מהפסח הדעת דאין מציין רק ברכה לכתחלה, ויהיה מכל מקום סעודה אחת היא, אבל על ידי שנוי מקום חשיב כסעודה אחרת לגמרי ^[לבוש]:

קעח א. ומסתברא דהוא הדין אם נשאר בני ביתו מסבין על השלחן גם כן דינא הכי, דהיי בסעיף ב כתב דוקא אם לא הניחו שם אדם או נעקר הקביעות, אחר כך מצאתי שמעיד כן בספר מעשה רוקח: ב. כסף משנה ולבוש והג"ה א:

ג בית יוסף מלשון הרמב"ם, ד פסחים שם ולשון הרמב"ם שם.

^(א) ^(ה) לַמִּפְרָע עַל מַה שְּׂאָכַל, (ח) וְחֹזֵר וּמִכְרָךְ בַּתְּחִלָּה ^(*) הַמּוֹצִיא וְאַחֵר כֶּף יִגְמַר סְעוּדָתוֹ. יֵאָכֵל אִם דִּבֵּר עִמּוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית, אִף עַל פִּי שְׂשֻנָּה מִקוּמוֹ (ט) מִפְּנֵה לִפְנֵה אֵין צָרִיךְ לִכְרֹךְ. הִגָּה (י) (וְעַיֵן לִקְטָן סִימָן רַעַג. (יא) אִם הָיָה דַעְתּוֹ לֵאכֹל בְּמָקוֹם אַחֵר לֹא מִקְרִי שְׁנוֹי מָקוֹם, וְהוּא שִׁיחֵיו שְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת (יב) בְּבֵית אַחֵד. וְעַיֵן לִקְטָן סִימָן קַפְדִּי: **ב.** יְחֻבְרִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵין לֵאכֹל וַיֵּצְאוּ (יג) לִקְרֹאת חֵתָן אוֹ לִקְרֹאת כֶּלֶה, אִם הִנִּיחוּ שָׁם (יד) מִקְצָתָן, חֹזְרִים לְמָקוֹמָם וְגוֹמְרִין סְעוּדָתָן וְאֵינָם צָרִיכִין (טו) לִכְרֹךְ שְׁנִיָּה, וְאִם לֹא הִנִּיחוּ שָׁם אֲדָם, (טז) כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים צָרִיכִים בְּרִכָּה לְמִפְרָע (יז) וְכִשְׁהֵם חֹזְרִים צָרִיכִים בְּרִכָּה לְכַתְּחִלָּה, (יח) וְכֵן

שְׁנֵי תִשּׁוּבָה

(א) לַמִּפְרָע. עַיֵן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵן מִגֵּן אֲבֵרָהּ מִה שְׂכַתָּב בְּסֻדְהָ קָטָן ב בְּרֹאָה מִקוּמוֹ הִרְאִישׁוֹן לֹא מִקְרִי שְׁנוֹי מָקוֹם, וְעַיֵן בְּאֵר הָעוֹזֵר שֶׁהָאֵרֶץ בְּדִינָה שְׁנוֹי מָקוֹם וְכַתּוּב דְּמַחְדֵּר לְחֵדֵר אֶפְלוֹ רֹאָה מִקוּמוֹ לֹא מִהֵנִי אִם לֹא הָיָה דַעְתּוֹ מִתְּחִלָּה לֵאכֹל בְּחֵדֵר אַחֵר כו', עַיֵן שָׁם:

בְּאֵר הַלֵּכָה

^(*) ^(ב) הַמּוֹצִיא. וְאִם הִפְלִיג וְהִסִּיחַ דַעְתּוֹ, נוֹטֵל דְּרִי וּמִכְרָךְ גַּם נִטִּילַת יָדִים, וְאִם לֹא הִסִּיחַ דַעְתּוֹ מִשְׁמִירַת דְּרִי, יֵשׁ לַעֲיֵן בְּדִבְרֵי לַעֲנִין נִטִּילָה:

ב ^(*) ^(ג) בְּבֵית אַחֵד. עַיֵן בְּמִשְׁנֵה בְּרִירָה לְדִינָה בְּחֵדֵר אַחֵד, כֵּן כְּתֹב הַמֶּגֶן אֲבֵרָהּ וּשְׂאָרֵי אַחֲרוֹנִים, דְּמַחְדֵּר לְחֵדֵר אִף בְּבֵית אַחֵד הָיָה שְׁנוֹי מָקוֹם, וְכֵן מִשְׁמַע בְּסִימָן רַעַג וּבְסֻדְהָ א כָּאֵן וְעַיֵן שָׁם בְּטוֹר וּבֵית יוֹסֵף שְׂכֻכְרִים כֵּן בְּפִשְׁטוּת, אֲלֵא דָאם רֹאָה מִקוּמוֹ הִרְאִישׁוֹן אוֹ שֶׁהָיָה דַעְתּוֹ כִּזְהָ בִשְׁעַת בְּרִכָּה יֵשׁ לְהִקָּל כִּזְהָ, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב לְמַעַל בְּסֻדְהָ א. וְלִפִּי זֶה אִם אָכַל פְּרוֹת וּמִשְׁקִין שְׂאֵין טְעוּיִין בְּרִכָּה בְּמִקוּמָן וְכִנְסָם בְּאִמְצָע לְחֵדֵר אַחֵר, שְׂאֵין רֹאָה מִקוּמוֹ הִרְאִישׁוֹן, אֲסוּר לוֹ לֵאכֹל שָׁם בְּלֹא בְרִכָּה לְכָלִי עֲלָמָא וְדָאָר לְדַעַת הַהִנִּיָּה לְקַמָּה, בְּפִירוֹת וּמִשְׁקִין מִדְּרִי, וְאִף בְּחֵדֵר לְמִקוּמוֹ זֶה טְעוּן בְּרִכָּה לְכַתְּחִלָּה. וְהִנֵּה דִין זֶה, אִף שֶׁהוּא כְּתוּב בְּכַתּוּב אַחֲרוֹנִים קֶשֶׁה מֵאֵד לְהִזְהֵר כִּזְהָ, וְכַמְדָּמָה שְׂאֵין הָעוֹלָם נוֹהֲגִין כֵּן. וְחִפְשִׁיתִי בְּמִקְרִי הַדִּין וּמִצָּאִיתִי שְׂאֵין דִּין זֶה מִבְּאֵר, דְּהִמְעֵינן בְּפִסְחִים קֹא בְּתוֹסְפוֹת דְּבֹר הַמִּתְחִיל אֲכַל וּבְרֹא"ש שָׁם יִרְאֶה דְּזֹהוּ רַק לִפִּי גִרְסַתִּי דְּגָרְסִי בְּגִמְרָא גַבִּי קְדוֹשׁ, אֲכַל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְכו', וְלִדְרִידָהוּ דִּין קְדוֹשׁ בְּמָקוֹם סְעוּדָה וְשְׁנוֹי מָקוֹם שְׂוִין, אֲכַל אִם נִגְרַס אֲכַל מִפְּנֵה לִפְנֵה לֹא, נִהִיָּה מִכְרָחִים לֹמַר דְּסוּבֵר הַגְּמָרָא דְּמִפְּנֵה לִפְנֵה וּמַחְדֵּר לְחֵדֵר שְׂוִים אַחֲרֵי שֶׁהֵם תַּחַת גַּג אַחֵד, וְאִם נִחְמִיר בְּמַחְדֵּר לְחֵדֵר הוּא הַדִּין דְּצָרִיךְ לְהַחֲמִיר בְּמִפְּנֵה לִפְנֵה וְדָא לֹא הִכִּי מֵאִי מִיָּתִי הַגְּמָרָא רָאִיָּה מִכּוּ עָנָן, דְּהֵתָם הָיָה מֵאֲנָא לֹאֲרֵעָא, וְאִם כֵּן כִּד מְקַלְטִין אַחֵר כֶּף בְּמִפְּנֵה לִפְנֵה לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם, נִכְלָל בְּעֵינֵן זֶה גַם בְּמַחְדֵּר לְחֵדֵר, דְּדוּקָא בְּמִבֵּית לְבֵית מִקְרִי שְׁנוֹי לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם, וְכַלְשָׁנָא דְּגִמְרָא שָׁם, לֹא שְׁנוֹ אֲלֵא מִבֵּית לְבֵית, דְּהָא לִפִּי גִרְסָא זוֹ עַל כְּרִתָּךְ דְּצָרִיךְ לְחַלֵּק בֵּין דִּין שְׁנוֹי מָקוֹם לְדִין קְדוֹשׁ בְּמָקוֹם סְעוּדָה, וְכַמוֹ שְׂכַתּוּב בְּחִדוּשֵׁי מְהָרֵם חֲלָאן"ה וְשֶׁהָיָה פְלִמְדִּי הַרְשָׁב"א לְדַעֲנִין קְדוֹשׁ בְּעֵינֵן מָקוֹם סְעוּדָה מִמֶּשׁ וּמִקוֹם פְּתָא גְרִיס, לְכֶךְ אֶפְלוֹ מִפְּנֵה לִפְנֵה אֲסוּר, אֲכַל לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם, בְּעִקְרִיהָ גְמוּרָה תְּלִיא מִלְתָּא וּמִפְּנֵה לִפְנֵה לֹא הָיָה צָרִיכָה, עַיֵן שָׁם. וְהִנֵּה גִרְסָא זוֹ סִבָּר מִנָּה וְכו' אֲכַל מִפְּנֵה לִפְנֵה לֹא, מִצָּאִיתִי בְּכַתּוּב רֵאשׁוֹנִים, וְהוּא בְּפִירוֹשׁ רַבְנֵי חֲנַנְאֵל וּבְכַתּוּב ג וּבְר"ף וְכֵן בְּחִדוּשֵׁי מְהָרֵם חֲלָאן"ה וְהִנֵּה אִף מִי שְׂרָצָה לְדַחוּת דָּאִיָּה זוֹ וְיִאֲמַר דַּעַל כָּל פְּנִים לֹא מִצִּינוּ הֵתִי בְּהִדְיָא בְּגִמְרָא לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם אֲלֵא בְּמִפְּנֵה לִפְנֵה, וְכַמוֹ שְׂכַתּוּב הַגְּמָרָא אֲכַל מִפְּנֵה לִפְנֵה לֹא, אֲשִׁיר לֹא, גַם אֲסוּר לֹא מִצִּינוּ, דְּאִדְרִידָהוּ מִסִּיפָא דְּלִשְׁנָא, דִּיכּוּ מִרְאֵשׁ הַמִּמְרָא דְּקָאֲמֵר הַגְּמָרָא לֹא שְׁנוֹ אֲלֵא בְּמִבֵּית לְבֵית, וּמַחְדֵּר לְחֵדֵר לֹא הָיָה בְּכָלִל זֶה. וְהִנֵּה דַעַת הַרְמְב"ם כְּתֹב בְּבֵית יוֹסֵף דְּהוּא סוּבֵר גַּם כֵּן כְּהִתּוֹסְפוֹת וְהִרְאִישׁ דְּקְדוֹשׁ בְּמָקוֹם סְעוּדָה וְשְׁנוֹי מָקוֹם דִּינָם שְׁוִיה, וְכִי הִיכִי דְּמַחְמִירֵנן בְּמַחְדֵּר לְחֵדֵר לַעֲנִין קְדוֹשׁ הַדִּין דְּמַחְמִירֵנן לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם, וְלֹא מְקַלְטִין אֲלֵא מְזוּיָת לְזוּיָת בְּאוֹתוֹ חֵדֵר, אֲכַל מִהֲרֵב הַמְּגִיד בְּפֶרֶק כֹּט מֵהַלְכוּת שְׂכַת מוֹכֵחַ בְּהִדְיָא דְּסוּבֵר דְּדַעַת הַרְמְב"ם לְהִפָּךְ, דְּמַחְלִקִין בֵּין קְדוֹשׁ בְּמָקוֹם סְעוּדָה וּבֵין שְׁנוֹי מָקוֹם בְּסֻדְהָ, וּבְשְׁנוֹי מָקוֹם אִף מַחְדֵּר לְחֵדֵר לֹא הָיָה שְׁנוֹי מָקוֹם, דְּגַם הוּא גּוֹרֵם שָׁם בְּגִמְרָא לְגַבִּי קְדוֹשׁ, סִבָּר מִנָּה וְכו' אֲכַל מִפְּנֵה לִפְנֵה לֹא וְכו' וּנְכַגְרַסֵּת הַגְּאֹנִים הַנִּזְלָו, וּמִפְּרָשׁ שָׁם דְּדִבְרֵי זֶה קָאִי עַל מַחְדֵּר לְחֵדֵר, דְּמִפְּנֵה לִפְנֵה הִנֵּה, מִפְּנֵה אַחֵד שְׂכַתִּית לִפְנֵה הַשְּׁנִי שְׂכַתִּית הַבֵּית, אִף שְׂכַתִּית מִתְּחִלָּה חֲדָרִים הִרְבָּה וְנוֹהֲכִים פְּרוּשׁ זֶה מִדְּבָרֵי הַגְּאֹנִים, עַיֵן שָׁם. וְכִזְהָ מִתְּנִיב שְׂפִיר הַגְּמָרָא דְּמִיָּתִי רָאִיָּה (*) בִּיה"ל זֶה שִׁיד לְעוֹמֵד הַבֵּית.

בְּאֵר הַיֵּטֵב

6. לַמִּפְרָע. פְּרוּשׁ, לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לִכְרֹךְ בְּרִכַּת הַמְּזוֹן קֶדֶם שְׂעִינְקָר כְּמוֹ שְׂכַתּוּב סֻדְהָ ב, וְאִם לֹא בִרְךָ קֶדֶם שְׂעִינְקָר צָרִיךְ לְחֹזֵר לְמָקוּמוֹ וּלְכְרֹךְ בְּרִכַּת הַמְּזוֹן וְאַחֵר כֶּף יֵאָכֵל בְּמָקוֹם שִׂירָצָה, רַק שְׂיִכְרָךְ הַמּוֹצִיא תַחֲלָה, וְעַיֵן סִימָן קַפְדִּי:

מִשְׁנֵה בְּרִירָה

(ז) לַמִּפְרָע. וּבְמִקוּמוֹ הִרְאִישׁוֹן. וּלְכַתְּחִלָּה כְּשִׂרָצָה לְצֹאֵת מִמָּקוּמוֹ צָרִיךְ לִכְרֹךְ בְּרִכַּת הַמְּזוֹן קֶדֶם שְׂעִינְקָר, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב סֻדְהָ ב, וְרַק בְּדִיעֵבֶד כְּשִׂלָּא בִרְךָ מִתְּחִלָּה צָרִיךְ אַחֵר כֶּף לְחֹזֵר וּלְכְרֹךְ בְּרִכַּת הַמְּזוֹן בְּמָקוּמוֹ, שְׂכָךְ הוּא מִצְוָה, וְאַחֵר כֶּף יִכְרֹךְ הַמּוֹצִיא וְיֵאָכֵל בְּמָקוֹם שִׂירָצָה: (ח) וְחֹזֵר וּמִכְרָךְ בַּתְּחִלָּה הַמּוֹצִיא. וְהִנֵּה, כְּשִׂעוּמֵד בְּאִמְצָע סְעוּדָת פֶּת, וְכָל שְׂכָן אִם לֹא אֲכַל מִתְּחִלָּה רַק פְּרוֹת אוֹ מִשְׁקִין, בְּרֹדָאִי שִׂיךְ בְּהוּ שְׁנוֹי מָקוֹם, וְכִדְלִקְמָה בְּסֻדְהָ ב: (ט) מִפְּנֵה לִפְנֵה. הִנֵּה בְּאוֹתוֹ חֵדֵר, "וְאִף שְׂאֵין נִרְאֶה לְפָנָיו מִקוּמוֹ הִרְאִישׁוֹן מִחֲמַת הַפֶּסֶק דְּבִר מִתְּשַׁמִּישֵׁי הַבֵּית, כְּמוֹ תַנּוּר אוֹ פֶּאֶרְאוּוֹא" וְכִיּוֹצֵא כִּזְהָ, אֵין זֶה שְׁנוֹי מָקוֹם כִּיּוֹן שֶׁהוּא בְּחֵדֵר אַחֵד: (י) וְעַיֵן לְקָמָן וְכו'. רוּצָה לֹמַר, דְּשָׁם מִיָּרִי לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם גַּבִּי קְדוֹשׁ, וְהוּא הַדִּין לַעֲנִינָנוּ: (יא) אִם הָיָה דַעְתּוֹ. רוּצָה לֹמַר, "שְׂבִשְׁעַת בְּרִכָּה חֲשֵׁב לֵאכֹל גַּם בְּמָקוֹם הַהוּא: (יב) בְּבֵית אַחֵד. הִנֵּה, תַּחַת גַּג אַחֵד, וְאֶפְלוֹ מַחְדֵּר לְחֵדֵר אוֹ מִבֵּית לְעִלְיָה, וְאִף שְׂאֵין רֹאָה מִקוּמוֹ, "וְהוּא הַדִּין אִם רֹאָה מִקוּמוֹ הִרְאִישׁוֹן שְׂאָכַל שָׁם אֶפְלוֹ דְּרָךְ חֲלוּן, וְאֶפְלוֹ מִקְצָת מִקוּמוֹ, נְמִי מוֹעִיל, אִף שֶׁלֹּא הָיָה דַעְתּוֹ מִתְּחִלָּה. וְדוּקָא מַחְדֵּר לְחֵדֵר בְּאוֹתוֹ בֵּית, "אֲכַל מִבֵּית לְבֵית, אִף שְׂפִמּוּכִין זֶה לְזֶה, מִסְתַּפְּקִים הָאֲחֲרוֹנִים דְּאִפְשָׁר דָּאִין לְהִקָּל עַל יְדֵי רֵאִית מָקוֹם. וְדַע, שְׂלִפִי הַמִּבְאֵר לְקָמָן בְּהַגִּיָּה דְּאֵנּוּ נוֹהֲגִין כְּהַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא לִכְרֹךְ עַל יְדֵי שְׁנוֹי מָקוֹם כְּשִׂעוּמֵד בְּאִמְצָע סְעוּדָת פֶּת, "תו אֵין נִפְקָא מִנָּה לְדִינָא כָּל הַחֲלוּקִים הָאֵלוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ לַעֲנִין שְׁנוֹי מָקוֹם, רַק לַעֲנִין מִסְבִּין לֵאכֹל פְּרוֹת וּשְׂאָרֵי מִשְׁקִין, דְּכִהֵם לְכָלִי עֲלָמָא שִׂיךְ דִּין שְׁנוֹי מָקוֹם: **ב** (יג) לִקְרֹאת חֵתָן וְכו'. וְהוּא הַדִּין כְּשִׂיָּצָא "לְדִבְרֵי הַרְשׁוּת, וְהָא דְּנִקְט לִקְרֹאת חֵתָן, לְרִבּוּתָא, דְּבִלָּא הִנִּיחוּ שָׁם אֲדָם, צָרִיךְ לִכְרֹךְ בְּרִכַּת הַמְּזוֹן מִקֶּדֶם שְׂיִצְאוּ אִף שְׂיִצְאוּ לְדִבְרֵי מִצְוָה: (יד) מִקְצָתָן. וְאֶפְלוֹ "רַק אַחֵד: (טו) לִכְרֹךְ שְׁנִיָּה. הִנֵּה בְּרִכַּת הַמּוֹצִיא, אִף שְׂשֻנָּה מִקוּמָן בִּינְתִים, דְּכִיּוֹן שְׁנִשְׂאָר מִקְצָתָן בְּמִקוּמָן לֹא פִסְקָה סְעוּדָתָן בְּהִיָּצָאָה: (טז) כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים וְכו'. דְּכִיּוֹן שֶׁלֹּא הִנִּיחוּ שָׁם אֲדָם נִפְסָקָה סְעוּדָתָן עַל יְדֵי הִיָּצָאָה, וְכִשְׂאֹכַל אַחֵר כֶּף הָיָה כְּסֻדְהָ חֲדָשָׁה: (יז) כְּשֶׁהֵם חֹזְרִים וְכו'. בְּאִמְתָּ כִּכְר כְּתֹב זֶה בְּסֻדְהָ א וְכַפֵּל הַדְּבָרִים "בְּשִׁכִּיל הַחֲדוּשׁ דְּהִנִּיחַ מִקְצָת חֲבָרִים, אוֹ לְמַה שְׂכַתְּבֵנוּ בְּסֻדְהָ קָטָן יג: (יח) וְכֵן אִם הָיָה וְכו'. אֲשִׁמּוּעִינן "דְּגַם כִּזְהָ מִהֵנִי הִנִּיחַ מִקְצָת חֲבָרִים כְּמוֹ בְּסֻדְהָ פֶת:

שְׁנֵי הַצִּיּוֹן

הַעוֹזֵר חוֹלְקִין, אַחֲרֵי דַעַם הַדִּין דְּמַחְדֵּר לְחֵדֵר הָיָה בְּכָלִל שְׁנוֹי מָקוֹם אֵינוּ מִכְרָךְ כָּל כֶּף, יֵישׁ כְּמָה רֵאשׁוֹנִים דְּפִלְגִי כִזְהָ, וְכַמוֹ שְׂכַתְּבֵנוּ בְּבֹאֵר הַלֵּכָה (אוֹת ג): י. אַחֲרוֹנִים: **ב** יא. אַחֲרוֹנִים: יב. גְּמָרָא, זָקֵן אוֹ חוֹלֵה, זָקֵן אוֹ לֹא זָקֵן, אֲלֵא דְּאִרְחָא דְּמִלְתָּא נָקִט בְּנֵית יוֹסֵף וְהַגְרָא: יג. הַגְרָא: יד. מִגֵּן אֲבֵרָהּ וְאִלְיָה רַבָּה וְהַגְרָא וּשְׂאָרֵי אַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּשִׁי" וְעַיֵן בְּרֹא"ש פֶּרֶק עֲרֵב פִּסְחִים סִימָן כו שְׂדַעְתּוֹ גַּם כֵּן דְּמִהֵנִי הִנִּיחַ אִף בְּרִכָּרִים שְׂאֵין טְעוּיִין בְּרִכָּה בְּמִקוּמָן:

אם היו מסבין לשותות או לאכל פרות, שכל המשנה מקומו הרי (יט) פסק אכילתו, (כ) ולפיכך מברך (כא) למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכל. והמשנה מקומו מפנה לפנה (כב) [*] (כג) בבית אחד (כד) אינו צריך לחזור ולברך. (כד) "אכל" במזרחתה של תאנה זו ובא לאכל במערבה, (כה) צריך לברך. הגה (כו) ויש חולקים בכל מה שכתוב בסימן זה, רק סוברים ששנוי מקום אינו אלא כהסח הדעת, ולכן אם שנה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא לפני מה שרוצה לאכל אכל לא על מה ששכר אכל (תוספות ורשב"ם והרא"ש ומדכ"י פרק ערבי פסחים וטור). ודוקא שלא הניח מקצת חברים בסעודה ואכל מדברים שאין צריכים ברכה במקומם, (כז) אכל אם הניח מקצת חברים, או אפילו לא הניח (כח) [*] ואכל דברים שצריכין ברכה במקומם, אפילו מה שרוצה לאכל אחר כך.¹ אין צריך לברך (סמ"ק ואור זרוע). ולכן מי שפסק סעודתו והלך ללכת אחר, (כט) או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו אפילו (*) הביה"ל נמצא בעמוד הקודם

באר היטב

3. שכבר אכל. דהברכה אחרונה על אכילתו שניה עולה לכאן ולכאן, רק לפניה צריך לברך כדון נמלך: ג. אין צריך לברך. ואז אפילו הלך למקום אחר בתוך הסעודה ושתה יין או מים אין צריך לברך דלקבעה קמא הדר, בית יוסף מגן אברהם: ד. לבית אחר. והא דכתב רמ"א לעיל, והוא שהא שני המקומות בבית אחד, הינו

באר הגולה

מרב ענין דמירי מאנא לארעא על מפנה לפנה, דגם מפנה לפנה הפונה מחדר לחדר, ענין שם, ואפשר דגם כל הנאונים הנ"ל דגוסי מפנה לפנה, סבירא להו כן, ומחפרש הסוגיא בפשיטותו, ולפיכך הקל הרמב"ם גבי קדוש מנזרת לזוית, דזהו אינו בכלל מפנה לפנה שבש"ס, ואם כן גבי שנוי מקום דקאמר בגמרא דדוקא מבית לבית אכל מפנה לפנה מתר, על כרחך קאי נמי על מחדר לחדר, דזה נקרא מפנה לפנה, וכנ"ל ונמשך לשון הש"ס דקאמר רק מבית לבית הרי שנוי מקום, דמשמע דכל שבחוף הבית לא הוי שני. והרמב"ם שהעתיק נמי בענינו גבי שנוי מקום כלשון הגמרא דמפנה לפנה בבית אחד מתר, לפי זה בעל כרחך כונתו גם כן אף על מחדר לחדר, דכיון שהוא בבית אחד מתר, דלפי הנזכר בתחלה לאסר אלא מבית לבית ונמנע מאד מה ששנה הרמב"ם לשונו, דלגבי קדוש מנזרת לזוית וקאן כתב מפנה לפנה. הי"א מדרבנן, דלהרב המגיד, דעת הרמב"ם דמחדר לחדר לא הוי שנוי מקום, וגם מדעת בה"ג ורבינו חננאל ור"ף על פי גרסתם נראה כן, וגם מצינו לרש"י שסובר בהדיא לענין שנוי מקום דמבית לעליה לא הוי שנוי מקום והוא הדין מחדר לחדר, דהוא גורס בשניהם אכל ממקום למקום לא ונעל כרחך דמחלקין בין קדוש לשנוי מקום בסעודה, וכן באור זרוע העתיק דבריו לדינא, ענין שם. ועל כן, אף דראוי ונכון לחוש לכתחלה לדעת האחרונים שלא לכנס אפילו מחדר לחדר באמצע אכילתו בדברים שאין טעוניה ברכה אחרונה במקומן, אם לא שהיה דעתו לזה מתחלה בשעת ברכה, מפל מקום הנהגה להקל בזה אין למחות בידו דיש לו על מי לסמך, וכנ"ל, ועל כל פנים בדיעבד בודאי אין להצריך ברכה בהן, דמידי ספקא לא נפקא ופסק ברכות להקל, ובכיוול לראות מקומו הראשון בודאי יש להקל אף לכתחלה, וכנ"ל בסוף סעיף א במשנה ברורה:

[*] ואכל דברים שצריכין ברכה וכו'. הינו, שמתחלה אכל דברים הצריכים ברכה במקומן, אכל במקום שהלך עתה בתוך הסעודה, אפילו שתה יין וימיר שברך מתחלה על היין בסעודת הפת או מים אין צריך לברך, דהא על כרחך צריך לחזור לקביעותו הראשון והרי פעומו באמצע הסעודה ומגן אברהם בשם תוספות ושאר אחרונים:

משנה ברורה

(יט) פסק אכילתו. וגרע¹ מהסח הדעת שאין מברכין רק ברכה לכתחלה פשוטו לאכל, דזה נחשב כסעודה אחרת לגמרי: (כ) ולפיכך מברך וכו'. הינו, כשלא ברך ברכה אחרונה קדם יציאתו מברך עתה כשחזור, וכמו לענין פת לעיל בסעיף א: (כא) למפרע. ובזה אין צריך לחזור למקומו דוקא, אלא יכול לברך אפילו במקום השני, דרך בפת מצותו לכלי עלמא לחזור ולברך במקומו, כדלקמן בסעיף ה: (כב) בבית אחד. פרוש, בחדר אחד ומגן אברהם ושאר אחרונים. ועין מה שכתבנו בבאר הגולה (אות ג): (כג) אינו צריך וכו'. ואף ששנה מקומו לגמרי לאכל בנזית האחרת אין צריך לחזור ולברך, דזה אינו נחשב שנוי מקום, ואף שאין רואה מקומו הראשון כגון שפסקי תנור וכיוצא בזה, כיון שהוא בחדר אחד: (כד) אכל פרות התאנה עצמה: (כה) צריך לברך. כיון שהתאנה מפסקת י"א ואינו רואה מקומו הראשון, ומירי שלא עמדה התאנה בתוך הקף מחיצות, י"א דאם עמדה בתוך הקף מחיצות, אף שאין רואה מקומו אין צריך לברך, דחשיב הכל מקום אחד, וכמו שכתבנו לעיל בשנה מקומו בחדר אחד. ועין לקמא בסעיף ג לענין מאילן לאילן. ואם היה דעתו בשעת ברכה לאכל גם במערבו של אילן, י"א אומרים דמהני בכל גווי: (כו) ויש חולקים וכו'. בתרתי פליגי על דעה ראשונה. אחד, דהם לא מצרכי ברכה למפרע לעולם מחמת שנוי מקום, ורק ברכה לכתחלה קדם שיאכל שנית, דחשיב רק כהסח הדעת ולא כמה שפסק סעודה הראשונה לגמרי, ועל כן הברכה אחרונה עולה לשניהם. וגם סבירא להו, דגם זה שצריך ברכה ראשונה הוא רק בעומד בסעודת פרות או משקין, דתכף ביציאתו חוץ לפתח ביתו נפסקה סעודתו [אם לא הניח שם מקצת חברים, כ"א ואפילו הלך רק לעשות צרכיו לקטנים], אכל בפת ומיני דגן שצריכין לחזור ולברך במקומן, לא נפסקה הסעודה בהיציאה ואין צריך אף ברכה ראשונה, ובאלו לא שנה מקומו כלל, אם לא שהסיח דעתו מלאכל עור, וכדלקמא: (כז) אכל אם הניח וכו'. דכיון ששנאו מקצתו ואפילו אחד במקומו, לא נפסקה הסעודה, וחוזרין לאכל או לשתות בלי שום ברכה, אף שהיתה מסבתן לאכל פרות או משקין: (כח) ואכל דברים וכו'. כתב במגן אברהם סימן רי, דוקא כשאכל בנזית, דאם אכל רק פחות מפזית פת קדם שיצא, דינו כמו פרות, דהא אין צריך לברך אחריו, וממילא מיד שיצא לחוץ צריך ברכה ראשונה אף שחזר למקומו, ועל כן צריך לזהר לכתחלה שלא לצאת ממקומו אף מחדר לחדר [היכי שאין רואה מקומו], קדם שיאכל בנזית: (כט) או שהיה אוכל וכו'. אף שלא אשמועינן בכבא זו שום רבותא, נקט לישנא דהמחבר בסעיף א ופסק להפך:

שער הציון

טו. לבוש: טז. מגן אברהם ושאר אחרונים: יז. דע, דכל זה לדעת המחבר דפסק דאפילו בדברים השעוניה ברכה במקומן נמי יש שנוי מקום, מה שאין כן להרמ"א דפסק לקמא דבדברים השעוניה ברכה במקומן אין שייך שנוי מקום כלל, אם נסבר בדעת היש אומרים בסעיף ה דכל שבעה מינים טעונים ברכה במקומן, על כרחך יפרש דין זה דאכל

לפתח ביתו או למקום אחר, כשחוזר לפעולה אין צריך לברך כלל, דהא פת צריך ברכה במקומו לכלי עלמא, מיהו [ח*] אם הסית דעתו, כשחוזר (ה) ודאי [ח*] צריך לברך על מה שרוצה לאכל אחר כך (בית יוסף (ורשב"א) (ורשב"ם)). (א) ואין חלוק בין תור למקום שאכל כבר ובין (אב) סיים סעודתו במקום אחר (רמב"ם פרק ד' ור"ן), וכן נוהגין במדינות אלו. מכל מקום (אג) לכתחלה לא יעקר (אד) ממקומו (הה) [ח*] בלא ברכה,

באר היטב

ה. לברך. וגם כן לטל ידיו ולא יברך, עין סימן קסד: ו. אחר. אבל בהנחת מקצת חבירים, בשאר דברים בעינין דוקא שחזר למקומו, אבל כשאכל במקום אחר צריך

באר היטב

[ח*] אם הסית דעתו כשחוזר ודאי וכו'. הנה אף דבאבן העזר הקשה על סתימת הדין מהא דסימן קעט, דאיתא שם דלענין אכילה דעת הרבנו יונה ובר"ן דלא חשיב הסתה דעת, ומחמת זה רצה לחדש דלענין פת אין הסתה דעת גורם ברכה שניה בענינו, כבר סתמו כמה אחרונים (הגר"ו והבית מאיר והמגן גבוים) שלא כדבריו, מטעם דהתם אינו כשיושב במקום אחר, אמרינן דדרך האדם אחר שנמלך, לחזור ולאכל, ועל כן לא חשיב הסתה דעת, מה שאין כן בענינו כשעקר והלך ממקומו:

[ח*] צריך לברך על מה וכו'. וצריך גם כן לטל ידיו ולא יברך (אחרונים):

[ח*] בלא ברכה. משמע מזה דדעת הרמ"א דכשהוא יוצא טעון ברכה. ובאמת המעין בהר"ן יראה דדבריו שם הוא רק לשיטתו דעל ידי עקירה ממקומו נחשב כגמר סעודה וצריך אחר כך ברכה לכתחלה, ולכן כתב דצריך לברך גם ברכת המזון קדם שיצא, אף דאפשר לשוב ולברך חישנין שמא ישכח, וכמו בכל גמר סעודה, דהכי קימא לן בסימן קפד. מה שאין כן לדעה זו דלא נחשב על ידי הוצאה לגמר סעודה, דחוזר לפעולתו לאכל בלי שום ברכה כלל, מנא לן להצריך לכתחלה ברכת המזון קדם שיצא, ואדרבה הלא יש בזה משום ברכה שאינה צריכה כשמברך באמצע סעודתו. ואחר כך מצאתי שהגאון ר' עקיבא איגר בחידושי עמד בזה, עין שם. אמנם נראה לומר דמקור דברי הרמ"א הוא מתוספות והרא"ש שכתבו לשיטתם הנ"ל בהג"ה דברכת המזון למפרע לעולם אין צריך על ידי שני מקום לכלי עלמא, דאינו אלא כהסתה דעת דמצריך רק ברכה לכתחלה, ואפלו הכי כתבו דמשום עצה טובה שמא ישא עד שירעב ויפסיד הברכה המזון צריך לברך כשעקר ממקומו לצאת, וכן רמז הגר"א בבאורו מקור לדין זה מדברי התוספות, ואם כן מסתברא לכאורה לומר דזה שיש ג' לדין דסבירא לן כרב חסדא. ומכל מקום אפשר לומר דזהו נמי רק לרב ששת שם דמצריך ברכה ראשונה על כל פנים מן הדין ביציאתו דחשיב כהסתה דעת, ולכן אמרינן דיברך גם ברכת המזון קדם יציאתו שמא ישא עד שירעב כיון דכלאו הכי הסיח דעתו מאכילתו, אבל למאן דסבירא לה דאין צריך ברכה לכתחלה כשחוזר לפעולה פת דלא חשיב הסתה דעת, לדידה גם ברכת המזון אין צריך כשיצא אף מצד עצה טובה, דלא שיש לברך באמצע סעודה, וכו'. והנה לכאורה יש להוכיח זה מבריתא גופא דקאמרה, דכשהניח שם זקן וחולה אין צריך ברכה כשיצא ולא ברכה לכתחלה כשחוזר, והינו, אף מצד עצה טובה, והטעם בעל כרחך הוא כמו שכתבנו, דכיון דלא חשיב הסתה דעת אין שיש לברך, ואם כן ממילא הוא הדין לדין דסבירא לן דלעולם אין חשיב הסתה דעת. אבל זה יש לדחות, דאפשר דהטעם הוא דכיון דהניח שם זקן או חולה לא ישא כל כך אבל כשלא הניח חישנין לזה, וזה אפשר דגם תנא קמא דר' יהודה מודה לזה, ולא פליגי אלא לענין כשחוזר אי טעון ברכה לכתחלה. אבל באמת כן מוכח מבריתא שניה, דסבירא לה לתנא קמא בהדיא, דסבירא לן להלכה כותה, דאף לאחר העיון נראה דמקור דברי הרמ"א יש להם סמך מדברי הפלפול והמאור, עין שם במאור דד"ק מדקתני בבריתא ראשונה לקראת חתן וכן בשניה לבית הכנסת או לבית המדרש, משמע דדוקא באפן זה אמרו דמתר להם לעקר משום דהוא דבר מצוה אבל בלאו הכי לא. ויותר מזה מוכח שם בהמאור, דאפלו ר' יהודה דמקל בשהניח מקצת חבירים הוא משום דהוא דבר מצוה, אבל בלאו הכי אין לו לעקר ממקומו, דחישנין דלמא ממשיך ולא הדר לברוכי בדוקתה ופליגי תנא קמא ור' יהודה דתנא קמא סבר דכיון שעקר רגליו לברך מצוה אין לנו לחוש דלמא ממשיך אף בלא הניח מקצת חבירים ור' יהודה סבר דאין לנו להקל בזה רק בשהניח, דאי לא הכי הו' כגמר סעודה לפי שיטתו שם. אמנם עדין קשה, דבאמת גם בדברי הכל בו לא נזכר דיברך ברכת המזון קדם שיצא, וגם במאור לא נזכר בהדיא, ולא כתב רק דלברך הרשות אסור לו לצאת דלמא ממשיך וכו', ואפשר דכונתם בזה שיגמרו סעודתו ויברך, אבל לא שברך ברכת המזון באמצע סעודתו ויצא לברך הרשות ואחר כך כשיבא לגמר סעודתו יברך עוד ויגמר ברכה שאינה צריכה ויחטון דהו' גם כן כונת המאור בסוף דבריו שכתב עד שיקברו, דהינו שיגמרו סעודתו ויברך, ואפשר דגם כונת הרמ"א הוא כן דיגמרו סעודתו ויברך, וצריך עיון. אכן אם הוא משער שאפשר שיפליג הרבה, מסתברא דיברך מקדם, ובפרט אם לא הניח מקצת חבירים בודאי נכון לברך, ואין לחוש לברכה שאינה צריכה, כי נוכל לצרף לזה דעת המחבר דסתם כהרמב"ם והגאונים דפסקו דבכל גוני משאצא מפתח ביתו צריך לחזור ולברך:

שער הציון

כד. תוספות והרא"ש כפרק כסוי תהם, ורמז הגר"א לטעם זה: כה. כ"ח ומגן אברהם ואלהיה רבה ושאר אחרונים:

מסיח דעתו מהם צריך לחזור ולברך ונעין בספר אליה רבה מה שתרץ על קשית ב"ח על רמ"א, וכן בספר זכרון לר' ישמעאל הכהן פסק כדעת רמ"א דלא כב"ח:

משנה ברורה

(ה) ודאי צריך לברך. ברכה ראשונה כדן הסתה דעת, ואחר כך יברך ברכת המזון על הכל: (א) ואין חלוק בין וכו'. אלעיל קאי, והינו, באוכל דברים הטעונים ברכה במקומו ולא הניח מקצת חבירים, ואשמעינן דאף כשמיסים סעודתו במקום אחר גם כן אין צריך לברך, דעל סמך סעודה ראשונה אוכל, אבל כשאוכל דברים שאין טעונים ברכה במקומן, כגון פרות וכיוצא בזה (או ששותה משקין), אף שהניח מקצת חבירים לא מהני אלא כשחוזרין לחבורתן לפעולתן הראשונה, אבל לאכל או לשתות במקום אחר צריכין ברכה לכתחלה ומגן אברהם ושאר אחרונים: (ב) סיים סעודתו. ואם אכל גם שם פת, מבאר בסעיף ד דמברך שם ברכת המזון, כיון דשם הוא סיום סעודתו: (ג) לכתחלה לא יעקר. ורצה לומר, אף שעומד באמצע סעודת פת כ"י ורצה לצאת על מנת לחזור ולאכל ולברך, דלדעה זו אינו מצריך שום ברכה ביציאתו, מכל מקום לכתחלה לא יצא, דחישנין שמא ישפח לחזור ולאכל ולברך במקומו (או כ"י שישא עד שירעב, ויפסיד ברכת המזון לגמרי). ואם מזמינים לו לאכל פת במקום אחר, דאז לא שיש הא חששא, כיון שהולך לאכל שם ויברך שם אחר אכילתו, כמו שפיתוב בסעיף ד, כ"י אפלו הכי לכתחלה לא יעקר ממקומו עד שיברך, דרק בדיעבד כשכבר יצא אמרינן דמתר לו לאכל ולברך במקום השני, דגם שם מקומו הוא, אבל לכתחלה מצותו לברך במקומו שאכל קדם שיצא, אם לא שהיה דעתו בשעת המוציא לאכל גם שם, דאז חשיבי שניהם מקומו ומתיר אף לכתחלה, ואפלו מבית לבית מהני מחשבתו לדעה זו, וכן נהגו כשהולכין לסעודת נשואין שמכונן מתחלה לאכל שם: (ד) ממקומו. בתוספות ורא"ש משמע דאין להחמיר בזה רק כשיצא על מנת להפליג דאז חישנין להנ"ל, אבל כשיצא על מנת לחזור לא לתר מתר: (ה) בלא ברכה. עין בחידושי ר' עקיבא איגר מה שכתב בזה. ועין בבאור הלכה (אות ז) שהכרענו לדינא, דאף דלכתחלה בודאי נכון לנהג כהרמ"א שלא לצאת לדבר הרשות, מכל מקום כשיצא אין לו לברך אם יציאתו הוא על מנת לחזור ולגמר סעודתו, דחשיב כעומד באמצע סעודה, ויש בזה חששא דברכה שאינה צריכה, רק אם הוא משער שאפשר שיפליג הרבה, נכון יותר שיברך ברכת המזון כשיצא:

כשיצא אין טעון ברכה, והינו על כרחך כמו שכתבנו משום דעומד באמצע סעודה. ואחר העיון נראה דמקור דברי הרמ"א יש להם סמך מדברי הפלפול והמאור, עין שם במאור דד"ק מדקתני בבריתא ראשונה לקראת חתן וכן בשניה לבית הכנסת או לבית המדרש, משמע דדוקא באפן זה אמרו דמתר להם לעקר משום דהוא דבר מצוה אבל בלאו הכי לא. ויותר מזה מוכח שם בהמאור, דאפלו ר' יהודה דמקל בשהניח מקצת חבירים הוא משום דהוא דבר מצוה, אבל בלאו הכי אין לו לעקר ממקומו, דחישנין דלמא ממשיך ולא הדר לברוכי בדוקתה ופליגי תנא קמא ור' יהודה דתנא קמא סבר דכיון שעקר רגליו לברך מצוה אין לנו לחוש דלמא ממשיך אף בלא הניח מקצת חבירים ור' יהודה סבר דאין לנו להקל בזה רק בשהניח, דאי לא הכי הו' כגמר סעודה לפי שיטתו שם. אמנם עדין קשה, דבאמת גם בדברי הכל בו לא נזכר דיברך ברכת המזון קדם שיצא, וגם במאור לא נזכר בהדיא, ולא כתב רק דלברך הרשות אסור לו לצאת דלמא ממשיך וכו', ואפשר דכונתם בזה שיגמרו סעודתו ויברך, אבל לא שברך ברכת המזון באמצע סעודתו ויצא לברך הרשות ואחר כך כשיבא לגמר סעודתו יברך עוד ויגמר ברכה שאינה צריכה ויחטון דהו' גם כן כונת המאור בסוף דבריו שכתב עד שיקברו, דהינו שיגמרו סעודתו ויברך, ואפשר דגם כונת הרמ"א הוא כן דיגמרו סעודתו ויברך, וצריך עיון. אכן אם הוא משער שאפשר שיפליג הרבה, מסתברא דיברך מקדם, ובפרט אם לא הניח מקצת חבירים בודאי נכון לברך, ואין לחוש לברכה שאינה צריכה, כי נוכל לצרף לזה דעת המחבר דסתם כהרמב"ם והגאונים דפסקו דבכל גוני משאצא מפתח ביתו צריך לחזור ולברך:

ו ארחות חיים. ז סמ"ק
בסימן (ק"ט) וקנא.

(יז) [ח*] דחישנין שמא ישכח מלחזור ולאכל (הר"ד מנוח ור"ן). מיהו, לצורך מצוה [ט*] עוברת, כגון שהגיע זמן תפלה, מתר (כל בו הלכות פסח). ויען סימן (קפ"ד) [תפ"ד]: **ג. ייש מי שאומר שאם היה בגן ורועה לאכל מפרות כל אילן ואילן, כיון שברך על אילן אחד (יז) אין צריך לברך על האחרים, (יח) והוא שבשעה שברך היה דעתו לאכל מאותם האחרים. אבל מגן לגן צריך לברך אפילו אם הם סמוכים, (יט) ואפילו אם שברך תחלה היה דעתו על הכל: ד. ואם אכל פת במקום אחד (מ) וחזר ואכל במקום אחר,**

באר היטב

לברך, מגן אברהם, עין שם: ז. דחישנין שמא ישכח. לפי טעם זה אם מזמינים אותו לאכל למקום אחר שרי, וכן המנהג פשוט, אבל הכ"ח כתב, דוקא כשהיה דעתו בשעת ברכת המוציא לעקר, אבל בלאו הכי אסור לעקר, דלכתחלה צריך לברך במקומו, וכן כתב רמ"א בתשובה סימן א', מגן אברהם. וט"ז האריך והעלה, המנהג בינינו שאוכלין קצת בבתים והולכים לסעודת נשואין לגמר הסעודה, וזהו כשהיה דעתם מתחלה ללכת אחר כך שם, וכן בהולכי דרכים שמברך במקום סיום אכילתו. ואם ארע הדבר שהלך למקום אחר שלא לאכל שם וחזר לסעודתו, אם אכל מה

באר הלכה

[ח*] דחישנין וכו'. עין במשנה ברורה. אף דבמאור משמע דבדברים שאין טעון ברכה במקומו מתר לו לעקר לכתחלה אף לדבר הרשות קדם שיברך ויהא דקאמר בזה קב ע"א בגמרא דטעונין ברכה למפרע כשיצא אף לזבן, צריך עיון גדול לדידה, ואפשר דכונת הגמרא דבזה רשות לו לברך, מה שאין כן בדברים הטעונין ברכה במקומו, לזבן אין רשאי לברך כשיצא, כיון דסביקא להו דכשחזר אין צריך ברכה לכתחלה, נמצא דבשמברך ברכה למפרע גוים ברכה אחר כך לכתחלה בכדי, מכל מקום לטעם התוספות והרא"ש שכתבו דשמא ישקא, כתבו כמה אחרונים דשיך אף בדברים שאין טעונין ברכה במקומו, ובפרט דבזה נפסקה האכילה ביציאתו, דבלאו הכי צריך ברכה לכתחלה כשיאכל אחר כך:

[ט*] עוברת. כן כתב בכל בו, אבל במאור לא משמע כן, דהוא לא כתב רק דלברך הרשות אסור, ובפרט לפי דברי התוספות והרא"ש בפרק כסוי הדם דהא דקאמר דטעונין ברכה למפרע הוא רק משום עצה טובה בעלמא

מחיצות, דהוא רק שיטת הראב"ד [הגר"א בכאוריו]: **(יח) והוא וכו' היה דעתו.** כמו בחדר לחדר בעלמא דבעינן דוקא דעתו, וכנ"ל בסעיף א בהג"ה. ובחיי אדם כלל נט ראיתי שמחלק בענין זה, בין מקף מחיצות לאינו מקף מחיצות, דבמקף מחיצות לא בעינן דעתו בפרוש, אלא אפילו מסתמא אמרינן דדעתו על כל האילנות ואם לא שהיה דעתו מתחלה לאכל רק מהאחד ואחר כך נמלך לאכל גם מהשני, דאז צריך לברך, ובאינו מקף מחיצות בעינן שיהיה דעתו בשעת ברכה גם על השני ואם לא היה דעתו, אפילו לא רואה את מקומו הראשון גם כן אינו מועיל, כיון שאינו מקף מחיצות, ש"ז ודרך החיים: **(יט) ואפילו וכו'.** משום שנוי מקום, דהרי כמבית לבית דלא מהני דעתו לכלי עלמא, כמו שכתוב לעיל בסעיף א בהג"ה, ואפילו אין הגן מקף מחיצות, כיון שכל אחד הוא בפני עצמו חשיב הוא כמו שני בתים, ואפילו רואה מקומו הראשון גם כן אינו מועיל. מי שברך על הפרי לאכל כאן, ולא אכל ממנו ושנה מקומו, כתב האליה רבה בשם ברפת אברהם דאינו יוצא בברכתו וילפי מה שכתבנו לעיל בסעיף ב בכאור הלכה (אות ג) הוא דוקא מבית לבית, אבל מחדר לחדר לא. וכתב החיי אדם, דאפילו אם אחזז הפרי בידו והולך ואוכל יש בו משום שנוי מקום, אם יצא ממקומו הראשון שקבע עצמו לאכל לחדר אחר ולא היה דעתו מתחלה לזה, דכל פתיחה ופתיחה הוא דבר אחר, עין שם. ולפי מה שכתבתי לעיל, יש לזהר בזה רק לכתחלה, אבל בדיעבד אין לחזור ולברך מחמת שנוי מקום שמחדר לחדר: **ד (מ) וחזר ואכל.** ואף דלדעת המחבר לעיל בסעיף א וב אסור לאכל במקום השני על סמך סעודה הראשונה, אלא צריך לברך מקום ברפת המזון על אכילה ראשונה והמוציא על להבא, י"ג וגם דעתו לא מהני מבית לבית, צריך לומר דכאן מירי י"ג שכתב אכל, דאז מברך במקום השני, דגם זה מקומו הוא. ולפי מה שאנו נקטינן כדעת ההג"ה לעיל בסעיף ב, רק לכתחלה אין לעקר ממקומו עד שיברך במקומו, אבל אם כבר

שער היצוין

לענין מזרחת של תאנה, אף לא נצח לפרש כן בהשלחן ערוך משום דהא חזינן דאין דעת השלחן ערוך לסבר לדינא כהראב"ד, דהא לענין מזרחת של תאנה לא הזכיר כלל דעתו, ומשמע דלא סביקא לה פניה, ועל כן מפרש דמירי במקף ואתיא ככלי עלמא, והגר"א יסבר דלהכי הזכיר דעת הראב"ד בסעיף זה להשמיענו דאפילו במאילן לאילן מהני גם כן דעתו, וכל שכן באילן אחד ממזרחתו למערבו דמהני דעתו לדידה: לא. ובלבוש שרד כתב דמשמע מקמן אברהם בסעיף קטן ט דרואה מועיל אפילו אין מקף מחיצות, גם באליה רבה משמע דחולק על הש"ז. ולענין דעת נראה דתלוי זה בזה, דאם נסבר דדעתו לא מהני באינו מקף, גם רואה אין מועיל: **ד לב.** כן מוכח מקמן אברהם דלא סביקא לה כפרוש הש"ז, וגם הפאמר מרדכי האריך בדבר ומסכים להרא"ה לעיל דלא מהני דעתו במבית לבית לדעה הראשונה: לג. מגן אברהם:

הלכות דברים הנוגעים בסעודה סימן קעח

פג. באר הגולה

ח הרמב"ם בפרק ד
יבדעת הרשב"ם.
ט הראש. י התוספות
ורא"ש שם ובפרק כסוי
הד"ם. כ הראש"ש בפרק
קמא דתענית בשם
הראב"ד.

אינו מברך ברפת המזון (מא) אלא במקום השני, כמו שנהגו (מב) הולכי דרכים שאוכלים דרך הלוחם ויושבים ומברכין במקום סיום אכילתם: ה. י"ש אומרים ששבעת המינים טעונים ברכה (מג) לאחריהם במקומם, ט"ש אומרים דוקא (מד) מיני דגן. הגה י"ש אומרים דוקא פת (מה) לברך (בית יוסף סימן קפד בשם רשב"א הגהות מיימוני פרק ד): ו. מי שזכר בתוך הסעודה שלא התפלל ועמד והתפלל, אפלו אם אין שהות לגמר סעודתו ולהתפלל, שחייב להפסיק (מו) ואי אפשר לו לאכל עד שיתפלל, עם כל זה (מו) לא הוי הפסק: ז. אדם שישן בתוך סעודתו (מח) שנת עראי לא הוי הפסק. הגה וכן אם הפסיק בשאר י"ב דברי רשות, כגון שהצריך (מט) לנקבו וכיוצא בזה:

שערי תשובה

(ב) הפסק. עין פאר היטב. ועין במגן אברהם שהביא ראיה מעריב פסחים דכיון דכעי למימר אנדקא והלילא הסיח דעתו כו', ובאבן העזר השיג עליו כיון דקדמא לן דידים של הסח הדעת פסולין לתפלה לא חישבן שמה יסיח דעתו, מה שאין כן באנדקא והלילא דלשאר ברכות דמי, עין שם, ועין ביד אפרים מה שכתב דברי הט"ז לענין הניח מקצת חברים כו', עין שם:

הפסק. עין פאר היטב. ועין במגן אברהם שהביא ראיה מעריב פסחים דכיון דכעי למימר אנדקא והלילא הסיח דעתו כו', ובאבן העזר השיג עליו כיון דקדמא לן דידים של הסח הדעת פסולין לתפלה לא חישבן שמה יסיח דעתו, מה שאין כן באנדקא והלילא דלשאר ברכות דמי, עין שם, ועין ביד אפרים מה שכתב דברי הט"ז לענין הניח מקצת חברים כו', עין שם:

באור הלכה

שמה ישהה, מסתברא דהיא לדבר מצוה, אפלו אינה עוברת אין לחוש לזה, וקצת הוכחה גם כן לזה, דאי מיירי הבריתא כשהמצוה עוברת אי יברך ברכת המזון מקדם, אמאי מחמיר ר' יהודה בשלא הניח מקצת חברים לברך ברכת המזון קדם שיעקר:

ז (י"ב) דברי רשות. לאו דוקא, דהוא הדין אפלו הפסיק בברך מצוה, כגון שהתפלל באמצע הסעודה וכנ"ל בסעיף ו, אלא מפני שמצינו שדבר שהוא לחוב קבוע, כגון מה שמפסיקין בהלל ואגדה בין כוס לכוס, כיון שהוא לחוב שמחזיבין תמיד להפסיק חשיב הפסק וצריך לברך על כל כוס וכוס בפני עצמו, לכן נקט דבר רשות והג"א בארור, וכו' בזה לישב מה שהריש"ה פירשה:

א (י"א) כגון שהצריך לנקבו וכו'. מבאר לעיל דזה דוקא בסעודת פת, אבל בפרות או משקין הוי הפסק מחמת היציאה ממקומו, וכשחזור למקומו צריך ברכה:

פנים לכתחלה אין להם לעקר ממקומן בלא ברכה כמבאר שם. אף אם מתחלה חשב לאכל מעט במקומו והשאר לאכל בדרך, ל" מהני ואף בהפסק אילנות, דרך מבית לבית לא מהני דעתו באכילת פרות. ל" אמנם אם התחיל לאכל בפית והלך לדרך, הרי הוא כמו מבית לבית דלא מהני דעתו בפרות, וצריך לחזור ולברך, ובפית מהני דעתו ואף לענין לכתחלה: ה (מג) לאחריהם במקומם. ואם הלך משם, צריך לחזור למקומו ולברך כמו לגבי פת: (מד) מיני דגן. מפני חשיבותן שנקרא מזון: (מה) לברך. כתבו האחרונים, דלכתחלה יחמיר לברך במקומן אפלו בשבעה מינים, ט" וכן לענין שני מקום אין צריך לברך על כל השבעה מינים כמו על הפת אם שנה מקומו, לפי מה שפסק בסעיף ב בהג"ה. ודעת הג"א בארור, דרעה האמצעית היא העקר לדינא, ולפי זה פרות של שבעת המינים דומים לסתם פרות דשן ביה שני מקום לכלי עלמא: ו (מו) ואי אפשר לו לאכל. רוצה לומר, דלכאורה יש לדמותו להב לן ונברך, דלמאן דאמר דאין רשאי לאכל צריך לברך כשחזור לאכל, אבל באמת לא דמי, דהתם הטעם משום דהוי הסח הדעת וסלוק, מה שאין כן הכא דלא הסיחו דעתם מלאכל: (מז) לא הוי הפסק. ולדעת המחבר בסעיף א מ" הוא דוקא כשמתפלל בביתו, אבל אם הולך לבית הכנסת הוי הפסק, אכן לפי מה שאנו נקטין כדעת ההג"ה בסעיף ב, מ" לא הוי הפסק אף כשהלכו לבית הכנסת, ורק אם לא הסיחו דעתם מלאכל. כתב המגן אברהם, דאף דהמוציא אין צריך לברך מחמת הפסק התפלה, אבל נטילת ידים צריך, דשמא לא שמר ידיו, מ" אבל הרבה אחרונים חולקין עליו וסבירא להו דאף נטילת ידים אינו צריך, דבעת התפלה בודאי שמר ידיו מלטנפס. אבל בזה, דוקא אם מתפלל בביתו, אבל אם הלך לבית הכנסת והתפלל שם, כשחזור מ" צריך לטל ידיו וכלי ברכה: ז (מח) שנת עראי. ואפלו אם שנה זמן לערף שעה, כיון שזנאנס בשנה לא מקרי הפסק ואין צריך לברך המוציא (אבל נטילת ידים בעי, וכלי ברכה, פרי מגדים) ואם ישן על מטתו מ" שנת קבע, הוי הפסק, דהוה סלוק והסח הדעת לדברי הפל: (מט) לנקבו. ונטילת ידים צריך, כמבאר בסימן קסד, עין שם:

שער הציון

שלה, בכל גוני אין צריך לחזור ולברך: ו מא. פשוט וכן כתב עלת תמיד וברכת אברהם, והפאר היטב העתיק דבריהם שלא בדיוק, דהם לא אמרו אלא לדעת המחבר: מב. ודברי הט"ז שמצריך לברך, כבר דחוהו כל האחרונים, עין אליה רבה ומאמר מרדכי והג"ה ושאר אחרונים, אף אפשר דלכתחלה יש לזהר בזה שלא להתפלל באמצע הסעודה, כי אם בביתו או בשהניח מקצת חברים נאליה רבה ופרי מגדים: מג. ודוקא בברכים השעונים ברכה במקומן, אבל בפרות, חתך משתלכו חוץ לביתם נתבטל קביעותן: מד. אליה רבה ואבן העזר והג"ה ומגן גבורים: מה. כן נראה לעניות דעתי: ז מו. ט"ז אדם: מז. הג"ה וחי אדם:

לד. ואם רצונו לחזור למקומו ולאכל שם עוד, בודאי יש לו לחזור ולברך שם, וזה צריך יותר ויצא בזה גם דעת הסמ"ק שפרש מה שאמרו בגמרא, דלקבעה קמא דהר הינו דיש לו לחזור למקומו: לה. מגן אברהם והג"א: לו. ט"ז אדם: לו. כן מוכח מחזי אדם: לו. ובחזי אדם מסתפק אולי אף מארץ לעגלה חשיב כמו מבית לבית דלא מהני דעתו בפרות, ואין נראה כל כך להחמיר בזה: ה"ט. לט. ויגן אברהם והג"ה ודרך חיים ושאר אחרונים, ואף דבחדושי ר' עקיבא איגר מפסק ברכי המגן אברהם, כל האחרונים העתיקו דברי המגן אברהם לדינא, וגם הוא בעצמו נשאר רק בצריך עיון: מ. בין שהניח מקצת אנשים כשיצא מהו ובין שלא הניח, ובין שחזר למקומו ואכל שם ובין שאכל במאוס

מור וקציעה סימן קעח

שם. בין שהלך וחזר למקומו שינוי מקום מקרי. צריך להשמר כאן מן הטעות, לכן דע לך שכל שנוי מקום הנזכר בסימן זה דהוי כהסח הדעת, היינו כשיש בו כדי הסח הדעת, שעקר והניח מקומו זה שישב בו לסעוד כאן והלך למקום אחר ולא ראה מקומו עוד ושהה שם. אבל אם הלך ממקום למקום, ולא נתעכב כלל כדי שיסיח דעתו אלא חזר מיד, ודאי לא מקרי שנוי מקום כלל, וכדכתב בהגה כאן דאם היה דעתו לאכול במקום אחר לא מקרי שנוי אפילו לפטור אכילתו במקום אחר, כ"ש שאינו חשבו הסח הדעת כשדעתו לחזור מיד למקום אכילתו שלא שנה מקום אכילתו ולא הסיח דעתו ממנו לגמרי, דא"צ לחזור ולברך. ואצ"ל כשרואה מקומו הראשון שעדיין דעתו עליו לחזור, דלא גרע מאם רצה לאכול במקום אחר ואפילו מבית לחצר דלא הוי שינוי (כמ"ש מג"א [ס"ק ב] בשם ראב"ד) כ"ש כשאינו נוטש מקומו רק עמד מעט והלך למקום אחר וחזר תכף, שאינו מצריכו לברך שנית. והוא הדין בקראו חברו ודבר עמו על פתח ביתו, כדמפרש תלמודא פרק הממונה [יומא ל, א] דבר עם חברו והפליג, וכן בתוספתא דמיייתי הרא"ש כבסמוך קראו חברו לדבר עמו א"צ לברך, הפליג צריך לברך. הא בהדיא דבלא הפליג לא שייך כלל הסח הדעת להצריך ברכה אחרת.

זה פשוט מאד לא הוצרכתי לכך אלא להוציא מדעת משובש, שהתריז כנגדי בזה, כסבור שאפילו לא הלך אנה ואנה אלא שנים שלש פסיעות ממקום אכילתו או שתייתו, ועמד על פתח החדר שישב בו לשמוע דבר השליח הבא אליו לידע מה בקשתו, ודבר עמו מעט ופטרו מיד וחזר למקומו ולאכילתו או לשתייתו בלי שום שהוי (שהמשקה בפיו ובמחשבתו והבשר בין שינוי והמקום עודנו בין עיניו ודעתו עליו לא עקר ולא הסיח דעתו ממנו כלל) זקוק הוא לברך שנית על מה שיאכל או ישתה עוד. והיה לשחוק בעיני, כי לא דעת ולא תבונה לו להבחין בין הפליג ולא הפליג (וע"ל סי' ק"ע ודוק) וזה פרי מבלי עולם שרוצים להורות מתוך משנת הש"ע מבלי ידיעת נביעת מקור הדין.

חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף מה עמוד ב

מיהו כי אמרין דמברך על הסוכה כל זמן שנכנס בה היינו כשיוצא ממנה מתחלה יציאה גמורה לעשות ענינו ושלל לחזור לאלתר דהוי כחליצה דתפילין אבל לא יצא מתחלה אלא לדבר עם חברו או להביא דבר לסוכה לצורך שעתו לא הוי יציאה כלל לחייבו בברכה כשחוזר, וכיוצא בזה לענין ברכת הנהנין כשעמד בתוך הסעודה על דעת לחזור לאלתר שאינו טעון ברכה לאחריו ולא לפניו ולקביעה הדר ואף על פי שלא הניח שם זקן או חולה וכדפרישנא בדוכתא (פסחים ק"א ב'),

ערוך השולחן אורח חיים סימן קעח

סעיף א

כתב הרמב"ם בפ"ד [הל' ג'] היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו והלך לבית אחר [חדר אחר] או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו ויצא לו לפתח ביתו וחזר הואיל ושינה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך בתחלה המוציא ואח"כ יגמור סעודתו עכ"ל ופשיטא שצריך ליטול ידיו וכבר נתבאר זה בסי' ק"ע ע"ש ונ"ל דיטול בלא ברכה כיון שידיו נקיות והנה לפי דברי הרמב"ם מי שיצא באמצע סעודה לטייל בחצר הוה גמר סעודה וצריך לברך ברהמ"ז על הקודם ואח"כ המוציא וכבר השיג הראב"ד בזה וז"ל הפליג בזה דכל לפתח ביתו לאו עקירה היא וכ"ש אם רואה מקומו שאינו עקירה כלל עכ"ל [נפשיטא שלשית תוס' והרא"ש והרשב"ם שיתבאר ליתא לדין זה כלל דמקורו מתוספתא שבסעיף ב' ואותה תוספתא נשנית ביחד עם ברייתא דבני חבורה שבפסחים ק"א: ולשית רבותינו אלה נדחית ברייתא זו מהלכה ורק להרי"ף והרמב"ם היא להלכה דהם פסקו כרב ששת שם אבל רבותינו אלה פסקו כר"ח שם ודו"ק]:

סעיף ב

וגם בתוספתא [פ"ד הל' י"ח] מפורש דלא כהרמב"ם דתניא בעה"ב שהיה מיסב ואוכל קראו חברו לדבר עמו א"צ לברך למפרע וכו' הפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר צריך לברך לכתחלה עכ"ל והפליג משמע שהלך עמו למרחוק ונראה שהרמב"ם מפרש הפליג זהו כשיצא לפתח ביתו [עכ"מ] ודבר תמוה הוא ולי נראה שהרמב"ם מפרש הפליג בזמן כלומר ששהה איזה זמן מסויים כחצי שעה וכיוצא בזה וגם כוונת הרמב"ם כן הוא ונכלל בלשונו שכתב קראו חברו וכו' ויצא וכו' שזה מורה על שיהיו זמן ותמיהני על רבינו הב"י שהעתיק דבריו להלכה בסעיף א' לבד מה שכבר תמיהו עליו [ב"ח] שפסק כהרי"ף והרמב"ם נגד הרשב"ם והתוס' והרא"ש שרוב רבותינו שפסקו לא כן כמו שיתבאר ובדרבנן הולכין לקולא עוד זאת יש להתפלא אף לפי שיטה זו דגם מהרי"ף מבואר דזה דהוי הפסק סעודה היינו בהלוך לאיזה מקום כמו שיצאו לקראת חתן וכיוצא בזה כמ"ש הראב"ד וכן מוכח בגמ' שם ומתוספתא עצמה מוכח כן כמ"ש ואיך פסק בברכות דרבנן חומרא כזו וצ"ע: